

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ FAKULTA

Hudební umění

Hudební produkce

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Koncertní sály v zemích východní Evropy
po vstupu do EU**

BcA. Ondřej Daněk

Vedoucí práce: Ing. Roman Bělor

Oponent práce: prof. PhDr. Jiří Štílec, CSc.

Datum obhajoby: 5. června 2020

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2020

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

FACULTY OF MUSIC

Art of Music

Music Management

MASTER'S THESIS

**Concert Halls in Eastern European Countries
Built After Their Accession To The EU**

BcA. Ondřej Daněk

Supervisor: Ing. Roman Bělor

Examiner: prof. PhDr. Jiří Štílec, CSc.

Date of thesis defense: 05 June 2020

Academic title granted: MgA.

Prague, 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci na téma Koncertní sály v zemích východní Evropy po vstupu do EU vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce Ing. Romanu Bělorovi za podnětné připomínky a průběžné usměrňování. Dále bych rád poděkoval Stanislavě Hruškové, Petru Daňkovi, Martině Výrkové a Petře Soukupové za stylistické a metodické připomínky.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vyhledáním a popisem koncertních sálů, které byly postaveny v 11 zemích bývalého východního bloku po jejich vstupu do EU. Práce přináší základní informace o vzniku staveb a jejich rozpočet, stejně jako osobní hodnocení autora. Součástí práce je i detailní analýza historie a současné situace sálů pro symfonickou hudbu v České republice.

Klíčová slova

Koncertní sál, akustika, symfonická hudba, symfonický orchestr, filharmonie, ICE Krakov, NOSPR Katowice, NFM Vratislav, MŮPA Budapešť, Great Amber Liepaja, Kodály Centre Pécs, Filharmonie Štětín, Kongresové centrum Zlín, Sál Vidzemes Cesis, Europejskie Centrum Muzyki Luslawice, Sál Latvia Ventspils, Filharmonie Velkopolský Hořov, Filharmonie Košalín, Filharmonie Kielce, Filharmonie Olštýn.

Abstract

The thesis identifies and describes purpose-built concert halls within 11 countries of former Eastern Europe that were constructed after the countries' accession to the EU. Basic information on the construction development and budgeting is presented together with personal experience of the author. The history and current situation of venues for symphonic music in the Czech Republic is analysed in detail.

Keywords

Concert hall, acoustics, symphonic music, symphonic orchestra, venue for symphonic music, philharmonic, ICE Krakow, NOSPR Katowice, NFM Wroclaw, MÜPA Budapest, Great Amber Liepaja, Kodály Centre Pécs, Szczecin Philharmonic, Zlín Congress Centre, Vidzemes Hall Cesis, European Centre for Music Luslawice, Latvia Hall Ventspils, Filharmonia Gorzow Wielkopolski, Filharmonia Koszalin, Filharmonia Kielce, Filharmonia Olsztyn.

Obsah

Seznam použitého číslování a zkratek	9
Úvod	10
1. Diskuse literatury	13
2. Metodika	15
2.1 Postup a metodika výzkumu	15
2.2 Definice koncertního sálu	17
2.3 Geografické vymezení prostoru	19
2.4 Vymezení období dokončení výstavby sálu	20
3. Koncertní sály v České republice	21
3.1 Sály vybudované před druhou světovou válkou	25
3.2 Sály (ne)vybudované po druhé světové válce	29
3.3 Sály vybudované od vstupu do EU	41
3.4 Plánované koncertní sály	47
4. Vybrané koncertní sály	57
4.1 ICE Krakow, Krakov	60
4.2 NOSPR Katowice, Polsko	63
4.3 NFM Wroclaw, Polsko	66
4.4 MÜPA Budapešť, Maďarsko	69
4.5 Lielais dzintars, Liepaja, Lotyšsko	72
4.6 Kodály Centre, Pécs, Maďarsko	74
4.7 Filharmonia, Štětín, Polsko	77
4.8 Kongresové centrum, Zlín, Česká republika	80
4.9 Vidzemes koncertzāle Cēsis, Lotyšsko	83
4.10 Europejskie Centrum Muzyki, Luslawice, Polsko	85
4.11 Latvia, Ventspils, Lotyšsko	88
4.12 Filharmonia, Gorzow Wielkopolski, Polsko	90
4.13 Filharmonia Koszalińska, Koszalin, Polsko	92
4.14 Filharmonia Świętokrzyska, Kielce, Polsko	95
4.15 Filharmonia Warmińsko-Mazurska, Olštýn, Polsko	97
5. Nezařazené sály	99
Závěr	103
Seznam příloh	104
Seznam literatury	107

Seznam použitého číslování a zkratek

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
cca	circa
č.	číslo, čísla
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FOK	film–opera–koncert
hl. m.	hlavní město, hlavního města
Kč	Korun českých
mil.	milion, milionů
mld.	miliarda, miliard
např.	na příklad
NFM	Narodowe forum muzyki
NOSPR	Narodowa orkiestra symfoniczna polskiego radia
obyv.	obyvatel
OV KSČ	Okresní výbor Komunistické strany Československa
PLN	Złoty
r.	rok, roku
Sb.	Sbírky
tis.	tisíc
tzv.	takzvaně, takzvané

Úvod

Odborná literatura považuje koncertní sál za zásadní prvek městské identity. Jde o jednu z nejvýraznějších veřejných kulturních budov (spolu s operními domy, divadly, galeriemi, muzei, knihovnami, sakrálními stavbami atd.). Vedle historických památek, budov úřadů (radnice, soudy), budov zdravotních a sociálních služeb (nemocnice atd.), logistických center (nádraží, letiště) a veřejných sportovišť (stadiony, bazény atd.), je zásadní budovou, kterou se město prezentuje.¹ Jde tak říkajíc o součást výkladní skříně města, která obrázek města pomáhá "prodávat" ven. Příklad výstavby Opery v Oslu, Guggenheim Museum v Bilbao nebo Tate Modern v Londýně dosvědčuje, že kulturní budovy bývají roznětkou oživení.²

Úroveň architektury spojené s hudebním životem výrazně ovlivňuje kvalitu provozování hudby, posiluje nebo narušuje soustředění hudebníků i posluchačů a umocňuje nebo oslabuje samotný výkon a intenzitu s tím spojeného prožitku.³ Koncertní sál však slouží nejen posluchačům a interpretům, kteří se v něm pravidelně vyskytují, byť jim pravděpodobně poskytuje největší komfort. Slouží městu jako celku, a tedy všem jeho obyvatelům: posouvá město viditelně mezi města, která si váží vlastní kultury, jsou na ni hrdá a chtějí ji prezentovat v nejlepších možných podmínkách.

Zároveň jde o budovu, která je z architektonického hlediska dominantou a může pomoci město zviditelnit i coby památka a bod turistického zájmu. Vybudování atraktivního sálu je pro město také příležitostí ke generování příjmů z cestovního ruchu, vyvolaného koncertními aktivitami (ubytování, stravování,

¹ Uvedená teze je kompilací obecných zákonitostí uvađených mj. podle Hrůza, 2014; Frampton, 1992; McNeill, 2009; Gehl, 2010; Laundry, 2008; Beranek, 2012 a Florida, 2005.

² McNeill, 2009.

³ Strakoš, 2015.

návštěvy dalších památek apod.).⁴ Mezi nejvýraznější příklady můžeme v tomto ohledu zmínit hamburskou Elbphilharmonii nebo Harpu v Rejkjavíku, které se ihned po otevření staly hlavním turistickým lákadlem a ikonou města. Ale i střízlivější příklady, jako je filharmonie ve Štětíně oceněná Evropskou cenou za architekturu, anebo třeba historické koncertní sály, s nimiž se turisté chtějí "alespoň vyfotografovat," mezi které se řadí třeba i pražské Rudolfinum.

Možnost vybudovat nový koncertní sál dává městu obrovskou příležitost k vlastnímu rozvoji, a to hned na třech úrovních:

- Vybudovat urbanistickou a krajnotvornou ikonu trvalé hodnoty, která se zařadí mezi cíle zájmu jak pro místní obyvatele, tak pro návštěvníky města.

- Identifikovat se na kulturní mapě coby sebevědomý pořadatel hudebních akcí v nejlepších možných podmínkách.

- Poskytnout místním i hostujícím interpretům adekvátní a atraktivní podmínky a tím zvýšit prestiž města v okruhu hudebníků na lokálním i mezinárodním poli. Zároveň pravidelně zprostředkovávat posluchačům – ať už z řad obyvatel města, anebo jeho návštěvníků – společenský kulturní zážitek na nejlepší možné úrovni.

Ve své práci mapuji města (a obce) v rámci vymezeného regionu, kterým se podařilo v nedávné době takovéto příležitosti využít a vybudovat koncertní sál. Mým záměrem je prezentovat kontext, v jakém bylo této příležitosti využito, každý ze sálů charakterizuji a připojuji osobní hodnocení, které je ve většině případů postaveno na vlastní návštěvě sálu.

Důležitou součástí práce, která předchází charakteristice vybraných nově postavených sálů, je analýza současné situace v České republice a její historický vývoj (třetí kapitola práce).

⁴ Tzv. multiplikační efekt kultury; Ginsburgh et al., 2006.

Za zásadní motivy k sepsání této práce považuji tyto dva: Pracuji jako manažer Janáčkovy filharmonie Ostrava, symfonického orchestru na mezinárodní úrovni, a při výkonu své práce navštěvuji mnoho různých koncertních sálů, ať už při koncertních turné Janáčkovy filharmonie Ostrava anebo při poslechu jiných orchestrů. Z tohoto důvodu je můj zájem o koncertní sály přirozený.

Druhým podnětem je fakt, že Ostrava je ve vrcholné fázi příprav stavby nového koncertního sálu pro Janáčkovu filharmonii Ostrava, a jakékoliv materiály pro případný benchmarking nové stavby (a jejího architektonického návrhu) a zhodnocení jejích dopadů jsou velice užitečné. Domnívám se zároveň, že z obdobných důvodů by práce mohla sloužit jako podklad v přípravných fázích staveb sálů v Brně a Praze.

Právě proto jsem se rozhodl při výběru zkoumaných sálů zaměřit na ty, které vznikly v podobném kontextu – geografickém i časovém, jak je definován v druhé kapitole.

Obrazové přílohy zařazuji kvůli přehlednosti do textu.

1. Diskuse literatury

Vznik této práce byl iniciován tím, že se mi nepodařilo dohledat žádnou literaturu, která by se zabývala mapováním nově vzniklých koncertních sálů. Existuje několik publikací jako "Sto nejlepších koncertních sálů světa"⁵ apod., ale obsahují pouze subjektivní výběr nejslavnějších sálů – a jsou navíc většinou zastaralé. Nedávná rešerše koncertních sálů z roku 2018 na zakázku Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy⁶ se zabývá, alespoň z mého pohledu, jen nahodilým výběrem kvalitně provedených sálů a rozhodně se nejedná o rešerši s ambicí identifikovat co největší množství koncertních sálů.

Jedinou nedávnou teoretickou prací na toto téma, kterou se mi podařilo dohledat, je disertační práce Ondřeje Císlera⁷ z roku 2011, která se zabývá koncertními sály, ale pouze z velmi obecného architektonického hlediska.⁸

Existují online databáze sálů,⁹ které jsou ovšem neúplné a zastaralé. Podnětným zdrojem publikované literatury mi byly různé akustické studie zabývající se teoretickými modely a charakteristikami koncertních sálů (a jiných prostorů), jejichž seznam naleznete v soupisu literatury. Důležitým zdrojem informací, a to nejen formou literatury, ale i tipů a rad, byl Ing. Martin Vondrášek, přední český akustik a jeden z hlavních autorů publikací *Akustika hudebních prostorů v České republice*,¹⁰ které vyšly v Nakladatelství AMU.

⁵ Beranek, 2012; Newhouse, 2012.

⁶ Simon, 2018.

⁷ Císlar, 2011.

⁸ Samozřejmě existuje mnoho studentských návrhů koncertních sálů, které v některých případech shrnují i místní kontext, ale nenarazil jsem na žádnou, která by byla z teoretického hlediska zásadně přínosná.

⁹ Například na serveru Wikipedia.org, worldconcerthall.com, archiweb.cz, archdaily.com

¹⁰ *Akustika hudebních prostorů v České republice / Acoustics Of Music Spaces In The Czech Republic*, 1–6. díl. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2008.

Důležitým zdrojem, ze kterého v této práci čerpám, jsou portfolia projektů velkých světových akustických studií, a to především Nagata Acoustics,¹¹ ARUP (dříve Artec), Higini Arau, Müller-BBM, Marshall Day a Talaske.

¹¹ Toyota et al., 2020.

2. Metodika

2.1 Postup a metodika výzkumu

Hlavním úkolem výzkumu bylo vyhledat co největší množství koncertních sálů, tedy prostorů určených ke koncertování symfonických orchestrů. Výzkum byl započat na začátku roku 2018 a ukončen na jaře roku 2020. Snahou bylo vytvořit co nejúplnější přehled.

Při vyhledávání sálů jsem vycházel ze tří základních informačních zdrojů: Prvním z nich byly koncertní kalendáře a programové katalogy jednotlivých orchestrů, případně jiných pořadatelů. Druhým nejcennějším pramenem byly konzultace s profesionály z oboru, především hudebníky a manažery.¹² Mezi zásadní v tomto ohledu řadím osobní setkání s Tateo Nakajimou, hlavním akustikem firmy ARUP, a s Yasuhisa Toyotou, hlavním akustikem firmy Nagata, a několik schůzek s výše zmíněným českým akustikem Martinem Vondráškem.

Třetím zdrojem informací byly již zmiňované databáze koncertních sálů, z nichž všechny však hodnotím jako neúplné a neaktuální, a sloužily tedy především pro kontrolu.

Získaný přehled prostorů, v nichž se pořádají koncerty, čítal dohromady jen na území Evropy několik set položek. V rámci tohoto výzkumu jsem se snažil co nejvíce koncertních sálů osobně navštívit a ideálně v nich vyslechnout symfonický koncert.¹³ Tohoto záměru nebylo vždy dosaženo, ale u většiny vybraných sálů díky tomu uvádím i vlastní (subjektivní) pohled. V mnoha

¹² Z nejpodnětnějších konzultantů bych rád zmínil alespoň: Roman Bělor, ředitel festivalu Pražské jaro (a vedoucí této práce); Stanislav Vavřínek, dirigent; Lukasz Borowicz, dirigent; Steven Isserlis, violoncellista; Simon Trpčeski, klavírista; Lukáš Vondráček, klavírista; Federico Colli, klavírista; Jan Mráček, houslista; Paul Meyer, dirigent; Risto Joost, dirigent; Peteris Vasks, skladatel; Dmitry Jurowski, dirigent; Petr Popelka, dirigent; Adam Balas, ředitel hudebního centra v Luslawicích; Johannes Mnich, ředitel Tauberphilharmonie; Aimee Chow, hudební agent; Christopher Dingstadt, hudební agent a mnoho dalších.

¹³ Ve dvaceti šesti dále vyjmenovaných sálech mám tento pohled umocněný tím, že jsem v něm slyšel Janáčkovu filharmonii, tedy orchestr, pro který pracuji a který dobře znám, a mohl jsem hovořit s interprety o jejich pocitech a komfortu při zkoušce a koncertě.

koncertních sálech se mi navíc podařilo mluvit s jejich administrátory o změnách, které nový sál přinesl, o jeho výhodách a úskalích.

Mezi navštívenými sály byly jak sály historické,¹⁴ tak i moderní.¹⁵ – Na moderní sály jsem se zaměřil s ohledem na akustickou firmu, která projekt realizovala: navštívil jsem 6 sálů, jejichž akustiku projektovala firma Nagata Acoustic,¹⁶ 4 sály, jejichž akustiku projektovala firma ARUP¹⁷ (dříve Artec), 4 sály, jejichž akustiku projektovala firma ArauAcustica¹⁸ a 10 sálů firmy Müller-BBM.¹⁹

Následně jsem co nejúplněji vytvořený soupis podrobil analýze a rozhodl se zaměřit na sály, které mají podobný kontext jako nově připravovaný sál v Ostravě: podobné politické a kulturní prostředí (proto bývalá východní Evropa) a nedávné datum dokončení stavby. Předmětem mého zájmu byly sály primárně určené k pořádání symfonických koncertů, nikoliv tedy multifunkční sály, konferenční sály, ani divadla. V následujících podkapitolách jsou kritéria výběru podrobně popsána.

¹⁴ Nejvýznamnější z nich (20): Rudolfinum Praha, Reduta Bratislava, Musikverein Vídeň, Konzerthaus Vídeň, Großes Festspielhaus Salzburg, Semperoper Drážďany, Konzerthaus Berlín, Herkulesaal Mnichov, Meistersingerhalle Norimberk, Liederhalle Stuttgart, Tonhalle Curych, Bozar Brusel, Flagey Brusel, Salle philharmonique Lutych, Royal Festival Hall Londýn, Palau de música Barcelona, Liszt Academy Concert Centre Budapešť, Filharmonia Krakov, Filharmonia narodowa Varšava, Carnegie Hall New York.

¹⁵ Nejvýznamnější z nich (47): Auditorium Grafenegg, Brucknerhaus Linec, Festspielhaus Bregenz, Kulturpalast Drážďany, Filharmonie Berlín, Pierre-Boulez Saal Berlín, Elbphilharmonie Hamburk, Gasteig Mnichov, Festspielhaus Baden-Baden, Joseph-Keilberth Saal Bamberk, Tauberphilharmonie Weikersheim, Carmen Wurth Forum Kunselzau, Anneliese Brost Musikforum Ruhr Bochum, Philharmonie Kolín nad Rýnem, Alte Oper Frankfurt, Tonhalle Maag Curych, KKL Lucern, Concertgebouw Brugy, De Bijloke Gent, Le Nouveau Siècle Lille, Philharmonie Paříž, Maison de la radio Paříž, La Seine musicale Paříž, Auditorium Lyon, Symphony Hall Birmingham, Cadogan Hall Londýn, ADDA Alicante, Auditorio Castellón, Palau de la Musica Valencie, Auditori Enric Granados Lleida, Auditorio Barcelona, Euskalduna Bilbao, Auditorium Parco della Musica Řím, Berwaldhallen Stockholm, Stormenhallen Bodo, Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego Luslawice, NOSPR Katowice, NFM Vratislav, Filharmonia Štětín, Filharmonia Świętokrzyska Kielce, Sala koncertowa Velkopolský Hořov, Great Amber Liepaja, Kodály Centre Pětikostelí, Arts Centre Seoul, Concert Hall Tongyeong, NCPA Peking, Grand Theatre Hefei, Grand Theatre Weihai, Grand Theatre Qingdao.

¹⁶ Katowice, Paříž (3 sály), Hamburk, Berlín (Pierre-Boulez Saal).

¹⁷ Vratislav, Lucern, Brugy, Bodo.

¹⁸ Štětín, Lleida, Bilbao, Barcelona.

¹⁹ Grafenegg, Bregenz, Bochum, Baden-Baden, Kunselzau, Weikersheim, Curych (Tonhalle Maag), Liepaja, Luslawice, Qingdao.

Stranou tohoto výzkumu zůstaly sakrální stavby, které jsou využívány pro pořádání koncertů, i když jsou některé z nich pro daný druh hudby akusticky akceptovatelné.²⁰ Existují kostely, které již neslouží původnímu účelu a jsou částečně uzpůsobeny jiným (většinou univerzálním, výstavním a společenským) účelům,²¹ avšak nedá se mluvit o koncertních sálech. Jinak je nutné nahlížet na budovy kostelů, které byly přestavěny na plnohodnotný koncertní sál.²²

2.2 Definice koncertního sálu

“Upřednostňujeme akustiku,” prohlásil mimo jiné Tomáš Macura, primátor statutárního města Ostrava, při vyhlášení architektonické soutěže.²³ Dokládá to i skutečnost, že kvalita akustického řešení je hned třetím nejdůležitějším parametrem pro hodnocení výherního návrhu soutěže, a to výrazně před např. ekonomickými parametry.²⁴

S ohledem na fakt, že jedním z cílů práce je vytvořit prostor pro benchmarking budoucího sálu v Ostravě, jako zásadní kritérium pro výběr sálů jsem si stanovil přednostní určení sálu k provozování symfonických koncertů. V práci se tedy podrobně nezabývám multifunkčními sály, které slouží i k provozování symfonických koncertů, ale jejich hlavním účelem je například divadlo, opera, pořádání kongresů anebo elektroakustických (aparaturou ozvučených) koncertů. Z tohoto důvodu jsem kategoricky vyloučil sály s tzv.

²⁰ Mezi všemi bych vyzdvihнул např. k nahrávkám vyhledávaný Kostel sv. Prokopa v Bezděkově nad Metují.

²¹ V České republice např. areál býv. Kostela sv. Kříže Atrium na Žižkově v Praze; zrekonstruovaný Kostel sv. Šimona a Judy v Praze (ke komorním koncertům využívá mj. Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK); Kostel Povýšení sv. Kříže v Jihlavě (ke komorním i symfonickým koncertům využívá mj. festival Mahler Jihlava); bývalý Kostel Sv. Václava v Opavě (ke komorním i symfonickým koncertům využívá mj. Janáčkova filharmonie Ostrava).

²² V České republice např. Koncertní síň Otakara Jeremiáše v Českých Budějovicích postavená v lodi Kostela sv. Anny České; v zahraničí např. Cadogan Hall v Londýně anebo De Bijloke v Ghentu.

²³ Ostrava postaví koncertní halu. Tisková zpráva statutárního města Ostrava vydaná 13. 7. 2017.

²⁴ Statutární město Ostrava, 2018.

forbínou (v nichž je prostor pódia oddělen od prostoru sálu zatahovatelnou oponou), byť jsou používány k provozování symfonické hudby pravidelně.²⁵

Z hlediska definice toto kritérium není striktně vymezeno, ale v praxi se při posuzování ukázalo jako naprosto jednoduše uchopitelné, a proto jsem se bližší formulací definice nezabýval.

V několika případech jsem kvůli tomuto kritériu musel vyřadit sál, který byl z různých důvodů dle mého názoru podstatný a užitečný pro celistvost obrazu, a proto jsem jej zmínil v poslední kapitole této práce.

Subkritériem, které automaticky vyplývá z výše vymezeného, je skutečnost, že se na pódium (koncertní prostor) sálu musí umístit symfonický orchestr,²⁶ tedy alespoň 60 hudebníků v dané prostorové sestavě (v případě sálů pro větší tělesa je minimální rozměr pódia pochopitelně adekvátně navýšený).²⁷

Dalším kritériem je skutečnost, že se musí jednat o vybudování nového sálu, nikoliv o rekonstrukci (jakkoliv zásadní). Přístavba nového sálu ke stávající budově (což je mimochodem i případ plánovaného sálu v Ostravě) samozřejmě toto kritérium splňuje, pakliže budova samotného sálu je novostavbou.

S ohledem na kontext velikosti sálu (kapacita ostravského sálu má být cca 1300 míst)²⁸ jsem si stanovil minimální hranici kapacity sálu pro analýzu v rámci tohoto výzkumu na 500 posluchačů (a více). Stranou výzkumu tak zůstávají komorní sály a sály hudebních akademií, které tento limit nesplňují, byť některé z nich pro úplnost zmiňuji v poslední kapitole práce.

²⁵ Například CKK Jordanki v Toruni nebo Gors v Rezekne, viz poslední kapitola.

²⁶ Počet hudebníků viz Daniels, 2015.

²⁷ Největší český orchestr, Česká filharmonie, má 124 členů; Česká filharmonie, oficiální webové stránky.

²⁸ Statutární město Ostrava, 2018.

2.3 Geografické vymezení prostoru

S ohledem na vytvoření materiálu pro porovnávání sálu v Ostravě jsem se rozhodl geograficky vymezit oblast zaměření výzkumu. Vycházel jsem z toho, že sály musely vzniknout v podobných ekonomických podmínkách, které panují (nebo v dané době panovaly) v České republice. Z tohoto důvodu jsem se zabýval sály postavenými v zemích, v nichž podstatnou část minulého století nefungovala ekonomika na bázi tržního hospodářství – tedy v zemích bývalého východního bloku,²⁹ a zároveň byly již v době postavení sálu součástí Evropské unie.

Členství v EU se ukázalo jako naprosto zásadní prvek umožňující výstavbu sálu, a to především díky spolufinancování výstavby z evropského rozpočtu. V detailních popisech sálů se tímto faktem samozřejmě zabírám podrobně.

Při této definici došlo k jedné důležité korekci: s ohledem na připojení východního Německa k západnímu a s ohledem na jeho rychlý přechod na tržní hospodářství i členství v Evropském hospodářském prostoru jsem se rozhodl nezabývat se nově postavenými sály na území bývalé Německé demokratické republiky.

V práci se tedy podrobně zabývám koncertními sály postavenými v následujících zemích:

*Bulharsko – Česká republika – Estonsko – Chorvatsko – Litva – Lotyšsko –
Maďarsko – Polsko – Rumunsko – Slovensko – Slovinsko*

I v případě tohoto kritéria existují případy sálů, které jej nesplňují, a přesto jsou pro pochopení kontextu důležité – jsou zmíněny v poslední kapitole práce.

²⁹ S ohledem na ne zcela jednoznačné vymezení pojmu "východní blok" si dovoluji upřesnit, že do něj pro účely této práce neřadím tzv. povinně neutrální země Rakousko a Finsko, a zároveň do něj neřadím Řecko.

2.4 Vymezení období dokončení výstavby sálu

Vzhledem k naplnění cíle práce jsem se rozhodl zabývat sály postavenými v nedávné době. V kontextu výše uvedeného geograficky-ekonomického kritéria je časové vymezení trochu komplikované, jelikož různé státy se staly členy Evropské unie v různou dobu (Bulharsko v roce 2007, Česká republika v roce 2004, Estonsko v roce 2004, Chorvatsko v roce 2013, Litva v roce 2004, Lotyšsko v roce 2004, Maďarsko v roce 2004, Polsko v roce 2004, Rumunsko v roce 2007, Slovensko v roce 2004 a Slovinsko v roce 2004).³⁰ Pro sjednocení podmínek a zjednodušení práce jsem do výběru zařadil všechny sály dokončené po roce 2004.

Pokud shrnu všechna výše uvedená kritéria, dostanu jasné vymezení sálů, které podrobně popisují: Musí se jednat o *novostavbu sálu pro alespoň 500 posluchačů přednostně určeného k provozování symfonických koncertů a akusticky k tomu uzpůsobeného, jehož pódium pojme symfonický orchestr, postavenou po roce 2004 v Bulharsku, České republice, Estonsku, Chorvatsku, Litvě, Lotyšsku, Maďarsku, Polsku, Rumunsku, Slovensku nebo Slovinsku.*

³⁰ Klvačová, 2014.

3. Koncertní sály v České republice

“Město Ostrava již mnoho desítek let usiluje o výstavbu koncertního sálu s perfektní akustikou, zároveň špičkovým technickým zázemím a dostatečným místem pro posluchače. Cílem města je vybudovat kvalitní koncertní halu, která svými technickými parametry nebude mít v České republice obdoby.”³¹ Těmito slovy začíná popis architektonické soutěže vypsané v r. 2018 na nový koncertní sál v Ostravě.

To, že ostravská koncertní síň s kapacitou zhruba 1300 posluchačů nebude mít svými parametry v České republice obdoby, není za stávajícího stavu nijak neopodstatněné tvrzení – vždyť poslední podobně velký koncertní sál byl postaven před více než 100 lety!³²

Kongresové centrum ve Zlíně je jednou z mála výjimek, kdy český orchestr nehraje v provizoriu, nicméně i tento sál pro 881 posluchačů z r. 2010 je multifunkční, byť je primárně používán ke koncertům. Filharmonii Hradec Králové se podařilo r. 2005 celkem zdařile rekonstruovat svůj sál pro 543 posluchačů, pořád se však jedná jen o přestavbu a nikoliv novou budovu. Obdobně je na tom Komorní filharmonie Pardubice v Domě hudby, která v 90. letech získala sídlo se sálem pro 472 osob (spolu s konzervatoří) přestavbou z někdejšího sídla OV KSČ. Mimo Rudolfinum a Zlín tak jediným orchestrem sídlícím v koncertním sále postaveném pro symfonické koncerty zůstává Severočeská filharmonie Teplice se sálem z r. 1986.

³¹ Statutární město Ostrava, 2018.

³² Rudolfinum s kapacitou necelých 1100 míst bylo dokončeno v r. 1885, Sukova síň Obecního domu – postavená jako multifunkční a nikoliv koncertní sál – byla dokončena r. 1912; Akustika hudebních prostorů v České republice, 2008.

V rámci výzkumu jsem nejdříve podrobně zanalyzoval situaci v České republice. Považuji to za podstatné proto, že z tohoto kulturního prostředí práce vychází. Dříve, než se zaměřím na koncertní sály v českých zemích z historického hlediska (kterému jsou věnovány další tři podkapitoly), rád bych shrnul současnou situaci českých symfonických orchestrů, která je s koncertními sály pochopitelně úzce spjata.

Tabulka č. 1: Symfonické orchestry v České republice podle sídla a primárního koncertního sálu. Barvami je vyznačena míra, do jaké je podle mého názoru stávající zázemí vyhovující:³³ zelená barva vyznačuje orchestry s vyhovující situací zázemí, oranžová barva vyznačuje ty s omezenou (částečně vyhovující) situací zázemí³⁴ a červená barva vyznačuje ty s nevyhovující situací zázemí³⁵ pro fungování a provozování koncertů symfonického orchestru.³⁶

(tabulka na následující straně)

³³ Subjektivní hodnocení vzniklo v průběhu výzkumu na základě obhlídek sálů (všechny s výjimkou Koncertní síně Otakara Jeremiáše) a na základě dílčí komunikace se zástupci managementu všech uvedených orchestrů.

³⁴ Vysvětlivky k hodnocení:

Česká filharmonie – nedostatečná kapacita pódia i sálu

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK – akustické limity sálu, neadekvátní zázemí

Symfonický orchestr Českého rozhlasu – zkoušení v jiném prostoru, nedostatečná kapacita pódia

Moravská filharmonie Olomouc – zcela nevyhovující zázemí

Západočeský Symfonický orchestr Mariánské Lázně – nevyhovující zázemí, akustické limity sálu

Jihočeská komorní filharmonie – nevyhovující zázemí, akustické limity sálu

³⁵ Vysvětlivky k hodnocení:

PKF – Prague Philharmonia – nevyhovující zázemí, zkoušení v jiném prostoru

Filharmonie Brno – zkoušení v jiném prostoru, nevhodná akustika

Janáčkova filharmonie Ostrava – zkoušení v jiném prostoru, nevhodná akustika

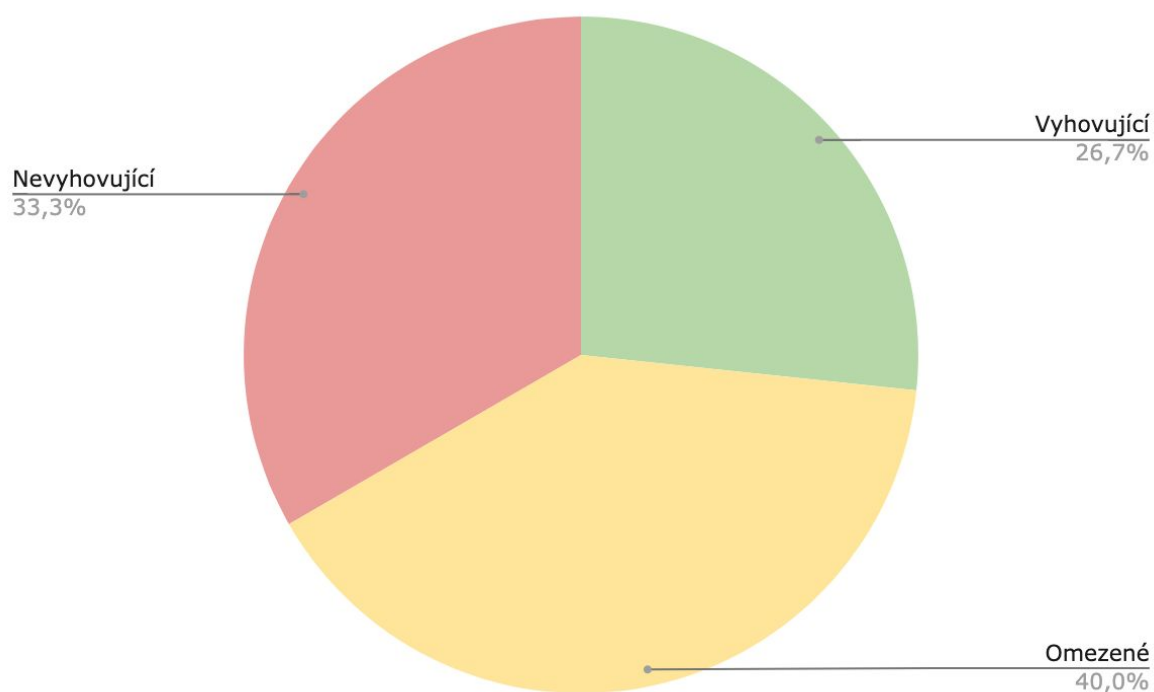
Plzeňská filharmonie – nevhodné zázemí, zkoušení v jiném prostoru, nedostatečná kapacita pódia

Karlovarský symfonický orchestr – zcela nevyhovující zázemí, zkoušení v jiném prostoru, nedostatečná kapacita pódia, nevhodná akustika

³⁶ Zdroj: Dohnalová, 2005.

Orchestr	Sídlo	Místo koncertů
Česká filharmonie	Rudolfinum	Rudolfinum
Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK	Obecní dům	Obecní dům
Symfonický orchestr Českého rozhlasu	Český rozhlas	Rudolfinum
PKF – Prague Philharmonia	Kulturní dům Ládví	Rudolfinum
Filharmonie Brno	Besední dům	Janáčkovo divadlo
Janáčkova filharmonie Ostrava	Dům kultury města Ostravy	Dům kultury města Ostravy
Moravská filharmonie Olomouc	Reduta	Reduta
Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín	Kongresové centrum	Kongresové centrum
Filharmonie Hradec Králové	Filharmonie Hradec Králové	Filharmonie Hradec Králové
Severočeská filharmonie Teplice	Dům kultury Teplice	Dům kultury Teplice
Plzeňská filharmonie	Budova Českého rozhlasu Plzeň	Měšťanská beseda, Kulturní dům Peklo
Karlovarský symfonický orchestr	Divadlo Husovka	Národní dům, Lázně III
Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně	Dům Chopin	Společenský dům Casino
Jihočeská komorní filharmonie	Koncertní síň Otakara Jeremiáše	Koncertní síň Otakara Jeremiáše
Komorní filharmonie Pardubice	Dům hudby	Dům hudby

I když odhlédneme od subjektivity hodnocení a připustíme možnost různých odchylek, z tabulky jasně vyplývá, že současná situace v České republice je zcela tristní, vzhledem k tomu, že jen zhruba čtvrtina orchestrů má relativně vyhovující podmínky pro provozování symfonických koncertů, a tedy pro plnění kulturní služby, pro kterou jsou zřizovány. Pro názornost přikládám i jednoduchý graf:



Obrázek č. 1: Poměr orchestrů s vyhovujícími, omezenými a nevhovujícími podmínkami pro fungování a provozování koncertů symfonického orchestru.³⁷

Uvedená tabulka navíc reflektuje pouze zřizované a etablované symfonické orchestry. Pokud bychom vzali v potaz všechny pořadatele, festivaly a kulturní činitele, pokud bychom podobným způsobem posoudili všechny realizované koncerty, hodnocení by pravděpodobně vypadalo ještě o poznání hůře.

³⁷ Zdroj: analýza dat z tabulky č. 1.

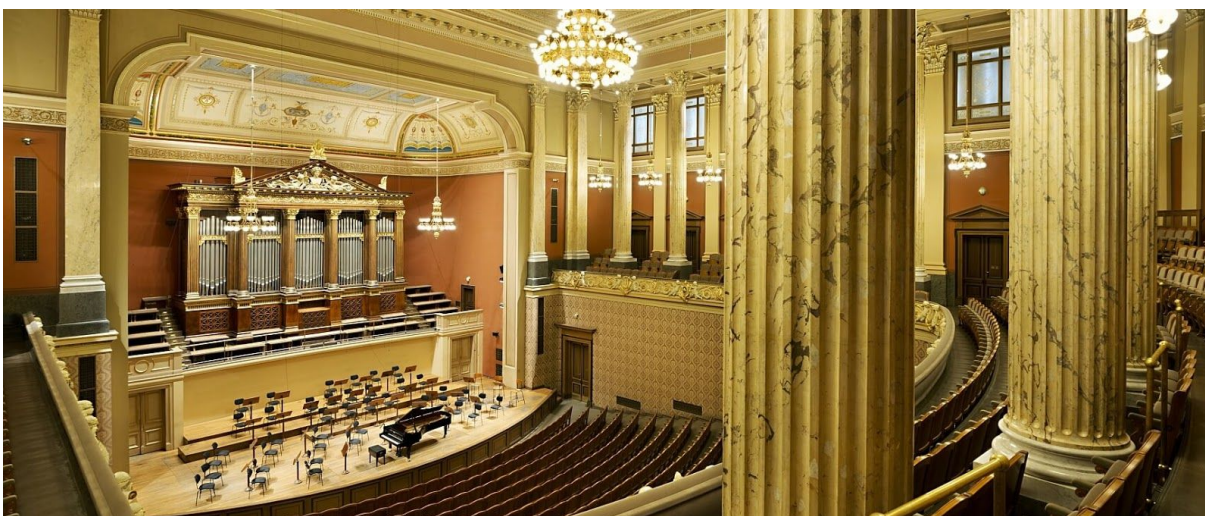
3.1 Sály vybudované před druhou světovou válkou

K pravděpodobně dosud největšímu rozmachu koncertního života a nově vzniknuvší infrastruktury s ním spojené (výstavbě koncertních sálů a jiných sálů pro kulturní produkce) došlo v českých zemích koncem 19. a počátkem 20. století, kdy zástupci českého národa bojovali o vybudování reprezentativního zázemí pro vlastní kulturu.³⁸ V tomto období vznikla velká řada hodnotných památek³⁹ a dá se říci, že v této době bylo postaveno největší množství do dnešní doby užívaných koncertních sálů určených k provozování symfonické hudby, byť jich není mnoho.

Dvořákova síň v Rudolfinu je z hlediska této rešerše prakticky jediným koncertním sálem v České republice postaveným primárně pro symfonickou hudbu; z výše uvedených je v dnešní době k tomuto účelu využívána původně multifunkční Smetanova síň Obecního domu a dva menší sály v Brně (Besední dům) a Plzni (Měšťanská beseda), které měly ovšem podobně jako Smetanova síň od počátku naplňovat především společenské potřeby (plesy, schůze spolků, koncerty, besedy, atp.).

³⁸ Císler et al., 2019.

³⁹ Například Národní divadlo r. 1881 (resp. 1883), dnešní Státní opera r. 1888, Rudolfinum r. 1885, Obecní dům r. 1912, Palác Žofín r. 1884 (přestavba); dnešní Národní dům na Vinohradech r. 1894, dnešní Divadlo na Vinohradech r. 1907, dnešní Mahenovo divadlo v Brně r. 1882, Besední dům v Brně r. 1873, dnešní Divadlo Antonína Dvořáka v Ostravě r. 1907, Měšťanská beseda v Plzni r. 1901, dnešní divadlo J. K. Tyla v Plzni r. 1902, dnešní divadlo F. X. Šaldy r. 1883, dnešní Severočeské divadlo v Ústí nad Labem r. 1909, dnešní Klicperovo divadlo v Hradci Králové r. 1885; Akustika hudebních prostorů v České republice, 2008.



Obrázek č. 2: Dvořákova síň Rudolfina.⁴⁰

Dva sály, užívané do dnešní doby k provozování symfonické hudby, vznikly v době dřívější: dnešní Sál Bohuslava Martinů v Lichtenštejnském paláci r. 1791 (poslední velká rekonstrukce r. 1993) a olomoucká Reduta r. 1830 (poslední velká rekonstrukce r. 2001) – oba dva sály mají na české poměry velmi dobré parametry k provozování koncertů, byť jsou malé jak kapacitou (Sál Martinů 200 posluchačů, Reduta 500 posluchačů), tak především nedostatečným zázemím.⁴¹

Za zmínku ještě stojí několik prostorů v historických areálech využívaných k symfonickým koncertům příležitostně. Zámecká jízdárna v Českém Krumlově z r. 1746 slouží jako hlavní koncertní sál pro zhruba 700 posluchačů během tamního mezinárodního hudebního festivalu (mimo open-air koncerty). Na poměry jízdárny má velmi dobrou akustiku zámecká jízdárna Panství Bechyně z r. 1776, s otevřenou sedlovou střechou a kapacitou až 800 posluchačů. K symfonickým koncertům je občasně využívána například i (akusticky méně vhodná) jízdárna ve Valticích pro cca 800 posluchačů, rekonstruovaná v r. 2015.

⁴⁰ Zdroj: Česká filharmonie, oficiální webové stránky.

⁴¹ Sál Martinů slouží v současné době Hudební fakultě AMU a zázemí je tak řešeno komplexně v rámci celého paláce a nejsou na něj kladeny nároky jako u profesionálního symfonického orchestru.

V roce 2013 byla rekonstruována jízdárna pro cca 500 posluchačů na Zámeckém návrší v Litomyšli.

Další historické prostory, příležitostně využívané k pořádání koncertů, zahrnují například skleník Květné zahrady v Kroměříži, anebo nespočet historických sálů: Španělský sál Pražského hradu, Sněmovní sál na zámku v Kroměříži, sály na zámcích v Děčíně, Hradci nad Moravicí a mnoho dalších. Vzhledem k účelům, za jakých byly tyto historické sály budovány, se samozřejmě nemůže jednat o plnohodnotné koncertní sály pro symfonickou hudbu.

V období po první světové válce nedošlo k vybudování žádného významného koncertního sálu, i když bylo vyvíjeno velké úsilí k vybudování nové budovy filharmonie v Praze, jelikož Rudolfinum sloužilo až do druhé světové války tehdejšímu parlamentu.⁴² Mezi kulturními budovami však stojí za zmínku mnoho vybudovaných divadel,⁴³ nebo například Lidový dům v centru Ostravy z r. 1923, byť pro svou multifunkčnost nesplňoval akustické požadavky a byl později přebudován na kinosál.

V této době zaznamenaly velký rozmach různé místní tělovýchovné spolky (především Sokol a Orel, etablované již v průběhu 19. století), které v mnoha případech organizovaly i místní kulturní život. Z této doby pochází mnoho tělocvičen a jiných podobných sálů, které jsou ovšem svým účelem příliš daleko koncertnímu sálu a proto je ponechávám stranou výzkumu.

V tomto ohledu však za zmínku stojí dva areály vybudované právě pro Sokol: Takzvaný "Stadion" v Brně (na dnešní ulici Kounicova) otevřený r. 1930 mimo dvou tělocvičen zastřešoval i tzv. výstavní pavilon, který později v druhé

⁴² Císler et al., 2019.

⁴³ Například dnešní Divadlo na Fidlovačce z r. 1921, dnešní Jiráskovo divadlo v Hronově z r. 1928, dnešní Krušnohorské divadlo v Teplicích z r. 1924, Městské divadlo Kolín z r. 1939; Šormová, 2000.

polovině století sloužil jako sál pro symfonické koncerty Státní filharmonii Brno⁴⁴ a dodnes v něm jsou symfonické koncerty občasně realizovány.

V komplexu Sokola v Hradci Králové, dokončeném r. 1930, byl zahrnut i velký kinosál. Koncem třicátých let, kdy se pod Sokolem začal institucionalizovat vlastní symfonický orchestr, byl sál upraven pro potřeby orchestru a průběžně, především po vzniku samostatného orchestru nezávislého na Sokolu r. 1978, nadále přestavován.⁴⁵ Ale až novodobou rekonstrukcí sál získal adekvátní parametry,⁴⁶ jak bude popsáno dále.

Pro úplnost považuji za nutné zmínit ještě Památník Tomáše Bati postavený roku 1933, který byl po válce přestavěn na sál pro zlínskou filharmonii, ale opět se nejednalo o původní výstavbu koncertního sálu. Malé koncertní studio pro cca 100 posluchačů bylo postaveno jako součást budovy rozhlasu v Ostravě v letech 1934–36 podle návrhu architekta Karla Tausenaua.⁴⁷

V Ostravě byla r. 1938 vypsána architektonická soutěž na výstavbu Osvětového domu s koncertním sálem pro symfonické koncerty o kapacitě cca 1600 posluchačů. Zvítězil návrh Lubomíra a Čestmíra Šlapetů (s akustikem Arné Hoškem), k jehož realizaci však kvůli politickému vývoji nikdy nedošlo.⁴⁸

⁴⁴ Beneš, 2010.

⁴⁵ Hrubecký, 2006.

⁴⁶ Akustika hudebních prostorů v České republice, 2008.

⁴⁷ Strakoš, 2015.

⁴⁸ Strakoš, 2015.

3.2 Sály (ne)vybudované po druhé světové válce

Po roce 1948 a nástupu Komunistické strany Československa k moci dostala kultura trochu jiný význam a v rámci tzv. kulturní revoluce bylo budováno mnoho tzv. kulturních domů,⁴⁹ přičemž společným jmenovatelem kulturní produkce měla být osvěta, jak uvádí hned první odstavec zákona o osvětové činnosti z r. 1959:

“Základní cíle osvětové činnosti vyplývají z cílů socialistické kulturní revoluce. Obsahem osvětové činnosti je zejména soustavné šíření vědeckého světového názoru, boj proti buržoazním ideologiím a proti přežitkům v myšlení lidí, vysvětlování a prosazování politiky Komunistické strany Československa směřující k dovršení výstavby socialismu a k upevnění světového míru. Osvětová činnost přispívá ke zvyšování všestranného vzdělání pracujících, k výchově uměním a k vytváření podmínek pro bohatý kulturní a společenský život.”⁵⁰

Tentýž zákon určuje, že osvětová zařízení klubového typu – tedy kulturní domy – jsou hlavním článkem sítě osvětových zařízení a slouží jako společná základna osvětové činnosti v daném místě. Kulturním domům je uloženo organizovat za aktivní účasti lidu všestranný kulturní a společenský život ve městech i na vesnicích. Kulturním domem se tedy rozumí objekt, který komplexně řeší společenskou a kulturní vybavenost daného místa na rozdíl od jednoúčelových kulturních zařízení.⁵¹

Z toho jasně vyplývá, že prioritou bylo zajištění osvěty všemu obyvatelstvu a vybudování (resp. dobudování) infrastruktury k tomu potřebné (nikoliv však budování infrastruktury pro koncertní provoz). Díky tomu stojí

⁴⁹ Dle Usnesení vlády ČSSR č. 3 z ledna 1961 O zásadách rozvoje, úpravy a výstavby kulturních zařízení klubového typu měly být kulturní domy kulturním a společenským střediskem všech obyvatel příslušného územního obvodu a této funkci měly odpovídat prostory pro divadlo, koncerty, kino i společenskou zábavu. Dále měly plnit funkci středisek klubového života a kulturní zájmové činnosti pracujících, čemuž měly odpovídat prostory pro klubovny, divadlo, hudbu, knihovnu, čítárnu, dílny, laboratoře a zlepšovateľskou činnost, herny atd.; Novotná, 2011.

⁵⁰ Zákon č. 52/1959 Sb. O osvětové činnosti.

⁵¹ Hromádka et al., 1966.

téměř v každé větší obci na území České republiky kulturní dům nebo obdobná stavba určená ke společenským (možná pro některé případy přesněji lidovým) událostem,⁵² která ale nikdy neměla ambice splňovat akustické a jiné nároky na provozování vážné (symfonické) hudby.

Celkový počet kulturních domů a sálů v ČSSR v roce 1965 činil 3 892,⁵³ a přitom byla výstavba nové osvětové infrastruktury teprve necelých pět let od začátku platnosti výše zmiňovaného zákona – do konce osmdesátých let docházelo k další strategické výstavbě. Jak ovšem dokládá šetření Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu, které v současné době eviduje 538 aktivních kulturních domů jako svébytné instituce,⁵⁴ význam této robustní infrastruktury po revoluci výrazně opadl a mnoho kulturních domů a sálů zcela ztratilo svůj význam. Přesto jsou některé z nich dodnes využívány i k provozování symfonických koncertů – především proto, že neexistují vhodnější alternativy. Jejich výčtem se tato práce nezabývá, protože nejde z povahy o koncertní sály.

Za vlády Komunistické strany Československa se mimo multifunkční sály podařilo realizovat výstavbu několika významných divadel.⁵⁵

⁵² V rámci dlouhodobého plánu rozvoje kultury proběhlo v roce 1965 orientační šetření prostorů pro kulturní a společenský život, které mělo v režii Ministerstvo školství a kultury. Z šetření vyplynulo, že téměř ve všech obcích od 1000 obyvatel jsou k dispozici prostory pro kulturní život; Hromádka et al., 1968.

⁵³ Hromádka et al., 1968.

⁵⁴ Šetření z 28. února 2017 dostupné na webových stránkách střediska.

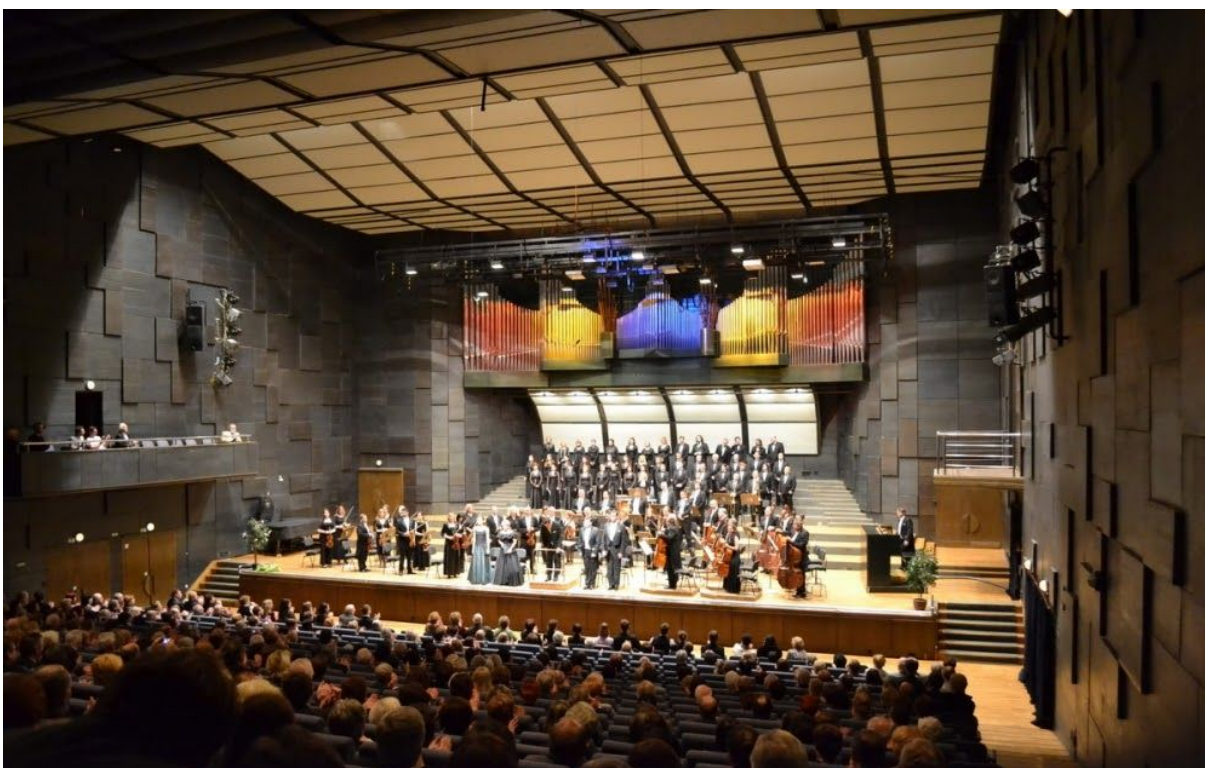
⁵⁵ Například Těšínské divadlo z r. 1961, Janáčkovo divadlo v Brně z r. 1965, Městské divadlo ve Zlíně z r. 1967, Městské divadlo v Mostě z r. 1985; Šormová, 2000; mezi významnými nerealizovanými plány jmenujme alespoň budovu divadla v Českých Budějovicích (r. 1945 byl slavnostně položen stavební kámen divadla pro 1000 diváků v návrhu architekta J. Šestáka, o rok později však byla stavba zrušena, r. 1962 byla předána projektová dokumentace i staveniště na novém místě, o rok později opět však byla stavba odložena a nikdy nerealizována); dále pak soutěž na nové ostravské divadlo a na operní a baletní divadlo v Pardubicích; Popelová, 2014.

I přes to, že se výstavba zaměřovala především na výše popsané kulturní domy, existovaly i snahy o vznik koncertních sálů určených pro symfonickou hudbu. Mimo dále uvedené nerealizované plány je na tomto místě potřeba zmínit Dům kultury Teplice, který i přes univerzálnost účelu budovy není postaven kolem kulturního sálu, společenského sálu, estrádního sálu atp., ale kolem sálu koncertního. V tomto kontextu je asi dobré vyzdvihnout fakt, že byl sál otevřen na sklonku roku 1986, tedy nedlouho před pádem komunistické moci a v době, kdy již osvětové aktivity měly jinou intenzitu než v době vzniku výše citovaného zákona.

Koncertní sál v Teplicích má kapacitu 585 posluchačů v jednolitém elevovaném hledišti bez balkónu. O tom, že byl sál stavěn pro symfonickou hudbu svědčí i fakt, že pódium pojme až stodvacetičlenný orchestr a stočlenný sbor, plocha pódia (260 m²) je téměř dvojnásobná oproti Rudolfinu.⁵⁶ V sále jsou instalovány varhany; stěny a strop jsou obloženy dřevěnými akustickými prvky pro optimalizaci zvukového vjemu. Poněkud netradiční je půdorysné uspořádání sálu, které je koncipováno spíše do šířky než do délky.

I přesto, že sál svou architekturou a zanedbaným stavem v současné době v mnohém vypovídá o dobách minulých, jedná se přeci jen o koncertní sál, v němž může symfonický orchestr plnohodnotně hrát i být plnohodnotně slyšet.

⁵⁶ Akustika hudebních prostorů v České republice, 2008.

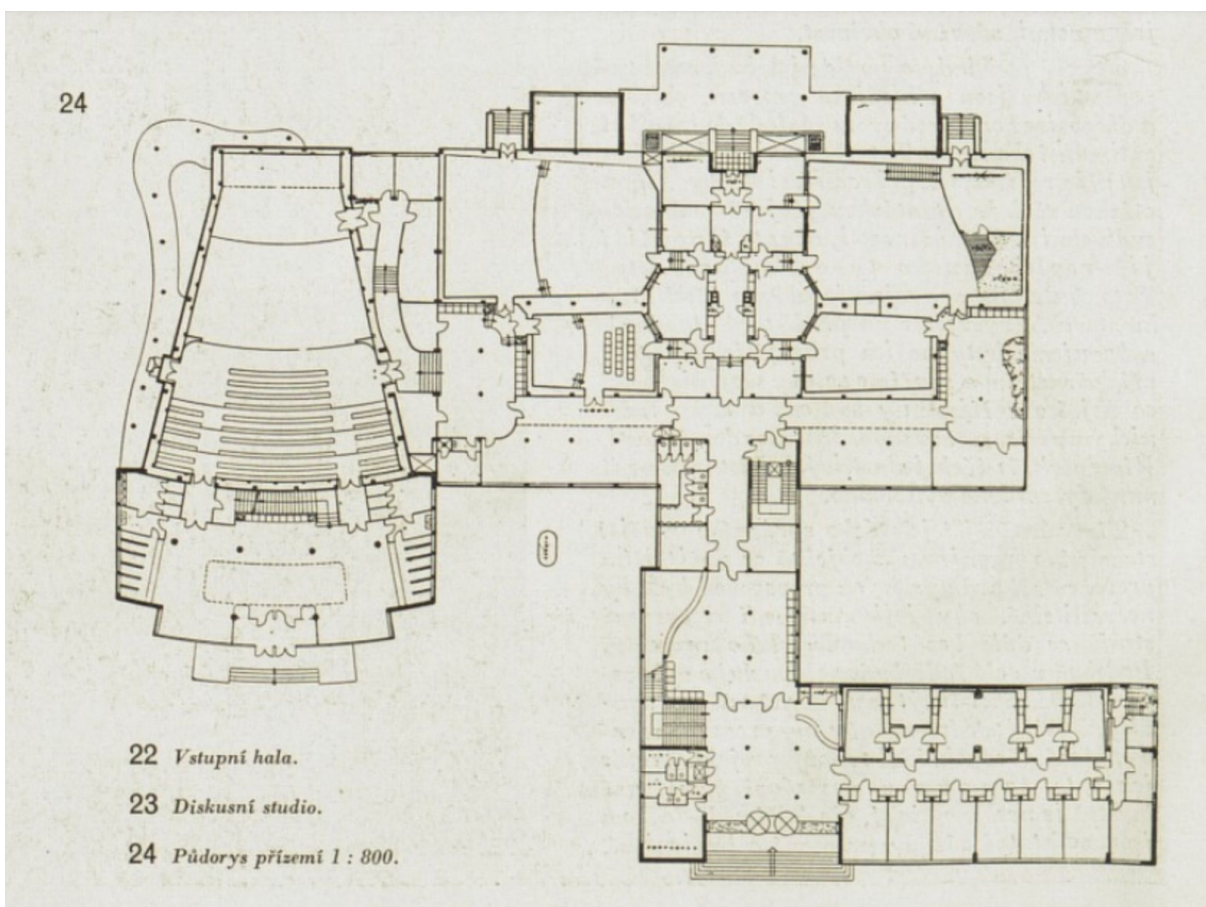


Obrázek č. 3: Interiér koncertního sálu Domu kultury Teplice.⁵⁷

Z dalších návrhů koncertních sálů určených pro symfonickou hudbu byl pravděpodobně nejbližší realizaci sál Československého rozhlasu v Plzni, který měl být postaven ve třetí fázi výstavby areálu podle návrhu z let 1947/1948 (ještě na základě soutěže vypsané nedlouho po válce). První fáze výstavby byla dokončena r. 1953, druhá r. 1956,⁵⁸ ale k realizaci třetí fáze již bohužel nikdy nedošlo, a to i přesto, že plzeňský rozhlas zřídil v r. 1946 vlastní orchestr (Plzeňská filharmonie, byť dnes již samostatná instituce, v budově rozhlasu – ovšem bez koncertního sálu – stále sídlí).

⁵⁷ Zdroj: Severočeská filharmonie Teplice, oficiální webové stránky.

⁵⁸ Honzík, 1956.



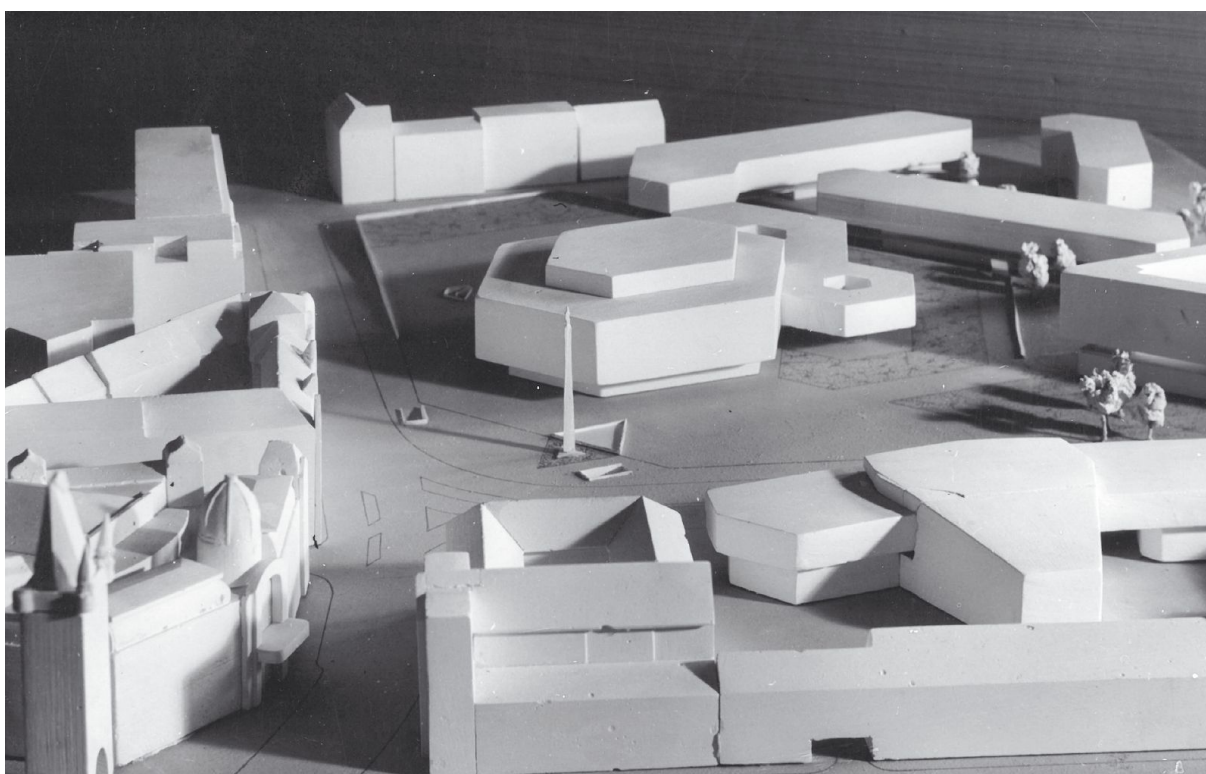
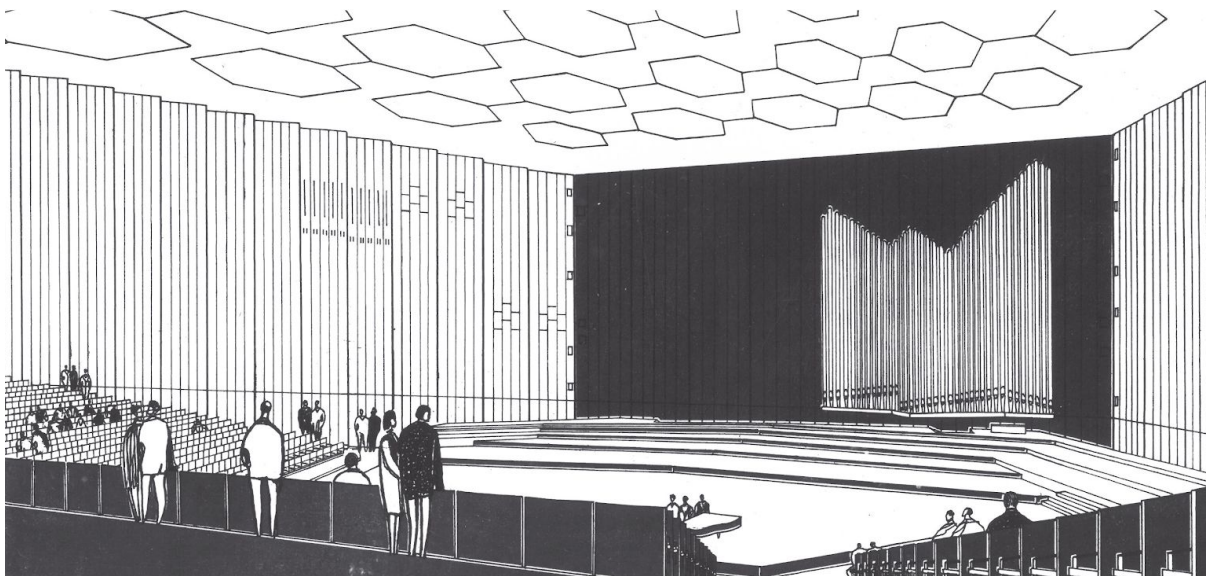
Obrázek č. 4: Půdorys budovy Československého rozhlasu v Plzni.

Vlevo je patrný návrh koncertního sálu, který na rozdíl od zbytku budovy nebyl nikdy realizován.⁵⁹

V Praze byly hlasy volající po moderním reprezentativním koncertním sále dostatečné kapacity pro posluchače i orchestr čím dál silnější, až byla v roce 1966 vypsaná architektonická soutěž na řešení prostoru náměstí Republiky s koncertním domem. Druhé kolo soutěže bylo ukončeno v dubnu 1968, avšak s ohledem na závažnost úkolu a nabízená řešení nebyla udělena první cena. Porota místo toho doporučila zadat studii na úrovni projektového úkolu, z čehož ovšem pravděpodobně vlivem následných událostí sešlo.⁶⁰ I přesto se dá říct, že tehdy byla Praha až do dnešní doby realizaci nového koncertního sálu nejbližší.

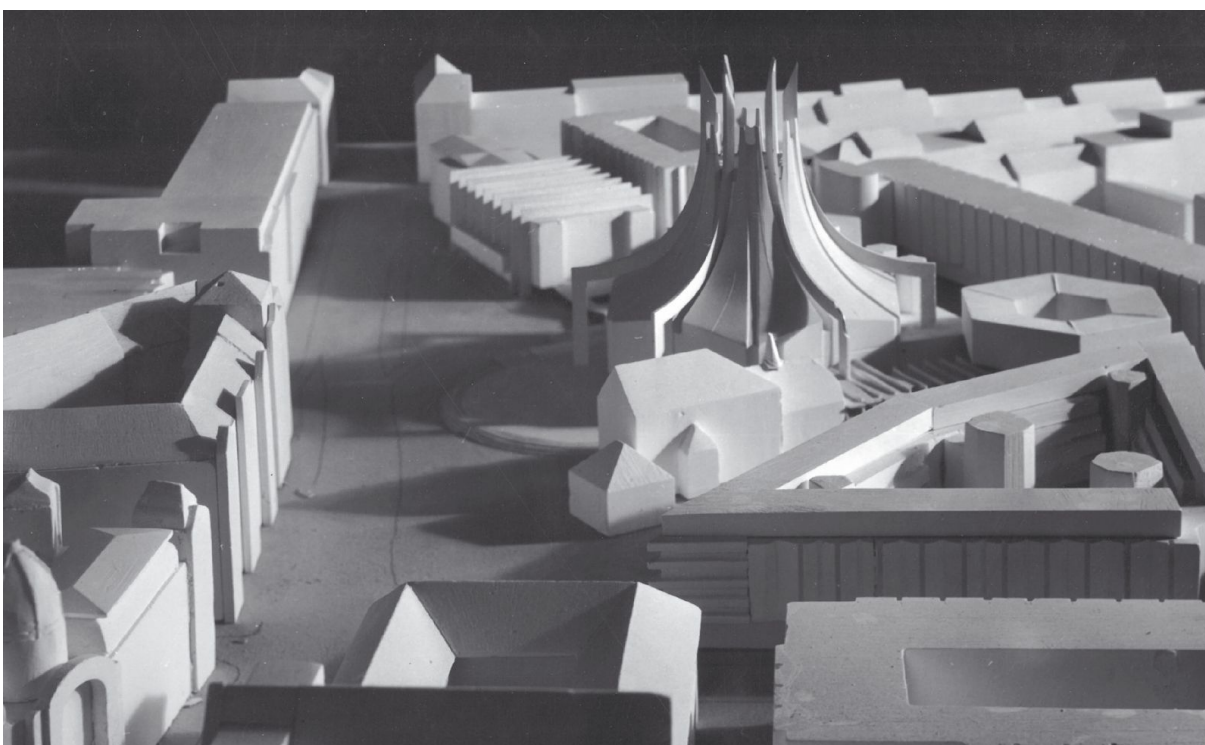
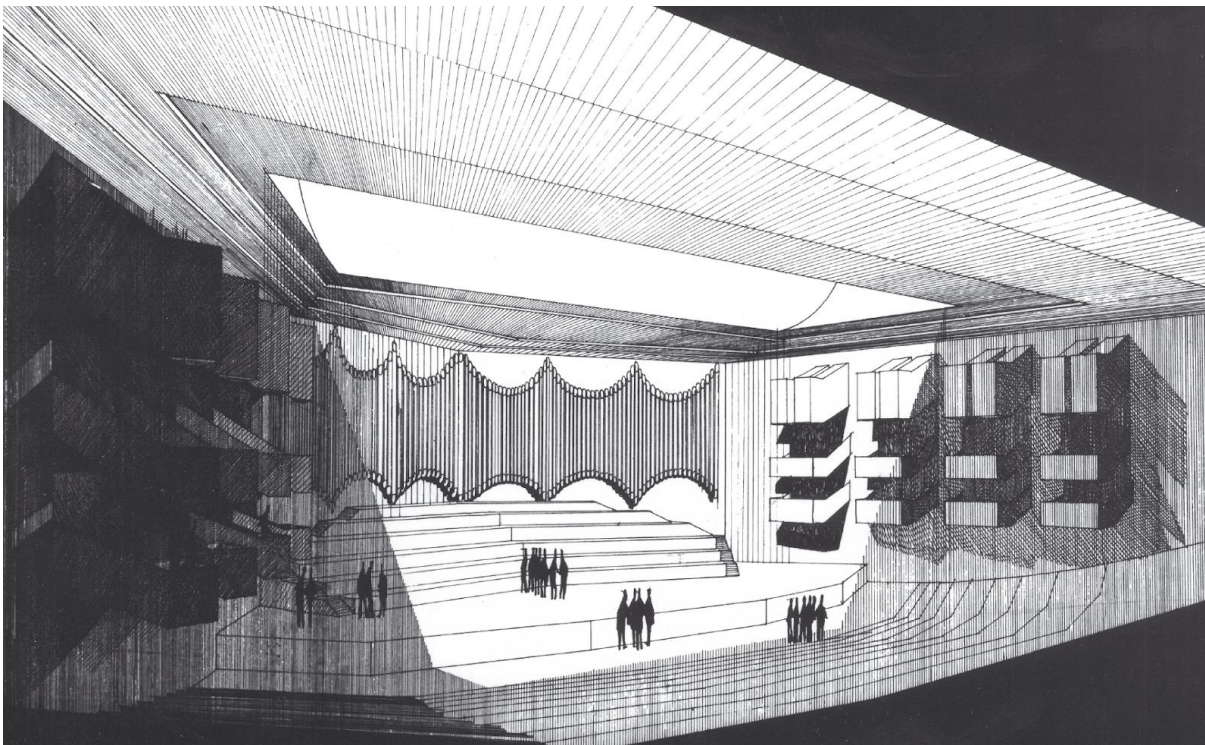
⁵⁹ Autory návrhu jsou architekti Karel Tausenau, František Hurta, Václav Pavelka a akustici R. Haisinger a E. Němcová; zdroj: Honzík, 1956.

⁶⁰ Císler et al., 2019.



Obrázky č. 5 a 6: Interiér a exteriér návrhu na koncertní sál v Praze podle G. Šindelky, který v soutěži obdržel sdílené druhé místo (první nebylo uděleno).⁶¹

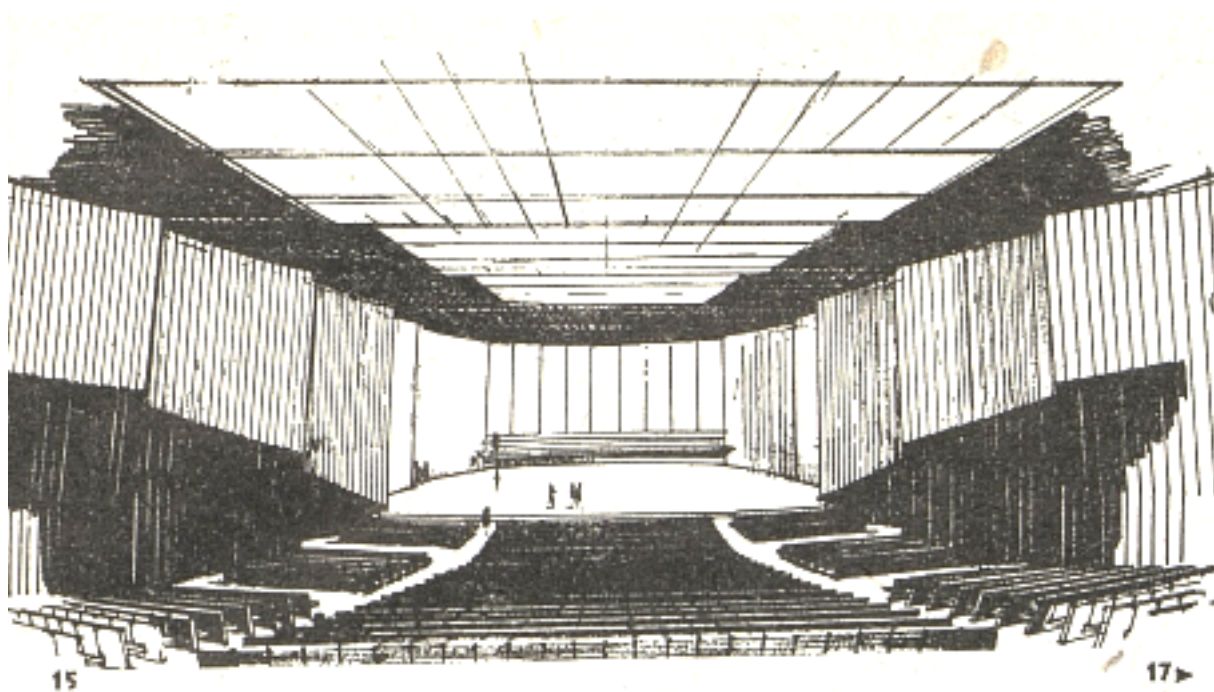
⁶¹ Zdroj: Císler et al., 2019.



Obrázky č. 7 a 8: Interiér a exteriér návrhu na koncertní sál v Praze podle Ivo Loose a Jaroslava Malátka, který v soutěži obdržel sdílené druhé místo (první nebylo uděleno).⁶²

⁶² Zdroj: Císler et al., 2019.

V Brně bylo v r. 1965 slavnostně otevřeno Janáčkovo divadlo, v němž od sezóny 1980/81 pravidelně koncertuje brněnská filharmonie,⁶³ budova však nikdy nebyla pro koncertní provoz určena – vždyť již r. 1962 byla vypsána architektonická soutěž na koncertní sál v oblasti tehdejšího Náměstí Joliot Curie (dnešní oblast kolem ulice Šumavská), která ovšem – podobně jako o několik let později pražská soutěž – nenašla vítězný návrh doporučený k realizaci⁶⁴ a v pozdějším vývoji situace celá věc zapadla a znovu se vynořila až na sklonku 80. let (tehdy ji opět přerušil vývoj dějin a následná nutná generální rekonstrukce havarijního Besedního domu).



Obrázek č. 9: Interiér koncertního sálu nejlépe oceněného návrhu (II. místo) na Dům múzických umění v Brně, autorem je Jiří Kadeřábek.⁶⁵

⁶³ Beneš, 2010.

⁶⁴ Gočár, 1963.

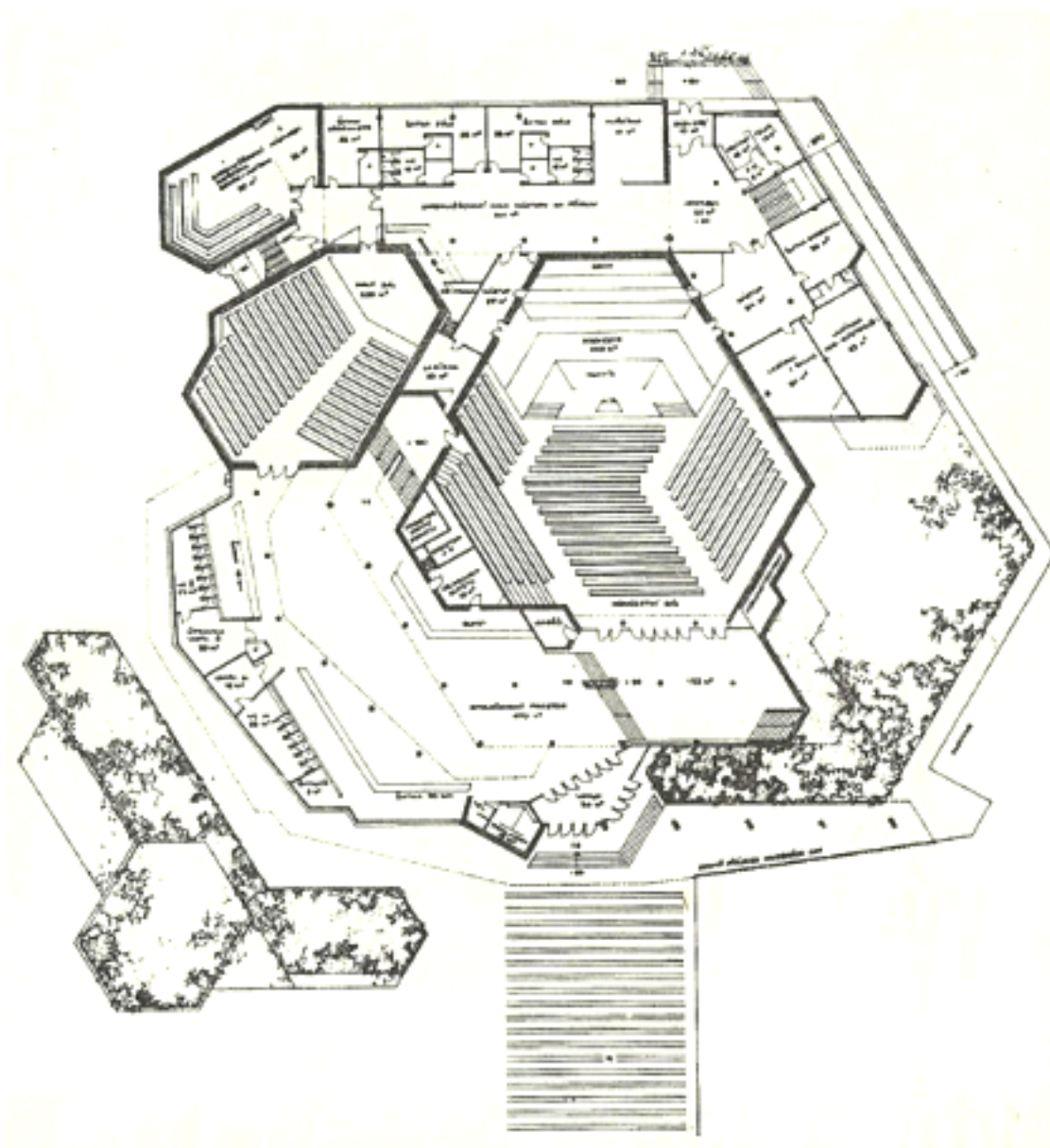
⁶⁵ Zdroj: Gočár, 1963.

Ostrava v roce 1961 slavnostně otevřela Dům kultury pracujících Ostravy, dnes známý jako Dům kultury města Ostravy, který byl na tu dobu (a je svým způsobem dodnes) velmi velkorysý: V obrovské mase budovy se skrývá společenský sál pro cca 800 osob, divadelní sál pro cca 500 osob, někdejší kino náročného diváka, baletní sál, malý hudební sál, několik přednáškových sálů, učeben a obrovské administrativní zázemí.

Hned v roce otevření do společenského sálu své koncerty dočasně přestěhovala dnešní Janáčkova filharmonie Ostrava (do té doby hrála především v tehdejší Divadle Zdeňka Nejedlého, kde byl ovšem čilý provoz operního orchestru). Po několika letech se měla pro nevyhovující akustické vlastnosti sálu přestěhovat do nového koncertního sálu, který urbanistický plán umístil naproti Domu kultury (tedy vedle Krajského výboru Komunistické strany Československa). Porota architektonické soutěže, uskutečněné v r. 1969 – na rozdíl od pražské a brněnské – udělila první cenu a oceněný autor Ivo Klimeš byl osloven k dalšímu rozpracování. Z realizace však kvůli politickým změnám sešlo. K dalšímu přepracování byl Klimeš vyzván koncem 80. let, ale ani k této realizaci nakonec nedošlo.⁶⁶

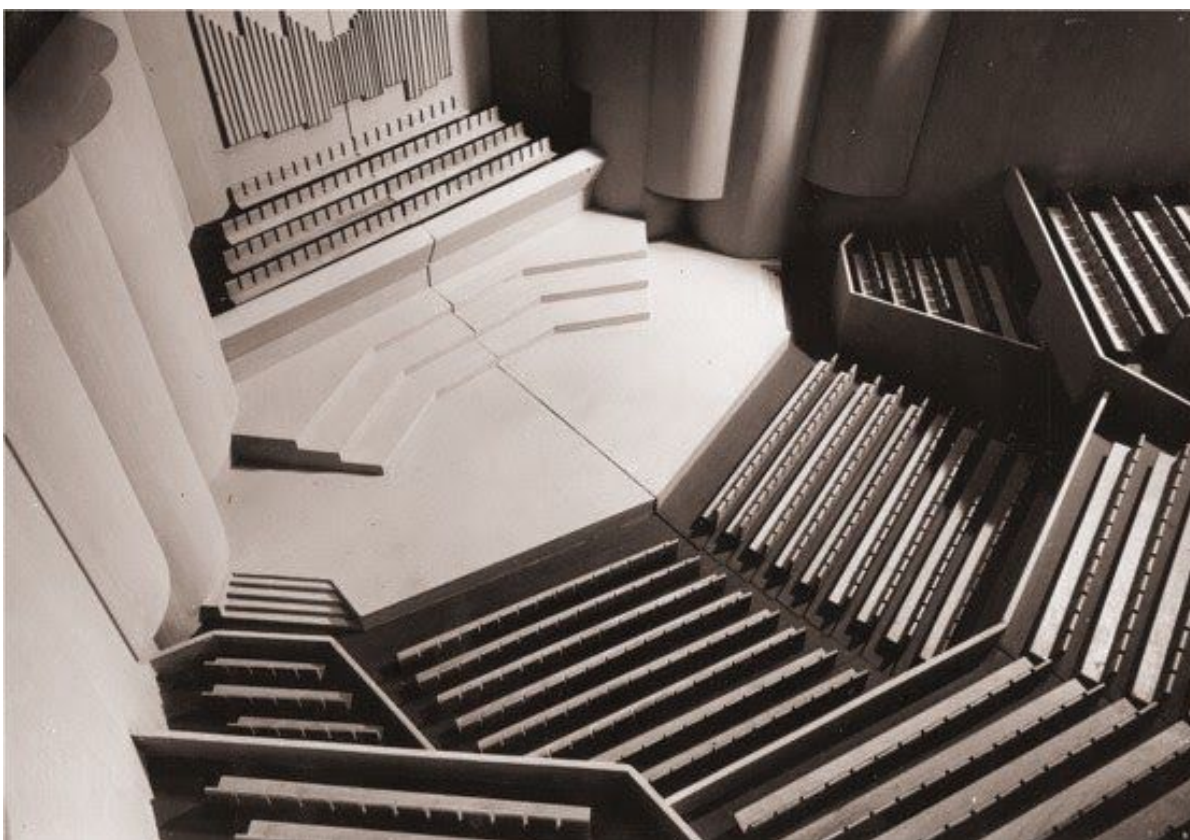


⁶⁶ Strakoš, 2011; Popelová, 2014.



Obrázek č. 10 a 11: Vizualizace a půdorys koncertního sálu v Ostravě podle vítězného návrhu Ivo Klimeše z r. 1969.⁶⁷

⁶⁷ Zdroj: Strakoš, 2011.



Obrázek č. 12: Vizualizace návrhu Ivo Klimeše z let 1989-1992.⁶⁸

V devadesátých letech nedošlo k vybudování žádného koncertního sálu. Někdejší sídlo pardubického Okresního výboru Komunistické strany Československa, Rady odborových hnutí a Svazu socialistické mládeže z roku 1983 bylo počátkem 90. let určeno pro potřeby konzervatoře a filharmonie. Sjezdový sál byl přestavěn na koncertní (nazvaný Sukova síň), přičemž v r. 2004 dostal nutných akustických úprav a byly v něm instalovány varhany⁶⁹ – stále se však nedá hovořit o sále akusticky ideálním pro symfonickou hudbu.

⁶⁸ Zdroj: Strakoš, 2011.

⁶⁹ Akustika hudebních prostorů v České republice, 2008.



Obrázek č. 13: Sukova síň Domu hudby v Pardubicích po rekonstrukci uskutečněné v r. 2020.⁷⁰

V Českých Budějovicích pak došlo ke vzniku Koncertní síně Otakara Jeremiáše přestavbou z Kostela sv. Anny České, přičemž přístavbou zároveň vzniklo zázemí pro sídlo Jihočeské komorní filharmonie.⁷¹ V současné době probíhá rekonstrukce (redukce kapacity hlediště, akustické úpravy).⁷² S ohledem na velikost města a důležitost orchestru se ovšem nedá při kapacitě 200 míst a akustice místnosti přestavené z kostela hovořit o ideálním sále pro koncerty filharmonie.

⁷⁰ Zdroj: Komorní filharmonie Pardubice, oficiální webové stránky.

⁷¹ Akustika hudebních prostorů v České republice, 2008.

⁷² Mlsová, 2019.



Obrázek č. 14: Koncertní síň Otakara Jeremiáše, České Budějovice.⁷³

3.3 Sály vybudované od vstupu do EU

V poslední době získaly nové sály dva symfonické orchestry: Filharmonie Hradec Králové a Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín. Filharmonie Bohuslava Martinů se přestěhovala do nově postaveného Kongresového centra coby hlavní nájemce, a budova tak má sloužit primárně jí. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl sál zařadit mezi vybrané koncertní sály splňující všechna kritéria, byť se jedná o multifunkční sál.⁷⁴ Podrobné informace o Kongresovém centru Zlín jsou tedy obsaženy v následující kapitole – podrobném přehledu vybraných sálů.

⁷³ Zdroj: Jihočeská komorní filharmonie, oficiální webové stránky.

⁷⁴ Šišolák, 2011.

V případě Filharmonie Hradec Králové se jedná o rekonstrukci dřívějšího sálu, byť zcela zásadní. Jak bylo uvedeno výše, komplex hradeckého Sokola byl vystavěn v r. 1930 a jeho součástí byl kinosál, který byl již od 30. let průběžně upravován pro potřeby fungování symfonického orchestru. Rozšiřováno bylo zejména zázemí pro účinkující a instrumentalisty. V budově byly postupně zřízeny kabiny zvukové a světelné techniky a v sále byla doplněna i technika divadelní. Postupně však přestala vyhovovat sedadla v sále a celá konfigurace hlediště, které bylo původně určeno pouze pro filmové produkce. Také akustika sálu byla pro konání koncertů vážné hudby nevyhovující. Proto statutární město Hradec Králové začalo uvažovat o celkové rekonstrukci. Ta byla provedena v letech 2004 až 2005 podle projektu architekta Alexandra Wagnera a akustických studií firmy SONING s Martinem Vondráškem v čele.

Z původní budovy zůstaly zachovány pouze vstupní hala a balkón. Na místě původního kinosálu bylo vybudováno nové jeviště a hlediště s 624 sedadly pro posluchače. Kapacita sálu zůstala přibližně stejná, byl však zvětšen jeho objem.⁷⁵ Zásadním faktem je, že autorský tým bral zásadní ohledy na akustiku sálu, a jeho tvar, objem i použité materiály byly určeny podle akustických výpočtů – následná měření potvrdila, že zadání bylo naplněno a stávající akustické parametry odpovídají požadavkům'.⁷⁶

Osobně hodnotím tento sál jako jeden z nejlepších a nejvhodnějších mezi sály, ve kterých probíhají koncerty orchestrů v České republice (mimo Rudolfinum). Domnívám se, že pro krajské město významu Hradce Králové a jeho symfonický orchestr jde o adekvátní sál, což je mezi českými městy výjimkou.

⁷⁵ Akustika hudebních prostorů v České republice, 2008.

⁷⁶ Vondrášek, 2005.



Obrázek č. 15: Koncertní sál Filharmonie Hradec Králové.⁷⁷

Nový multifunkční sál "Uffo – společenské centrum" byl dokončen v r. 2010 v Trutnově. Byť se nejedná o koncertní sál, slouží i ke koncertům a jedná se o jednu z mála podobných realizací v České republice.

Původním záměrem investora byla výstavba běžného divadla pro 300 diváků s galerií, kavárnou a infocentrem, dialog architektů s investorem však nakonec vyústil v konečnou velkorysejší podobu multifunkčního kulturního centra. Unikátní je vlastní víceúčelový sál – podle autorů nemá takto vysoce variabilní divadelní prostor, který navíc využívá i přirozeného osvětlení, v Evropě obdoby.

Sál kromě klasického divadla a kukátkové scény pro 391 diváků nabízí arénu pro 589 diváků. Odstraněním akustických panelů dochází dokonce i k expanzi "útulně-komorního" hlediště do foyer a vytváří se prostor pro maximálně

⁷⁷ Zdroj: Filharmonie Hradec Králové, oficiální webové stránky.

641 diváků, který může sloužit jako koncertní sál. Stavba trvala dva roky a stála cca 480 milionů Kč, z toho dotace Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod z rozpočtu Evropské unie činila 180 milionů Kč,⁷⁸ tedy zhruba 37,5 %.

Jak z popisu jasně vyplývá, nejedná se o sál primárně určený k provozování symfonických koncertů (kterých v Trutnově mnoho neprobíhá), přesto je to v Česku ojedinělý počín.



Obrázek č. 16: Multifunkční sál Společenského centra Uffo v Trutnově.⁷⁹

⁷⁸ Ziková, 2011.

⁷⁹ Zdroj: Uffo – Společenské centrum Trutnov, oficiální webové stránky.

O rok později, v roce 2011 (tedy ve stejném roce jako Kongresové centrum Zlín) byl u příležitosti výročí 200 let od založení Pražské konzervatoře otevřen její nový koncertní sál. Jedná se o novou přístavbu k historické budově z dvorního traktu, částečně zapuštěnou do země. Sál má kapacitu 333 míst rozprostřených v parteru a na jednom balkónu.

V sále je jeviště, které pojme symfonický orchestr.⁸⁰ Půdorys sálu byl navržen netradičně: poměr šířky a hloubky jeviště je výrazně na straně šířky, což spolu s relativně nízkým stropem způsobuje poněkud sušší akustiku. Zázemí nahrávacího studia však umožňuje využití sálu pro studiové nahrávky, ke kterým je tato akustika vyhovující.



Obrázek č. 17: Koncertní sál Pražské konzervatoře⁸¹

⁸⁰ Hallová, 2010.

⁸¹ Zdroj: Pražská konzervatoř, oficiální webové stránky.

Mezi dalšími (nekoncertními) budovami postavenými v této době za zmínku stojí Hudební scéna městského divadla Brno z r. 2004, nebo například Nová scéna Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni, postavená v letech 2012–2014 v rámci příprav na Evropské hlavní město kultury 2015.

V roce 2012 byla v Ostravě otevřena multifunkční aula GONG s kapacitou zhruba 1500 diváků přestavbou bývalého plynojemu. V témže roce byl rekonstruován areál muzea firmy ŠKODA Auto v Mladé Boleslavi, v němž se nachází multifunkční sál "Laurin & Klement Fórum" s kapacitou zhruba 550 diváků. V roce 2014 bylo v Praze otevřeno multifunkční Forum Karlín s kapacitou až 1360 sedících diváků. Nový multifunkční sál DOX+ s kapacitou až 500 sedících diváků byl otevřen v areálu Centra výtvarného umění DOX v roce 2018. Ve stejném roce byla v Hradci Králové otevřena Petrof Gallery jako multifunkční prostor pro až 500 posluchačů v areálu továrny klavírů Petrof. V roce 2019 bylo otevřeno multifunkční O2 Universum v Praze. To je pravděpodobně neúplný výčet multifunkčních sálů, s ohledem na povahu využití pro koncerty jde však alespoň o významnou sondu.

3.4 Plánované koncertní sály

Dva koncertní sály jsou v současné době ve fázi příprav projektové dokumentace: Janáčkovo kulturní centrum v Brně a koncertní sál pro Ostravu. Koncertní sál pro Prahu je v podstatně ranější fázi příprav, ale již byla vytipována lokalita a aktuálně probíhají studie předcházející vypsání architektonické soutěže. V podobné fázi příprav výstavby kulturního centra jsou i České Budějovice.

V několika dalších městech – jako například v Karlových Varech – vznikly a fungují iniciativy pro vznik koncertního sálu, dosud však zůstávají spíše na ideové úrovni.

Statutární město Brno v roce 2002 vyhlásilo otevřenou veřejnou mezinárodní architektonickou soutěž na výstavbu Janáčkova kulturního centra – nové budovy pro Filharmonii Brno s koncertním sálem pro cca 1200 posluchačů – na proluce v centru města nedaleko Besedního domu. Z 80 účastníků vybrala mezinárodní porota v r. 2004 jednomyslně návrh autorů Jakuba Havlase, Jana Hájka a Pavla Joby z Atelieru M1 architekti.



Obrázek č. 18: Exteriér Janáčkova kulturního centra podle vítězného návrhu z roku 2004.⁸²



Obrázek č. 19: Interiér sálu Janáčkova kulturního centra podle vítězného návrhu z roku 2004.⁸³

⁸² Zdroj: Atelier M1 architekti, oficiální webové stránky.

⁸³ Zdroj: Atelier M1 architekti, oficiální webové stránky.

Následná ekonomická krize projekt pozastavila až do počátku druhého desetiletí, kdy na soutěž navázala studie proveditelnosti a projekt k územnímu řízení. V roce 2013 bylo vydáno územní rozhodnutí. V témže roce bylo zahájeno stavební řízení pro I. etapu stavby, tedy výstavbu tří pater podzemních garáží včetně konstrukční a statické přípravy pro druhou etapu. Na základě stavebního řízení projekt získal stavební povolení a byl vysoutěžen dodavatel. I. etapa stavby proběhla v letech 2015–2018.



Obrázek č. 20: Lokalita budoucího Janáčkova kulturního centra po ukončení výstavby I. etapy (fotografie z r. 2018).⁸⁴

⁸⁴ Zdroj: Filharmonie Brno, webové stránky salprobrno.cz.

Pro druhou etapu výstavby Janáčkova kulturního centra, tedy nadzemní stavbu s koncertním sálem, bylo v roce 2016 vypsáno výběrové řízení na projektanta dokumentace pro stavební povolení a projektové dokumentace pro provedení stavby. V podmínkách soutěže město požadovalo, aby se tým prokázal realizací úspěšně fungujícího koncertního sálu obdobných parametrů s tím, že členem týmu musí být akustik, který takové sály realizoval již nejméně tři. Podmínkou byla také například délka praxe či zkušeností se stavbami podobného objemu v památkové zóně.

Kvalifikačním kolem prošli dva ze čtyř přihlášených účastníků, v soutěžním kole zvítězil tým ve složení Tomasz Konior (generální projektant), Yasuhisa Toyota (hlavní akustik) a Petr Hruša (projektant stavební části). Tento tým projektantů představil v září 2018 svůj návrh možné podoby koncertního sálu, která se však odlišovala od původního vítězného architektonického návrhu společnosti Atelier M1 architekti a nebyla v souladu s parametry vydaného územního rozhodnutí. Autoři z Atelier M1 architekti o pár dní později zažalovali město za porušení autorských práv plynoucích z uzavřené licenční smlouvy. Nové vedení města ustavené po volbách v říjnu 2018 s nimi zahájilo jednání, které v únoru 2019 vyústilo ve stanovení podmínek, za kterých je Atelier M1 architekti ochoten vzít žalobu zpět. K Dohodě o narovnání došlo v červnu 2019 a v srpnu téhož roku byla stažena žaloba.⁸⁵ V současné době pokračují práce na projektové dokumentaci. Předpokládaný termín dokončení druhé etapy je rok 2023.⁸⁶

⁸⁵ Filharmonie Brno, 2019.

⁸⁶ Tato informace pochází z oficiálních webových stránek statutárního města Brna, ale nikde se mi nepodařilo ověřit její aktuálnost.



Obrázek č. 21: Exteriér Janáčkova kulturního centra podle vítězného návrhu z r. 2016.⁸⁷



Obrázek č. 22: Interiér sálu Janáčkova kulturního centra podle vítězného návrhu z r. 2016.⁸⁸

⁸⁷ Zdroj: Filharmonie Brno, webové stránky salprobrno.cz.

⁸⁸ Zdroj: Filharmonie Brno, webové stránky salprobrno.cz.

Město Ostrava zahájilo v r. 2018 kombinovanou dvoukolovou mezinárodní architektonicko-urbanistickou soutěž na návrh rekonstrukce Domu kultury města Ostravy s přístavbou koncertního sálu.

Jako vítěz ze soutěže vzešel návrh týmu architekta Stevena Holla z New Yorku ve spolupráci s Architecture Acts z Prahy.⁸⁹ Na sklonku roku 2019 město podepsalo s oběma architektonickými týmy smlouvu o dílo na vytvoření návrhu stavby, jejíž součástí je i vytvoření dokumentace návrhu stavby ke Stavebnímu záměru – Studie výstavby (architektonická studie). Tato studie byla městu Ostrava odevzdána v řádném termínu v dubnu 2020.⁹⁰ Projektová fáze by měla být dokončena v roce 2022, kdy bude zahájena stavba.⁹¹



Obrázek č. 23: Exteriér koncertního sálu v Ostravě podle vítězného návrhu.⁹²

⁸⁹ Statutární město Ostrava, 2019.

⁹⁰ Informace ověřená během komunikace se zástupci statutárního města Ostrava.

⁹¹ Podle aktuálního předpokladu dle oficiálních webových stránek Statutárního města Ostrava.

⁹² Zdroj: Statutární město Ostrava, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 24: Interiér koncertního sálu v Ostravě podle vítězného návrhu.⁹³

Situace nového koncertního sálu v Praze má dlouhý historický vývoj, o němž bylo pojednáváno výše. "Potřebu vybudovat v Praze nový koncertní sál v rámci moderního kulturního centra, které by splňovalo světové standardy jedenadvacátého století a zároveň potvrzovalo mezinárodní pověst Prahy jako kulturní metropole a symbolu mezinárodně respektované české hudební tradice, posiluje skutečnost, že i přes nemalé investice města do podpory rozvoje kultury a přes masivní rozvoj infrastruktury služeb zaměřených na cestovní ruch, nevznikl za posledních sto let v Praze moderní koncertní sál."⁹⁴

⁹³ Zdroj: Statutární město Ostrava, oficiální webové stránky.

⁹⁴ Memorandum o spolupráci a vzájemné podpoře při vzniku nového koncertního sálu, který by měl být jádrem nového moderního kulturního a společenského centra v hlavním městě Praze mezi Spolkem pro výstavbu nového koncertního sálu v Praze, založeného r. 2010 Romanem Bělorem (vedoucí této práce), Jiřím Bělohlávkem, Josefem Pleskotem, Janou Vohralíkovou a Martinem Grossem, a hlavním městem Prahou, schválené usnesením Rady města dne 27. 4. 2010 a podepsané dne 23. 5. 2010.

Záměrem hlavního města Prahy je vybudovat v Praze nový koncertní sál v rámci soudobého hudebního centra, které by splňovalo světové standardy (akustické, kapacitní, dispoziční, technické, architektonické, urbanistické) a zároveň potvrzovalo mezinárodní pověst Prahy, která je kulturní metropolí a symbolem české hudební tradice.⁹⁵

Doporučení vystavět budovu s koncertním sálem v lokalitě Vltavská schválila Rada hl. m. Prahy r. 2017. V únoru 2018 vznikla prověřovací studie, kterou zpracovaly ateliéry D3A a Pelčák a partner architekti. Je dílčím podkladem pro zpracování územní studie, která určí budoucí podobu celé čtvrti, včetně lokality Vltavská. Podklady pro další postup vznikaly ve spolupráci se Spolkem pro výstavbu koncertního sálu v Praze, Českou filharmonií, Symfonickým orchestrem hl. m. Prahy, architekty a specialisty na akustiku. Územní studie této oblasti předběžně definuje koncertní sál jako samostatný projekt v jižní části území – okolí zastávky metra Vltavská (objekt bude možné situovat až k, či na břeh Vltavy).⁹⁶

Podle aktuálního plánu se počítá s vypsáním architektonické soutěže v průběhu roku 2021 a jejího ukončení o rok později. Projektová dokumentace by měla být připravena v roce 2025 a sál otevřen pro veřejnost v roce 2031.⁹⁷ Termíny jsou ovšem orientační a budou upřesňovány v závislosti na postupu projektu.

⁹⁵ Habrová et. al., 2018.

⁹⁶ Koncertní sál pro Prahu, 2019.

⁹⁷ Koncertní sál pro Prahu, 2019.



Obrázek č. 25: Lokace koncertního sálu pro Prahu. Velký obdélník značí nově budovanou čtvrť, menší čtverec vymezení oblasti pro sál.⁹⁸

Dalším městem, které je v určité fázi příprav projektové části pro nové kulturní centrum, jsou České Budějovice. Na začátku desetiletí byly zahájeny práce pro přípravu výstavby Koncertního a kongresového centra Antonína Dvořáka podle návrhu Jana Kaplického a v roce 2013 bylo dokonce vydáno územní rozhodnutí, o rok později však vedení města práce zastavilo. V roce 2020 pak rozhodlo o

⁹⁸ Zdroj: Koncertní sál pro Prahu, 2019.

prodeji pozemků určených k výstavbě tohoto návrhu,⁹⁹ s ohledem na novou strategii vybudovat kulturní centrum na Mariánském náměstí, kam by se z nevyhovujících prostorů měla přestěhovat jak Jihočeská filharmonie, tak několik souborů Jihočeského divadla.

V současné době probíhá posuzování více variant realizace podle vypracované situační studie. Vzhledem k tomu, že středobodem budovy má být velký sál s kapacitou 550 míst, o který by se dělila opera, balet i filharmonie,¹⁰⁰ nedá se předpokládat, že půjde o koncertní sál akusticky ideální pro pořádání symfonických koncertů.



Obrázek č. 26: Návrh sálu, který byl plánován k výstavbě v Českých Budějovicích, z jehož realizace však bylo upuštěno.¹⁰¹

⁹⁹ Tomková, 2020.

¹⁰⁰ Marek, 2020.

¹⁰¹ Zdroj: Tomková, 2020.

4. Vybrané koncertní sály

Jak je patrné z výše popsané analýzy české situace, jediným sálem, který (do značné míry) splňuje kritéria stanovená v úvodu, je Kongresové centrum ve Zlíně. Podobně podrobnou analýzou jsem se v ostatních státech vytyčeného regionu nezabýval a v této kapitole proto představuji jen sály vybrané pro benchmarking budoucího sálu v Ostravě (resp. sálů v Brně a Praze). V poslední kapitole pak okrajově zmiňuji významné sály, které kritéria nespĺňují.

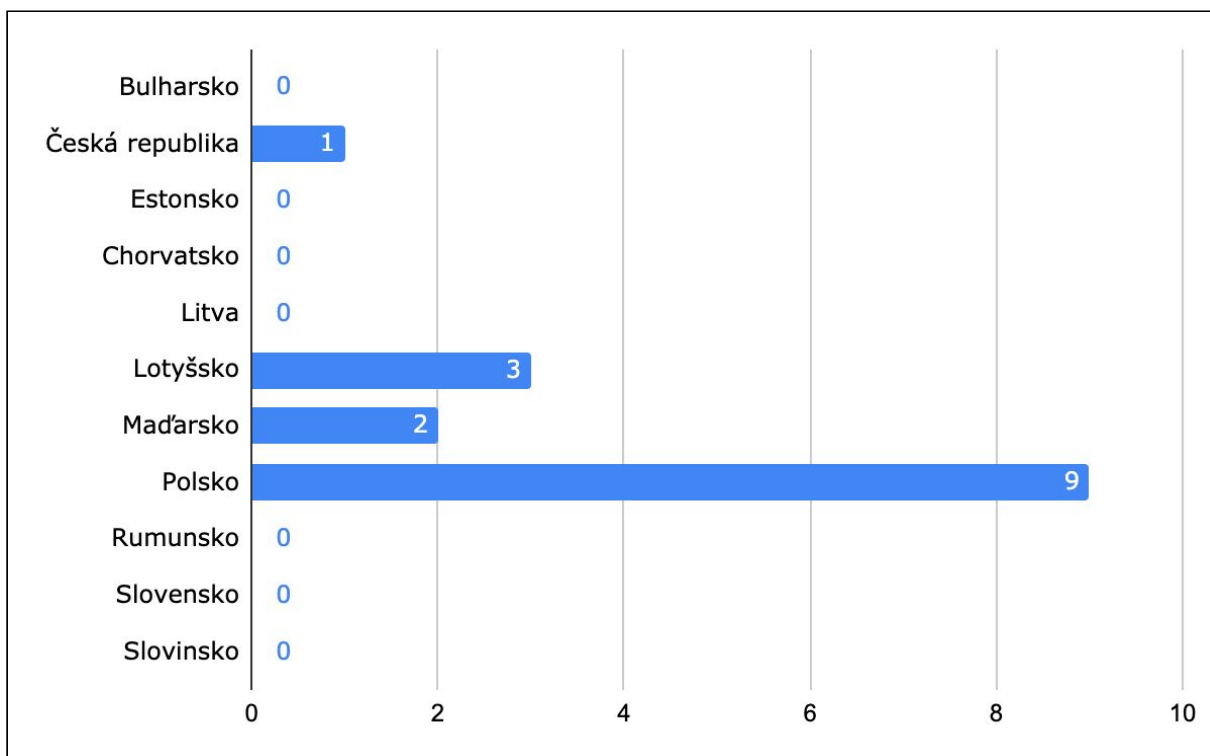
Z několika stovek evropských sálů užívaných k provozování symfonických koncertů, které se mi v rámci dvouletého výzkumu podařilo nashromáždit, splňují všechna kritéria uvedená v metodice této práce následující sály.¹⁰²

Tabulka č. 2: Přehled sálů splňujících stanovená kritéria.

Název a umístění sálu	stát	rok dokončení	kapacita
ICE Krakow	Polsko	2014	1915
NOSPR Katowice	Polsko	2014	1800
NFM Wroclaw	Polsko	2015	1800
MŰPA Budapest	Maďarsko	2005	1656
Lielais dzintars, Liepaja	Lotyšsko	2015	1120
Kodály centre, Pécs	Maďarsko	2010	999
Filharmonia, Szczecin	Polsko	2014	953
Kongresové centrum Zlín	Česká republika	2010	881
Vidzemes koncertzāle Cēsis	Lotyšsko	2014	800
Europejskie Centrum Muzyki, Luslawice	Polsko	2012	650
Latvia, Ventpils	Lotyšsko	2019	600
Filharmonia, Gorzow Wielkopolski	Polsko	2011	598
Filharmonia, Koszalin	Polsko	2013	518
Filharmonia, Kielce	Polsko	2011	515
Filharmonia, Olštýn	Polsko	2011	505

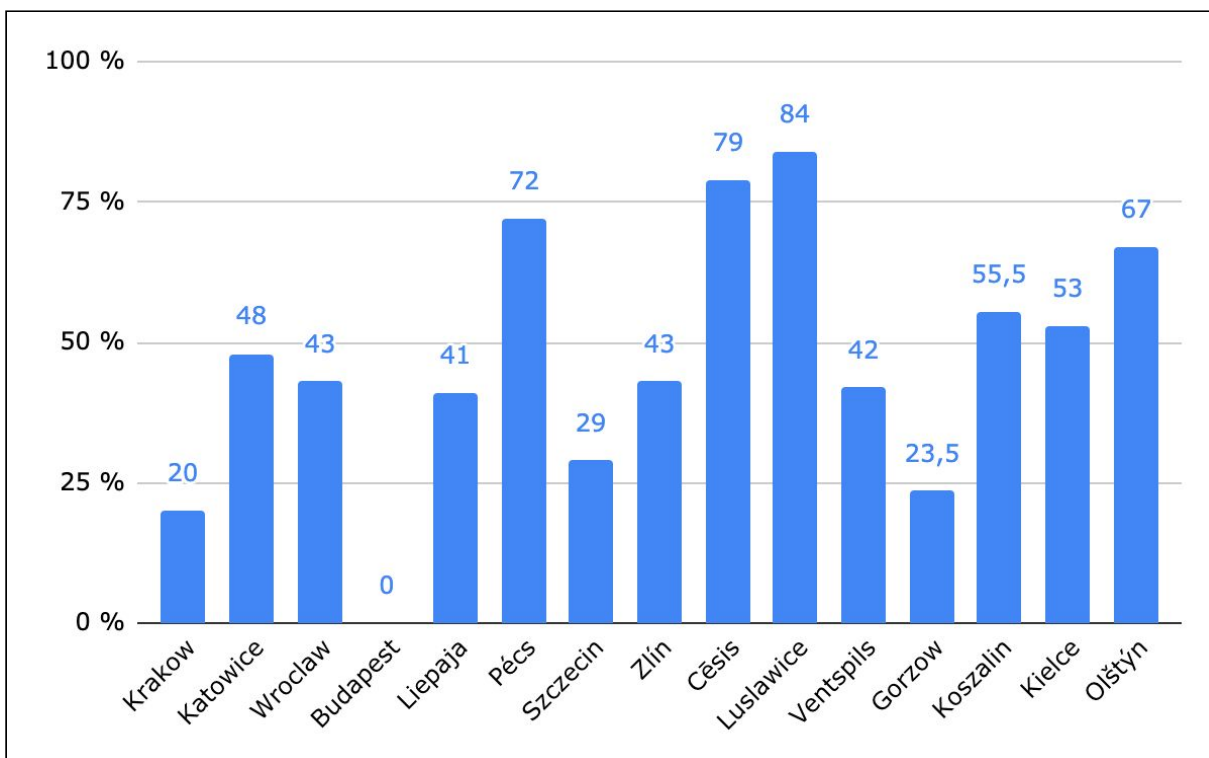
¹⁰² Podle definice určené v metodice práce: Sál pro alespoň 500 posluchačů přednostně určený k provozování symfonických koncertů a akusticky k tomu uzpůsobený, jehož pódium pojme symfonický orchestr, postavený coby novostavba po roce 2004 v Bulharsku, České republice, Estonsku, Chorvatsku, Litvě, Lotyšsku, Maďarsku, Polsku, Rumunsku, Slovensku nebo Slovinsku.

Je nápadné, že těchto patnáct sálů bylo postaveno ve čtyřech zemích, a to devět (!) sálů v Polsku, tři v Lotyšsku, dva v Maďarsku a jeden v České republice. V Bulharsku, Estonsku, Chorvatsku, Litvě, Rumunsku, Slovensku ani Slovinsku nebyl dle provedeného výzkumu od vstupu do Evropské unie postaven žádný koncertní sál, který by splňoval výše uvedená kritéria.



Obrázek č. 27: Počet sálů splňujících stanovená kritéria podle států.

Všechny níže popsané sály, s výjimkou nejstaršího MÜPA v Budapešti dokončeného v r. 2005 (tedy v prvním roce od vstupu do EU) mají zásadní společný rys: byly financovány z prostředků Evropské unie, a to vždy zásadním dílem (nejméně z 20 %, nejvíce z 84 % celkového rozpočtu).



Obrázek č. 28: Procentuální podíl financí z prostředků EU na celkovém rozpočtu.

Projekt výstavby MÜPA Budapešť byl zahájen před vstupem Maďarska do EU.

4.1 ICE Krakow, Krakov

V říjnu 2014 bylo slavnostně otevřeno kongresové centrum ICE v Krakově s hlavním auditoriem pro 1915 posluchačů určeným pro univerzální použití, ale uzpůsobeným i pro symfonické koncerty. V budově je rovněž divadelní sál pro 600 diváků a komorní sál pro 300 posluchačů. Architektonický projekt zpracoval na základě výhry v soutěži v roce 2008 ateliér Ingarden & Ewy, výstavba začala v roce 2011. Akustiku sálu konzultovala společnost ARUP.¹⁰³

Celkové náklady na stavbu dosáhly v přepočtu zhruba 2,5 mld. Kč (91 286 764 EUR), z čehož cca 20 % (18 403 338 EUR) bylo čerpáno z evropského rozpočtu, ostatní prostředky poskytlo město.¹⁰⁴

Je paradoxem, že sál je k pořádání symfonických koncertů využíván jen velmi zřídka (méně než 10 koncertů ročně).¹⁰⁵ Je to pravděpodobně způsobeno především tím, že multifunkční kongresové centrum je zaměřeno na komerční klientelu (cena pro pořadatele je příliš vysoká).¹⁰⁶ Žádná kulturní instituce zde nesídlí.

Dalším důvodem může být fakt, že Krakovská filharmonie koncerty pořádá v historickém sále z r. 1931 (s kapacitou 693 míst), který v současné době prochází generální rekonstrukcí.¹⁰⁷

¹⁰³ ICE Krakow, oficiální webové stránky.

¹⁰⁴ Evropská komise, oficiální webové stránky.

¹⁰⁵ ICE Krakow, oficiální webové stránky.

¹⁰⁶ Konzultace s Pawlem Orskim, ředitelem Festivalu polské hudby v Krakově.

¹⁰⁷ V průběhu rekonstrukce se filharmonie přestěhovala do oblastního kulturního domu (Nowohuckie Centrum Kultury) a nadále v ICE Krakow nevystupuje, což dosvědčuje vysoké nákladovosti a provozním komplikacím spojeným s případným fungováním v ICE Krakow; dále se domnívám, že je kapacita 1915 osob pro účely Krakovské filharmonie příliš vysoká...



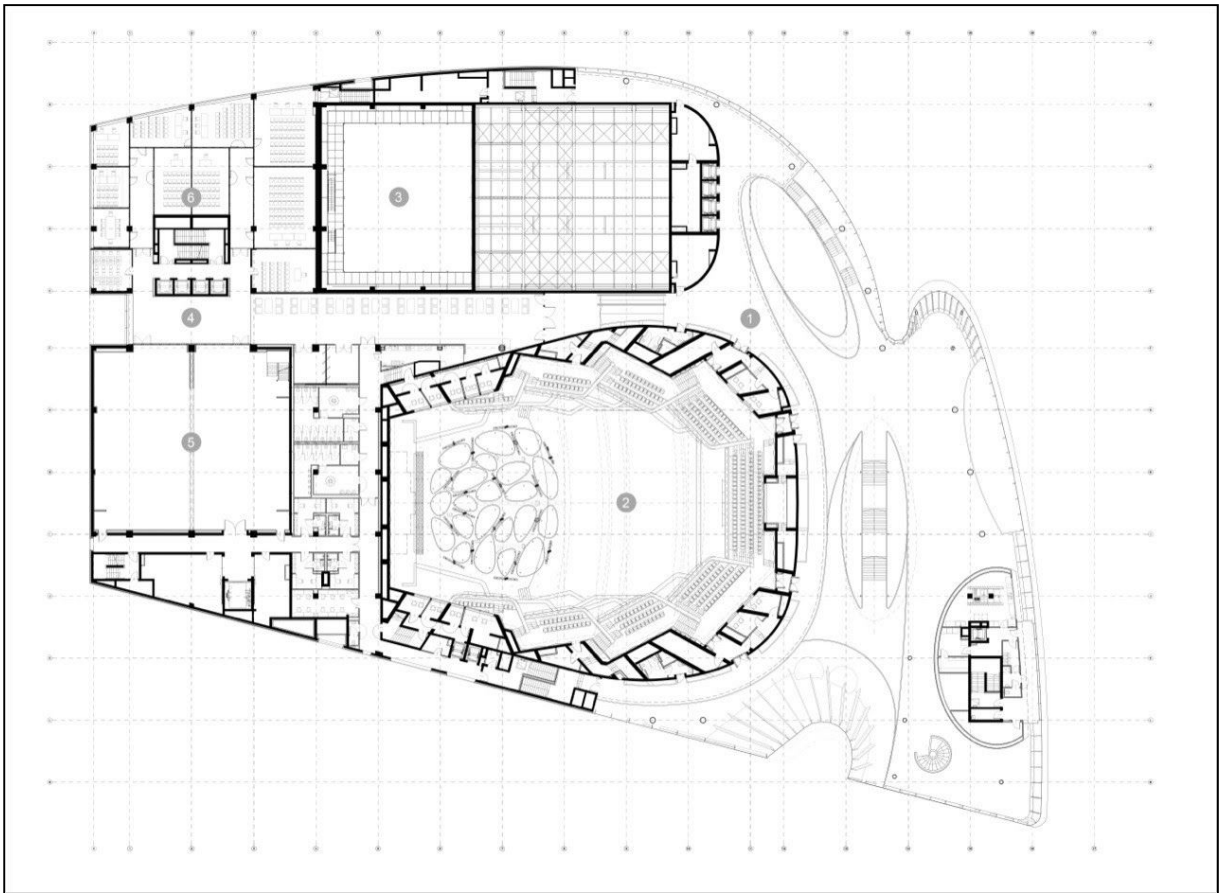
Obrázek č. 29: ICE Krakow, exteriér.¹⁰⁸



Obrázek č. 30: ICE Krakow, Auditorium Krzysztofa Pendereckiego.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Zdroj: ICE Krakow, oficiální webové stránky.

¹⁰⁹ Zdroj: ICE Krakow, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 31: ICE Krakow, plán.¹¹⁰

¹¹⁰ Zdroj: ICE Krakow, oficiální webové stránky.

4.2 NOSPR Katowice, Polsko

V říjnu 2014 bylo otevřeno nové sídlo Národního symfonického orchestru Polského rozhlasu (NOSPR) v Katovicích s koncertním sálem pro 1800 posluchačů a komorním sálem pro 283 posluchačů. Podle mnohých odborníků patří mezi nejlepší moderní koncertní sály v Evropě.

Během zhruba dvou let (od soutěže v r. 2010) jej vyprojektoval tým Tomasze Koniora, který o několik let dříve projektoval koncertní sál katovické akademie pro 480 posluchačů. Akustiku rozhlasového sálu měla na starosti japonská firma Nagata Acoustic s Yasuhisa Toyotou v čele.¹¹¹ Budova je sídlem Polského národního rozhlasového orchestru.

Samotná výstavba trvala dva roky. Celkové náklady dosáhly v přepočtu necelých 2 mld. Kč (305 364 372,55 PLN). Výstavba byla spolufinancovaná z fondů Evropské unie ze zhruba 48 % (částkou 145 560 876,78 PLN). Zbylé finance poskytlo město Katowice (159 803 495,77 PLN).¹¹²

Koncertní sál disponuje velkorysým zázemím, nákladová rampa vede přímo do zákulisí, které mimo šatny, sklady a kanceláře ukrývá i špičkově vybavené nahrávací studio propojené s oběma sály. Výškové stupně pódia ve tvaru uzavřeného půlkruhu lze jednotlivě nastavovat mechanickým systémem.

Sál při hře působí pro posluchače i interprety dojmem obrovského prostoru (i optická vzdálenost pódia z posledních řad horního balkonu je značná), a přitom je souhra orchestru usnadněna výbornou akustikou v rámci pódia a vyváženou reflexí do celého sálu. I přes velký objem sálu je možné ve velkých dynamikách celý prostor zvukem vyplnit.¹¹³

¹¹¹ Stejný tým (Konior–Toyota) má v současné době na starosti přípravu projektu Janáčkova kulturního centra v Brně. Tento tým byl rovněž přizván do architektonické soutěže sálu pro Ostravu – skončil na 4. místě; Statutární město Ostrava, 2019.

¹¹² NOSPR, oficiální webové stránky.

¹¹³ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.



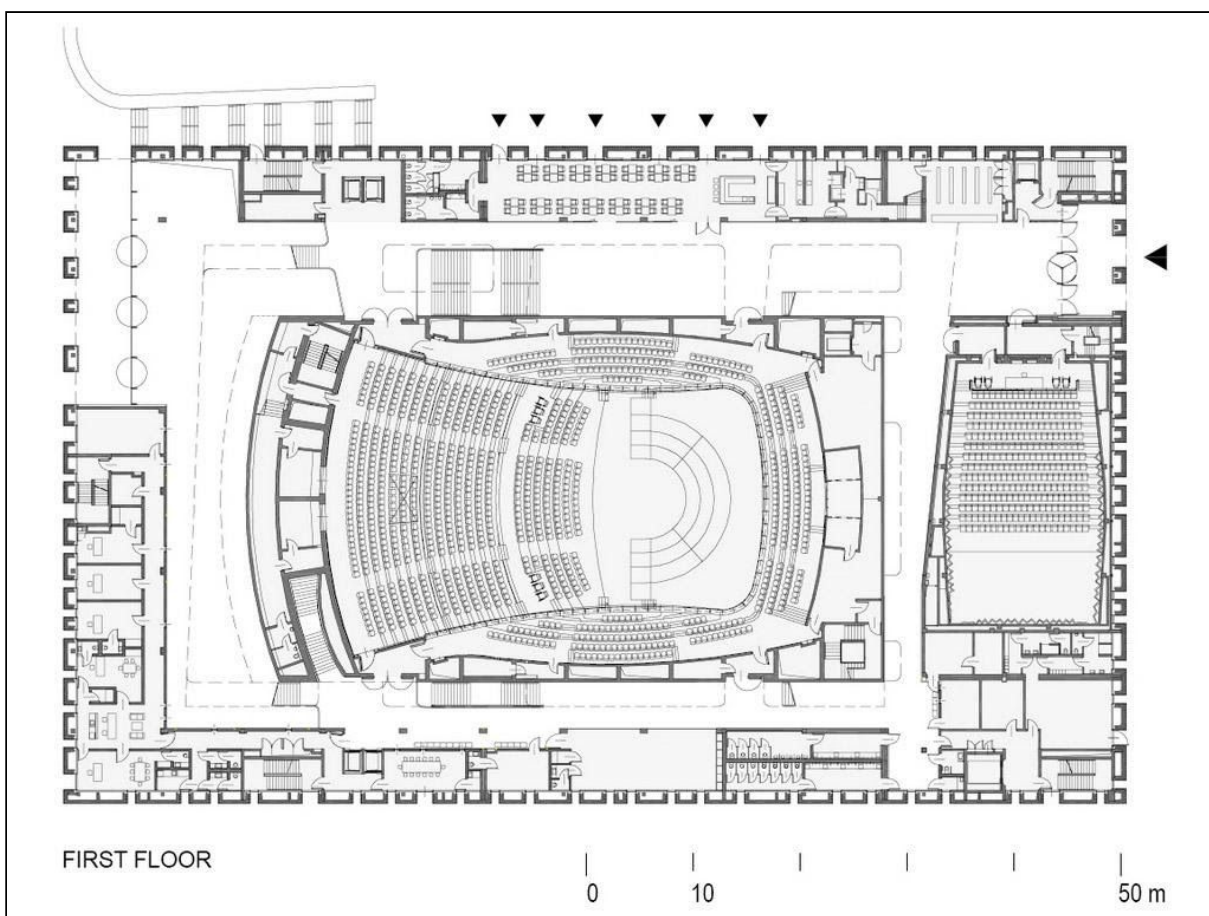
Obrázek č. 32: NOSPR v Katovicích, exteriér.¹¹⁴



Obrázek č. 33: NOSPR v Katovicích, interiér koncertního sálu.¹¹⁵

¹¹⁴ Zdroj: NOSPR, oficiální webové stránky.

¹¹⁵ Zdroj: NOSPR, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 34: NOSPR v Katovicích, plánek.¹¹⁶

¹¹⁶ Zdroj: NOSPR, oficiální webové stránky.

4.3 NFM Wroclaw, Polsko

Národní hudební fórum (NFM) ve Vratislavi bylo otevřeno v září 2015 během příprav na Evropské hlavní město kultury 2016. Koncertní sál je kapacitou stejně velký jako ten v Katovicích (1800 míst), pod jednou střechou ovšem skrývá ještě další tři sály s variabilním uspořádáním a kapacitou od 100 do 400 míst. Budova je sídlem symfonického orchestru, komorního orchestru a sboru NFM. Na rozdíl od NOSPRu je součástí nového areálu velké dvoupatrové podzemní parkoviště.

Návrh budovy měla na starosti na základě architektonické soutěže z r. 2007 místní architektonická kancelář Kuryłowicz & Associates, o akustiku se starala americká firma ARUP (tehdy Artec) pod vedením akustika Tateo Nakajimy. Výstavba začala roku 2009.

Náklady dosáhly v přepočtu necelých 2,2 mld. Kč (331 483 364,65 PLN). Na výstavbu přispěla Evropská unie zhruba 43% (143 740 000,00 PLN). Ostatní náklady byly pokryty z rozpočtu města.¹¹⁷

Sál má tu vlastnost, že je akusticky variabilní – po stěnách jsou zatahovatelne sametové horizonty pro případ amplifikovaného koncertu, kolem celého sálu jsou akustické komory, které je možno dle potřeby otevírat a zavírat. Na stropě je pověšeno několik různě velkých akustických panelů – upravením výšky jejich zavěšení se dá akustika dále upravovat.¹¹⁸ Výškové stupně pódia pro orchestr ve tvaru otevřeného půlkruhu jsou statické a musí se instalovat ručně.

Zázemí vratislavského sálu je přinejmenším stejně velkorysé, pohodlné a přístupné jako to v Katovicích. Z pozice posluchače dojem z koncertu hodnotím jako komornější a intimnější než v katovickém NOSPRu, i nejbližší sedadla jsou pocitově pódiumu relativně blízko.¹¹⁹

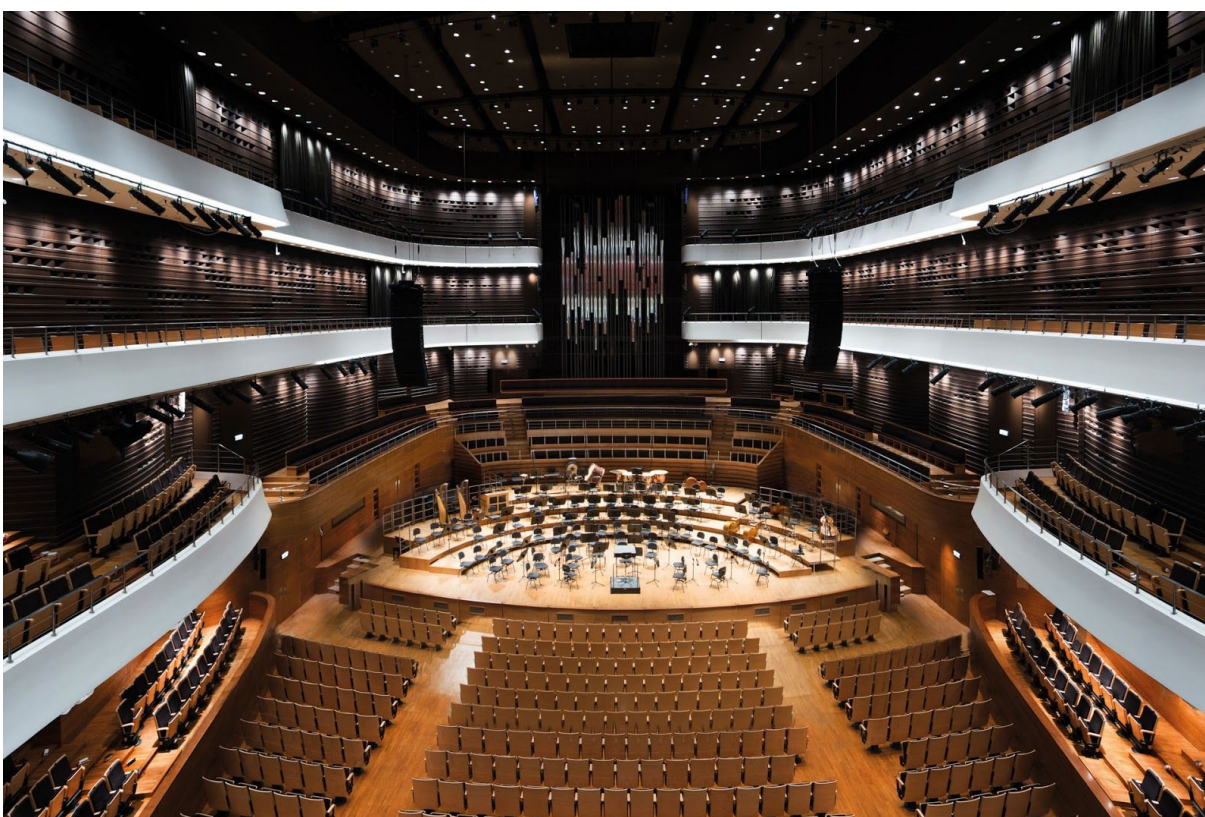
¹¹⁷ NFM, oficiální webové stránky.

¹¹⁸ Koncertu Janáčkovy filharmonie Ostrava se osobně zúčastnil vedoucí projektant akustického návrhu sálu z firmy ARUP, Tateo Nakajima, který během zvukové zkoušky dával pokyny místním technikům, jak přeskupit tyto akustické panely v prostoru nad pódium.

¹¹⁹ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.



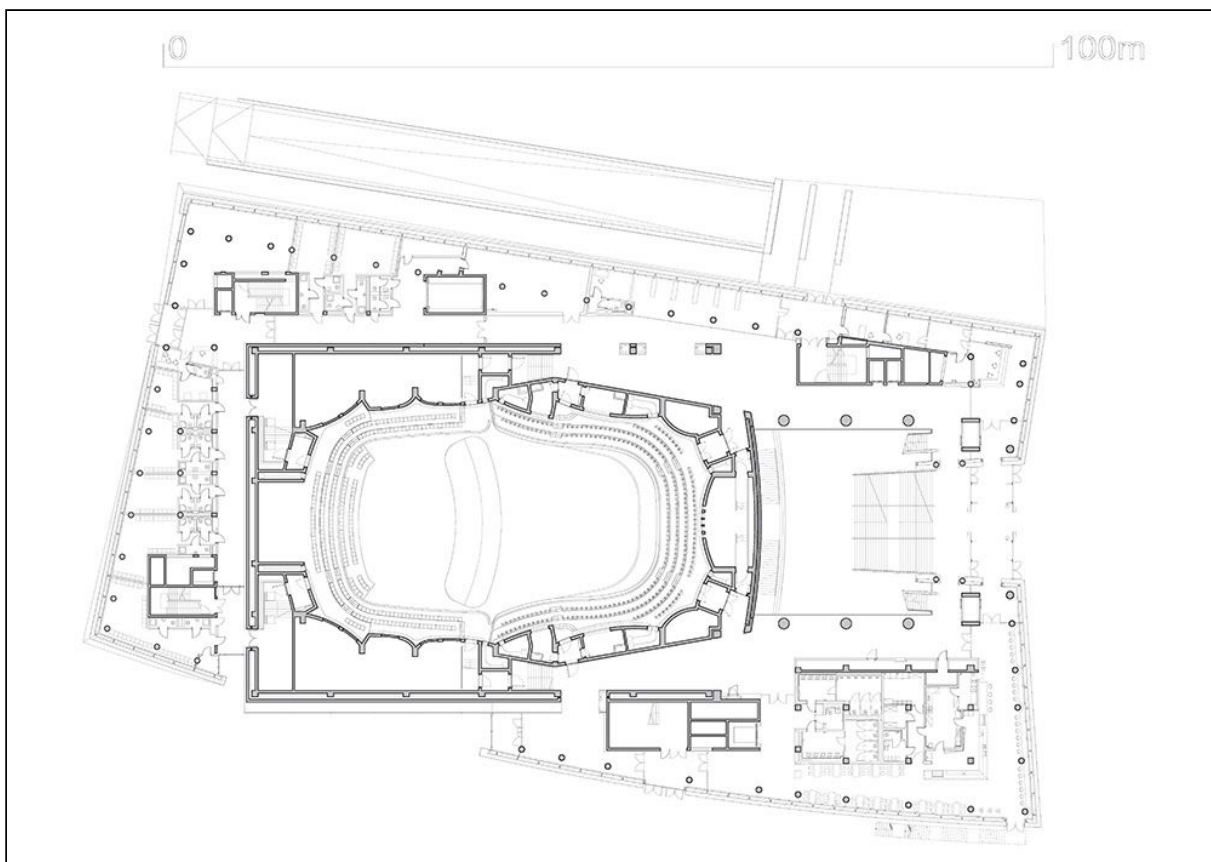
Obrázek č. 35: NFM ve Vratislavi, exteriér.¹²⁰



Obrázek č. 36: NFM ve Vratislavi, interiér koncertního sálu.¹²¹

¹²⁰ Zdroj: NFM, oficiální webové stránky.

¹²¹ Zdroj: NFM, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 37: NFM ve Vratislavi, plánek.¹²²

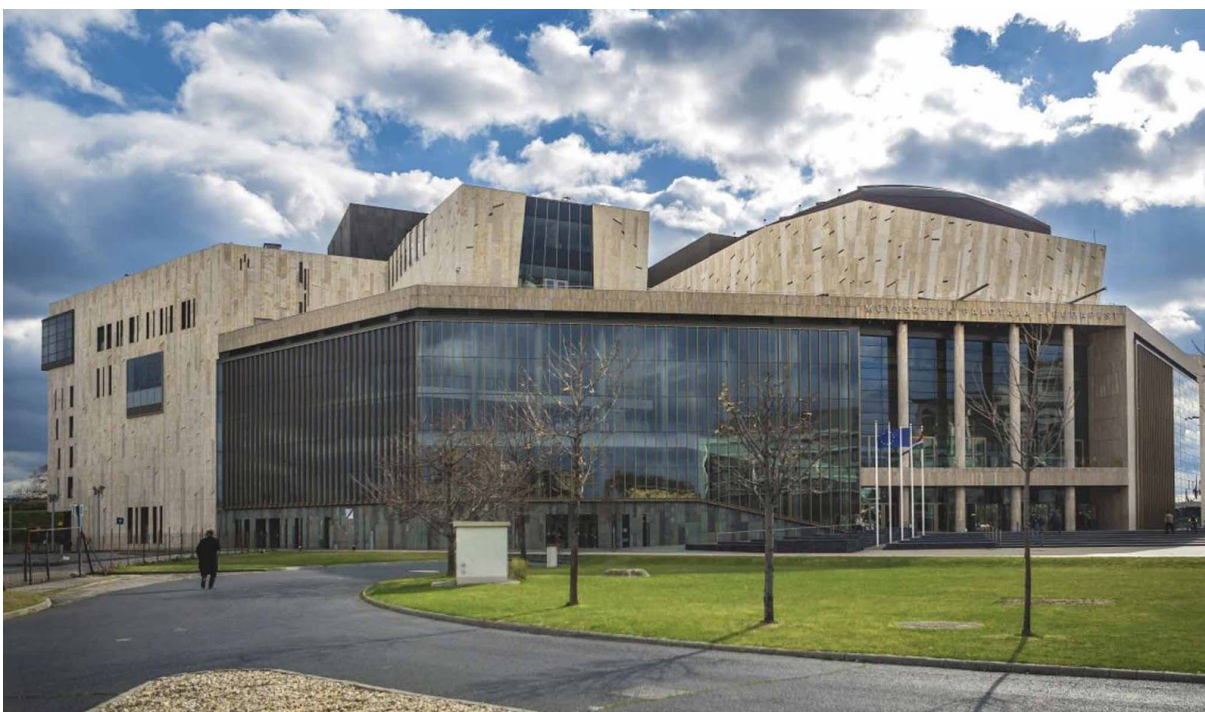
¹²² Zdroj: NFM, oficiální webové stránky.

4.4 MÜPA Budapešť, Maďarsko

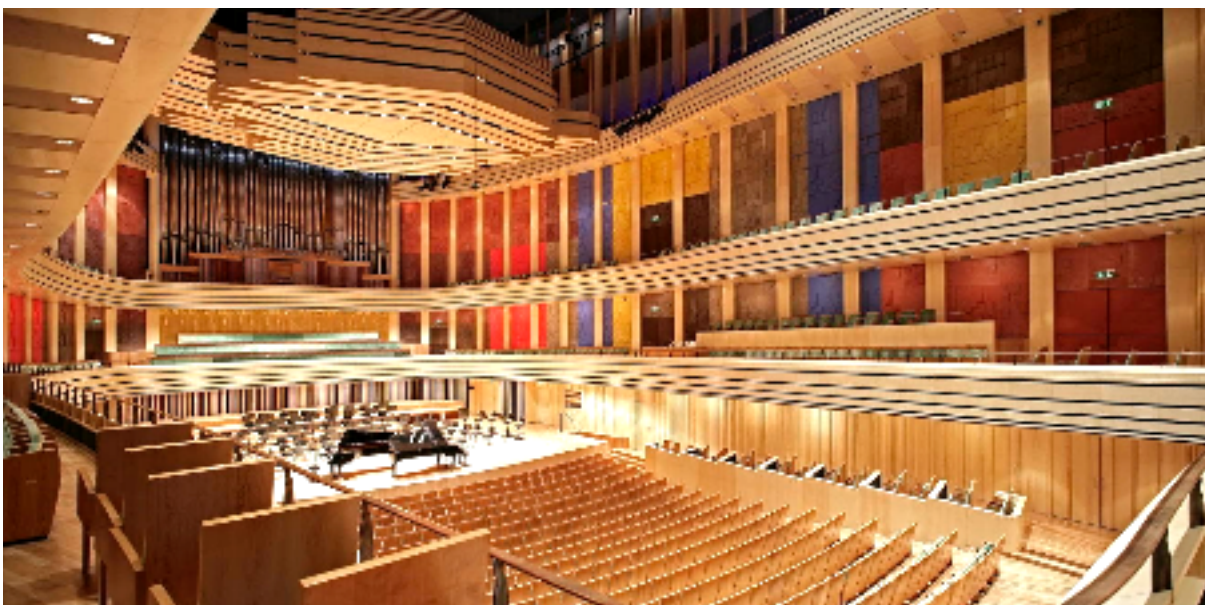
Budova Páláce umění (Művészetek Palotája) z r. 2005 s koncertním sálem pro 1656 posluchačů souvisí s plánovanou výstavbou urbanistického celku Millenium Centre na nezastavěném břehu Dunaje nedaleko historického centra Pešti. Výstavba bloku zahrnujícího kancelářské budovy, byty, hotely, aquapark, konferenční centrum, divadlo a umělecké centrum měla podle plánu z první poloviny 90. let proběhnout ve spolupráci státního a soukromého sektoru, tedy vlády a developerské společnosti TriGranit. Nakonec se podařilo uskutečnit jen zlomek tohoto plánu, který ovšem zahrnoval právě i umělecké centrum. Samotná výstavba tohoto centra v realizaci zmíněného developera probíhala v letech 2002 až 2005 a nečerpala dotace z evropských fondů.

Nedlouho poté, co byly v rámci projektování centra vymezeny tři hlavní účely budovy (hudba, výtvarné umění a divadlo), jako jasná priorita byl určen koncertní sál na světové úrovni. Architekti z kanceláře Zoboky, Demeter and Partners proto ve spolupráci s developerem do projektu přizvali předního světového akustika Russella Johnsona z firmy Artec (dnes ARUP).¹²³ Dnes se i s odstupem času dá říct, že se zadání podařilo naplnit: Národní koncertní sál Bély Bartóka, jak je hlavní sál pojmenován, patří mezi nejprestižnější koncertní sály ve střední Evropě a je sídlem Maďarské národní filharmonie. V budově se mimo koncertní sál nachází i festivalové divadlo pro 459 diváků a výtvarná galerie.

¹²³ Bodnar, 2013.



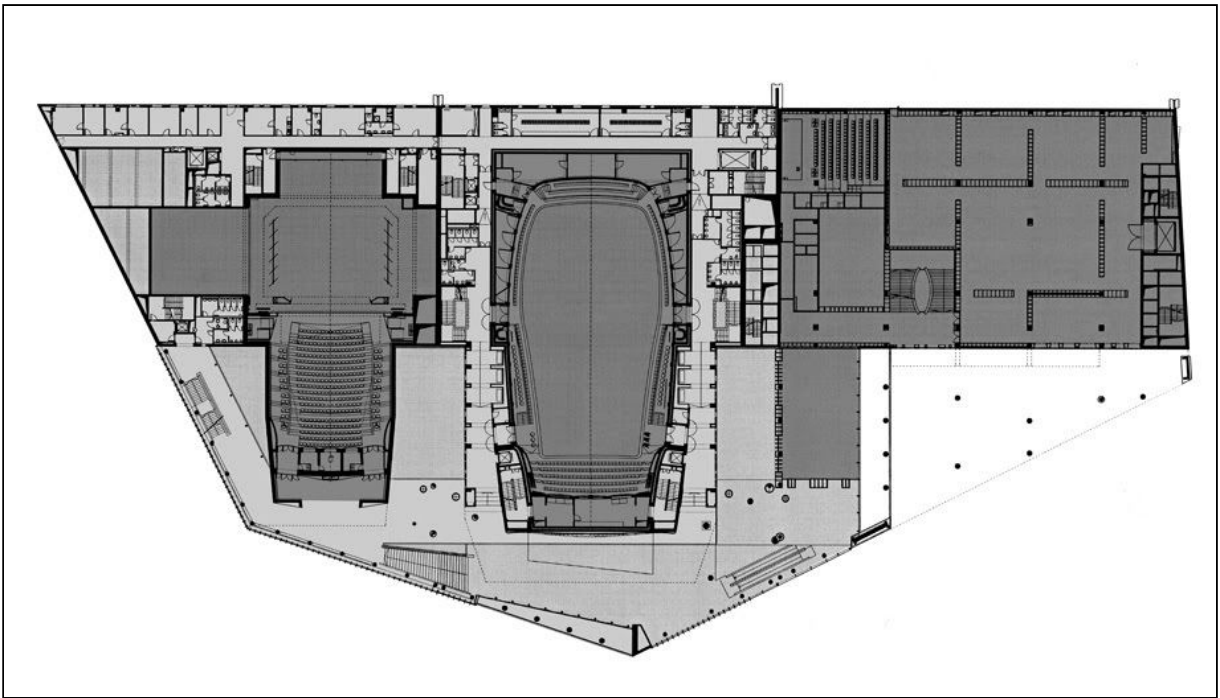
Obrázek č. 38: Műpa Budapest, exteriér.¹²⁴



Obrázek č. 39: Műpa Budapest, interiér sálu Bély Bartóka.¹²⁵

¹²⁴ Zdroj: Műpa Budapest, oficiální webové stránky.

¹²⁵ Zdroj: Műpa Budapest, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 40: Műpa Budapest, plánek.¹²⁶

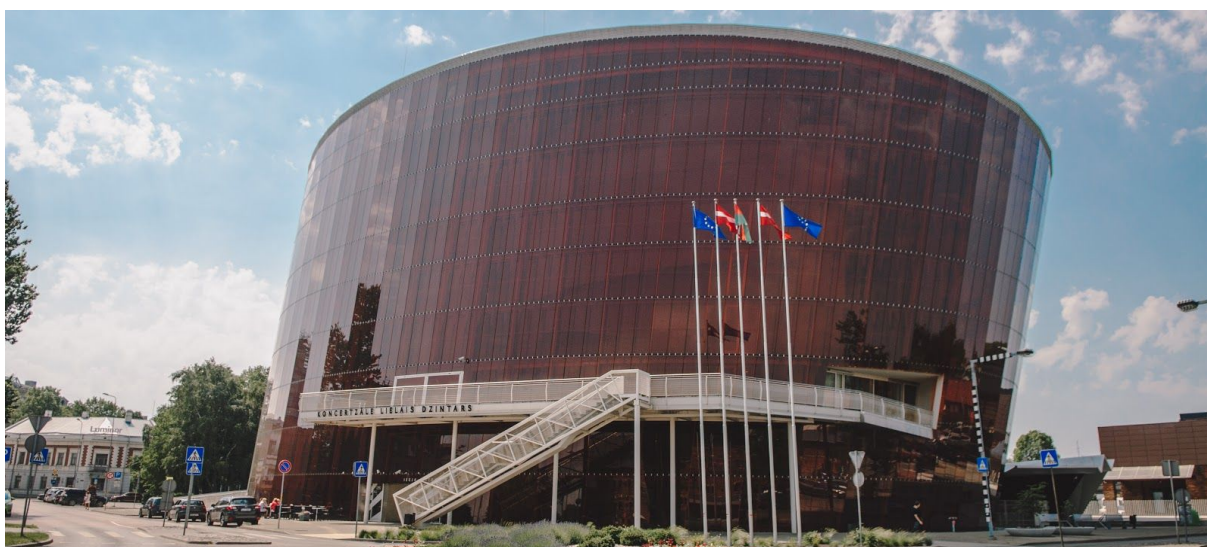
¹²⁶ Zdroj: Műpa Budapest, oficiální webové stránky.

4.5 Lielais dzintars, Liepaja, Lotyšsko

V sedmdesátitisícovém městě Liepaja, letovisku na břehu Baltského moře, byl v roce 2015 dokončen koncertní sál pro 1120 posluchačů podle návrhu studia Giencke & Company Architects ve spolupráci s akustickou firmou Müller-BBM. Lielais dzintars (v překladu "Velký jantar") je sídlem místního symfonického orchestru a hudební školy.

Z celkového rozpočtu v přepočtu cca 600 mil. Kč (přibližně € 61,7 mil. EUR) poskytla Evropská Unie přibližně 41 %, přičemž 46 % doplatilo město a zbylých 13 % stát.¹²⁷

Celá budova vč. zázemí pro orchestr a hudební školu je koncipována do výšky (6 nadzemních a 2 podzemní patra), přičemž pódium je v úrovni druhého patra. Manipulace s nástroji je zjednodušená tím, že nákladní výtah vede přímo za pódium. Výškové stupně pódia pro orchestr ve tvaru otevřeného půlkruhu jsou statické a musí se instalovat ručně. Z akustického hlediska prostor působí o něco větším dojmem než opticky (jakoby zvuk nedokázal vyplnit celý prostor).¹²⁸



Obrázek č. 41: Lielais dzintars, exteriér.¹²⁹

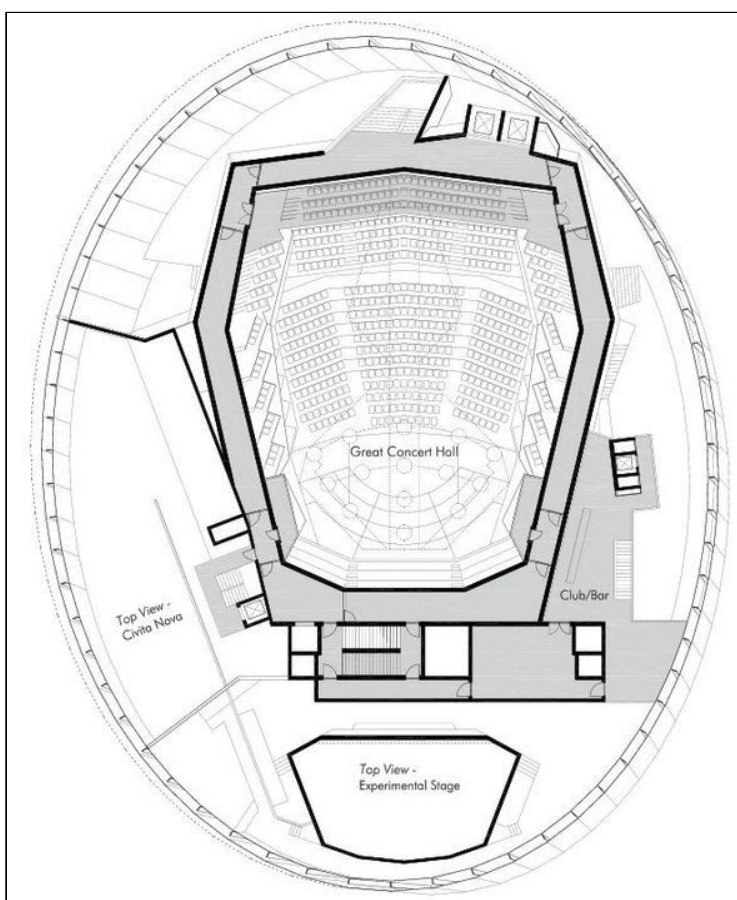
¹²⁷ Bukbarde, 2017; podrobná čísla se mi bohužel nepodařilo dohledat.

¹²⁸ Subjektivní hodnocení na základě navštívených koncertů.

¹²⁹ Zdroj: Lielais dzintars, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 42: Lielais dzintars, interiér sálu.¹³⁰



Obrázek č. 43: Lielais dzintars, plánek.¹³¹

¹³⁰ Zdroj: Lielais dzintars, oficiální webové stránky.

¹³¹ Zdroj: Lielais dzintars, oficiální webové stránky.

4.6 Kodály Centre, Pécs, Maďarsko

Kodály Központ s koncertním sálem pro 999 posluchačů bylo otevřeno na sklonku roku 2010, kdy bylo Pětikostelí¹³² Evropským hlavním městem kultury. Stavba byla vybudována podle návrhu architektů Lásznó Rádóczyho a Istvána Zsolta Tolnayho ze studia Építész (vybraného na základě soutěže z r. 2006), ve spolupráci s několika akustickými konzultanty: A. Kotschy (Kotschy and Partners) Éva Arató (Arató Akusztika) a A. Chr. Gade (Gade & Mortensen Akustik).¹³³ Budova je sídlem Panonské filharmonie.

Financování bylo zajištěno v rámci projektu Evropské hlavní město kultury 2010, jehož záměrem byla celková transformace města z industriální na kulturní metropoli. V rámci téhož projektu byly vybudovány další tři budovy pro kulturní instituce a několik jich bylo opraveno, byť většina v roce 2010 paradoxně ještě nebyla v provozu.¹³⁴

Náklady na výstavbu Kodályho centra činily v přepočtu necelých 700 mil. Kč (27 630 700 EUR), z čehož 72 % poskytla EU (19 930 452 EUR), 23 % město (6 368 772 EUR) a 5 % stát (1 275 124 EUR).¹³⁵

Sál je z akustického hlediska velmi pohodlný, a to jak posluchačsky, tak i hráčsky. Zázemí je jednoduché ale komfortní, rozdělené do dvou pater (pódium je v prvním podzemním podlaží). Nákladová cesta je bezbariérová a pohodlná. Elevace na pódiu jsou instalovány ručně, a to rovnoběžně s čelní hranou pódia.¹³⁶

¹³² Český název města.

¹³³ Kotschy, 2011.

¹³⁴ Celková investice z rozpočtu EU na tento projekt činila přes 3 mld. Kč.

¹³⁵ Merza, 2012.

¹³⁶ Subjektivní hodnocení na základě navštívených koncertů.



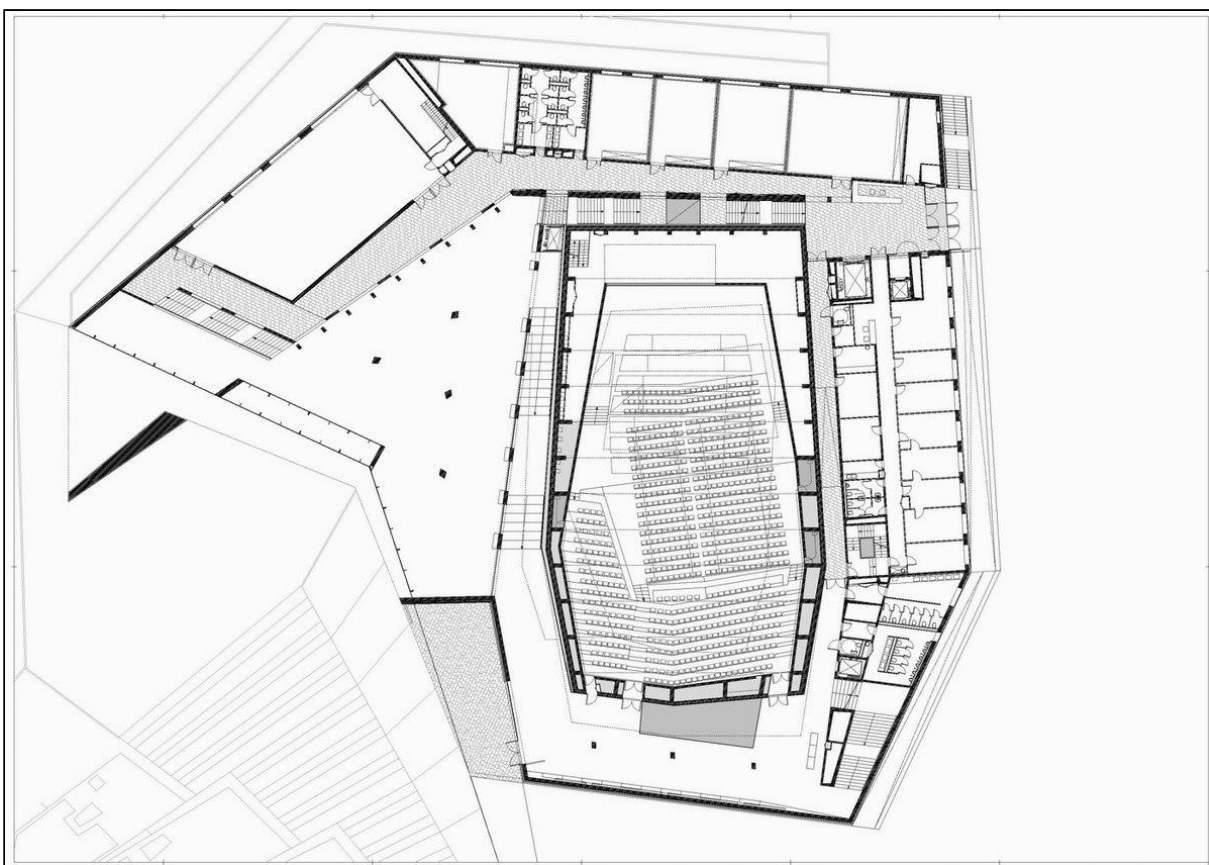
Obrázek č. 44: Kodály Centre Pécs, exteriér.¹³⁷



Obrázek č. 45: Kodály Centre Pécs, interiér koncertního sálu.¹³⁸

¹³⁷ Zdroj: Kodály Centre, oficiální webové stránky.

¹³⁸ Zdroj: Kodály Centre, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 46: Kodály Centre Pécs, plánek.¹³⁹

¹³⁹ Zdroj: Kodály Centre, oficiální webové stránky.

4.7 Filharmonia, Štětín, Polsko

Štětínská filharmonie s koncertním sálem pro 953 posluchačů se ihned po svém otevření v roce 2014 stala ikonou města. Moderní fasáda, která je někdy průsvitná a jindy celá září, je v kontrastu s historickou zástavbou, a přitom do ní pocitově zapadá a navazuje na její rytmus. V roce 2015 budova získala prestižní evropské ocenění Mies van der Rohe Award. Již od otevření je sídlem místního symfonického orchestru.

Budovu navrhla na základě soutěže z r. 2007 španělská architektonická kancelář Barozzi Veiga, akustiku měla na starosti španělská Arau Acustica. Výstavba proběhla v letech 2009–2014.

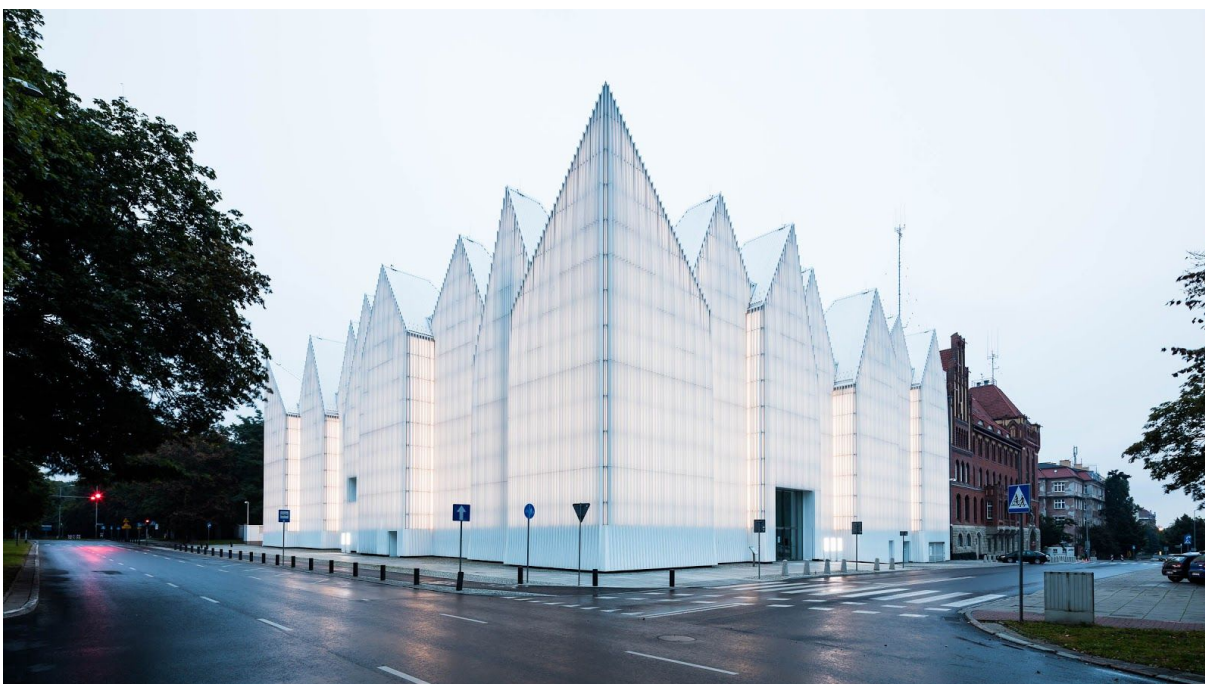
Celkové náklady na stavbu sálu činily v přepočtu zhruba 860 mil. Kč (130 387 236.00 PLN), přičemž zhruba 29 % (38 170 631.23 PLN) bylo čerpáno z prostředků EU.¹⁴⁰

Impozantní foyer s kavárnou odděluje přístup do Zlatého sálu, do komorního sálu pro 192 posluchačů, do výtvarné galerie a do zákulisí, které je podobně nekompromisní jako ve Vratislavi a Katovicích. Nákladová rampa je hned u výtahu, který vede do těsné blízkosti pódia.

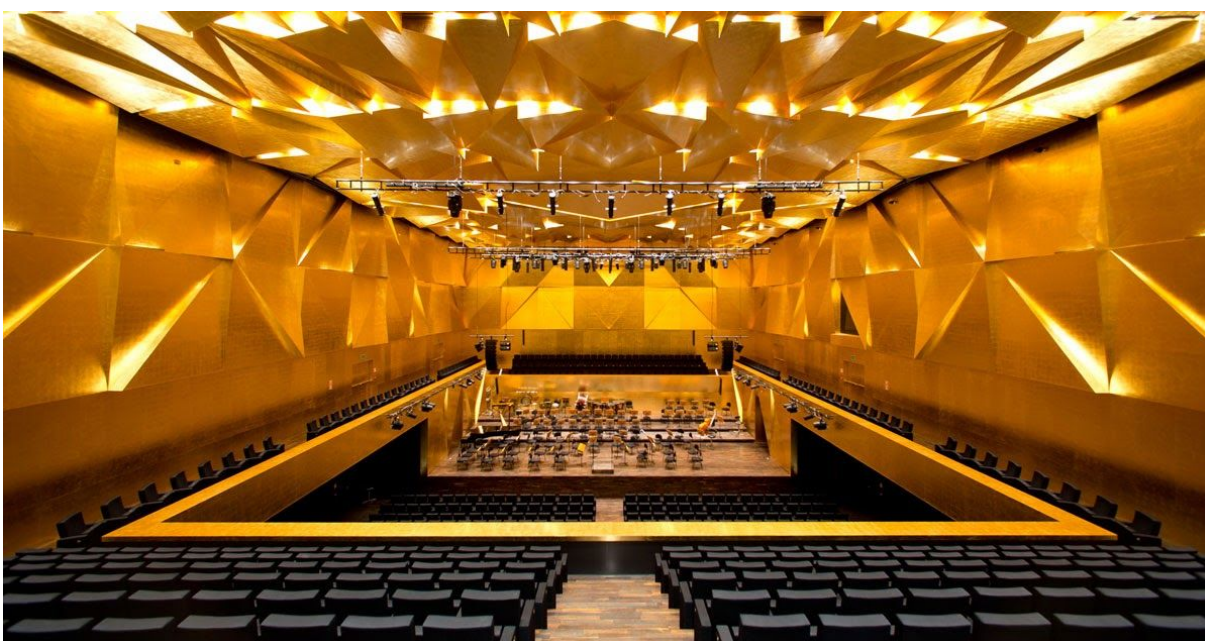
Pódium není na rozdíl od Vratislavi a Katovic řešeno jako amfiteátr, stupně pro orchestr jsou rovnoběžné s jeho přední hranou. Stejně jako ve Vratislavi jsou statické a ručně demontovatelné. I díky tomu, že je pódium sevřené balkónem pro sbor, je vzájemná komunikace mezi hráči velmi dobrá. Dle zevrubného ústního průzkumu považuji za zajímavé zmínit, jak různorodé dojmy působil zážitek na jednotlivé hudebníky – někteří byli z moderní architektury nadšení, jiní se zase v sále cítili stísněně a nepříjemně.¹⁴¹

¹⁴⁰ Mapa projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2007-2013.

¹⁴¹ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.



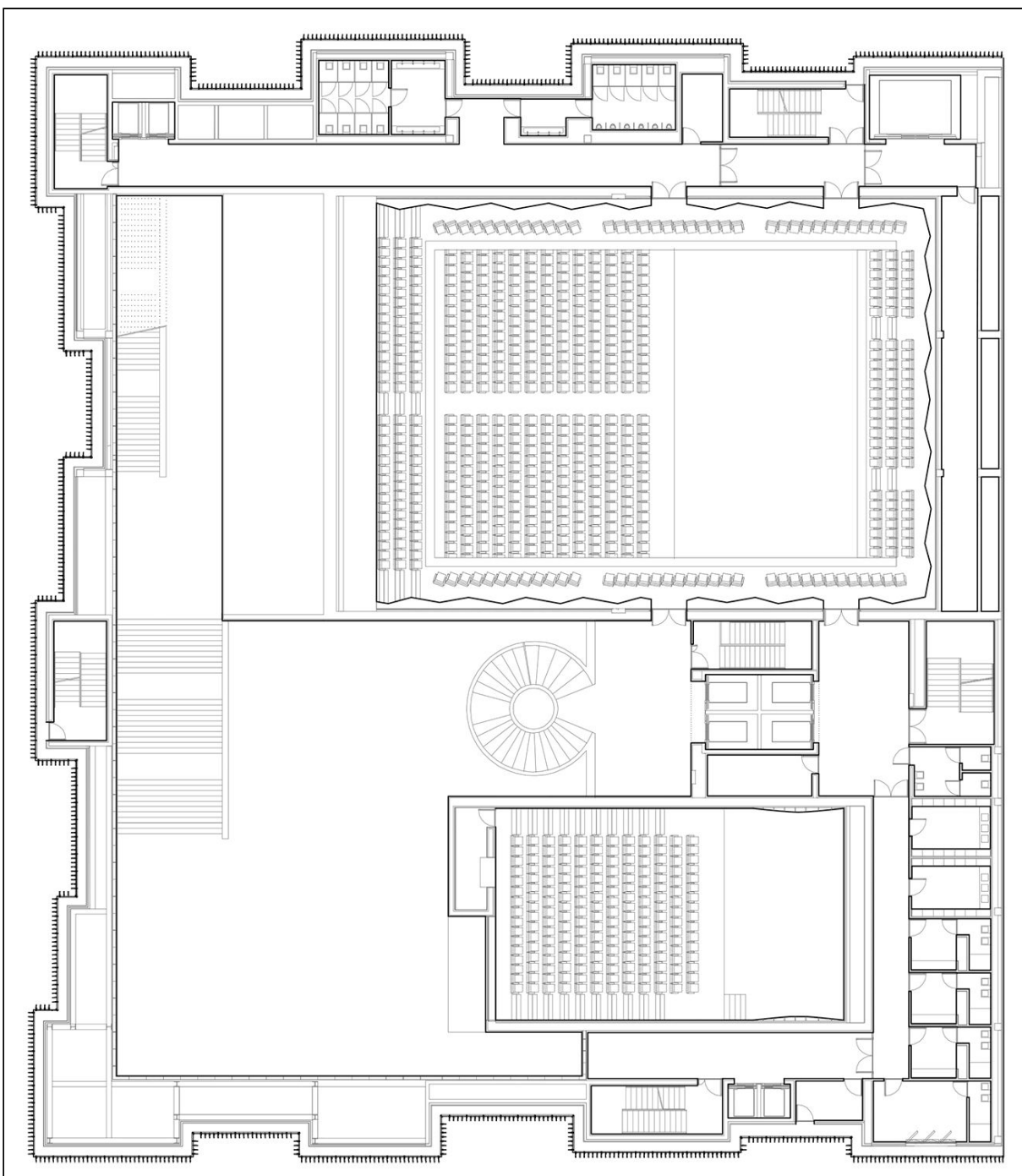
Obrázek č. 47: Koncertní sál ve Štětíně, exteriér.¹⁴²



Obrázek č. 48: Koncertní sál ve Štětíně, interiér.¹⁴³

¹⁴² Zdroj: Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, oficiální webové stránky.

¹⁴³ Zdroj: Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 49: Koncertní sál ve Štětíně, plán.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Zdroj: Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, oficiální webové stránky.

4.8 Kongresové centrum, Zlín, Česká republika

Jediným českým sálem, splňujícím uvedená kritéria, je Kongresové centrum ve Zlíně, dokončené na sklonku roku 2010. Jedná se sice o multifunční sál, ale sídlí v něm Filharmonie Bohuslava Martinů a sál primárně slouží symfonickým koncertům, což bylo při projektování zohledněno i při práci na akustice.

K navržení a vytvoření projektu byla mimo soutěž oslovena architektka Eva Jiřičná s kolektivem AI Design. Stavba byla realizována ve dvou etapách mezi lety 2006 a 2010. Celkové náklady na stavbu činily zhruba 769 mil. Kč, přičemž zhruba 43 % (331 mil. Kč) bylo čerpáno z Evropských fondů, zhruba 60 mil. Kč bylo čerpáno ze státního rozpočtu a zbytek z městského.¹⁴⁵

Sál pro 881 posluchačů má neobvyklý tvar elipsy. Z důvodu dalšího společenského využití (např. pro plesy, bankety a jiné podobné akce) je možné sedačky pro diváky umístěné v neelevovaném parteru demontovat. Pódium ve tvaru půlkruhu je bez elevace, kterou je možné instalovat manuálně (rovnoběžně s hranou pódia).

Kromě akustických limitů sálu, citelných na pódiu i v sále, hodnotím negativně především technické řešení zákulisí – přístup na pódium je zajištěn dvěma velmi úzkými schodišti, zázemí je značně stísněné. Nakládací rampa je umístěna v podzemních garážích, do kterých se nedostane nákladní auto, a výtah z ní nevede do úrovně pódia a nástroje je tak nutné na něj vynést. Přesto je to sál, v němž lze symfonickou hudbu provádět a poslouchat v důstojných podmínkách.¹⁴⁶ S ohledem na fakt, že je Zlín sedmdesátitisícovým městem, se dá mluvit o mezinárodním úspěchu.

¹⁴⁵ Šišolák, 2011.

¹⁴⁶ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.



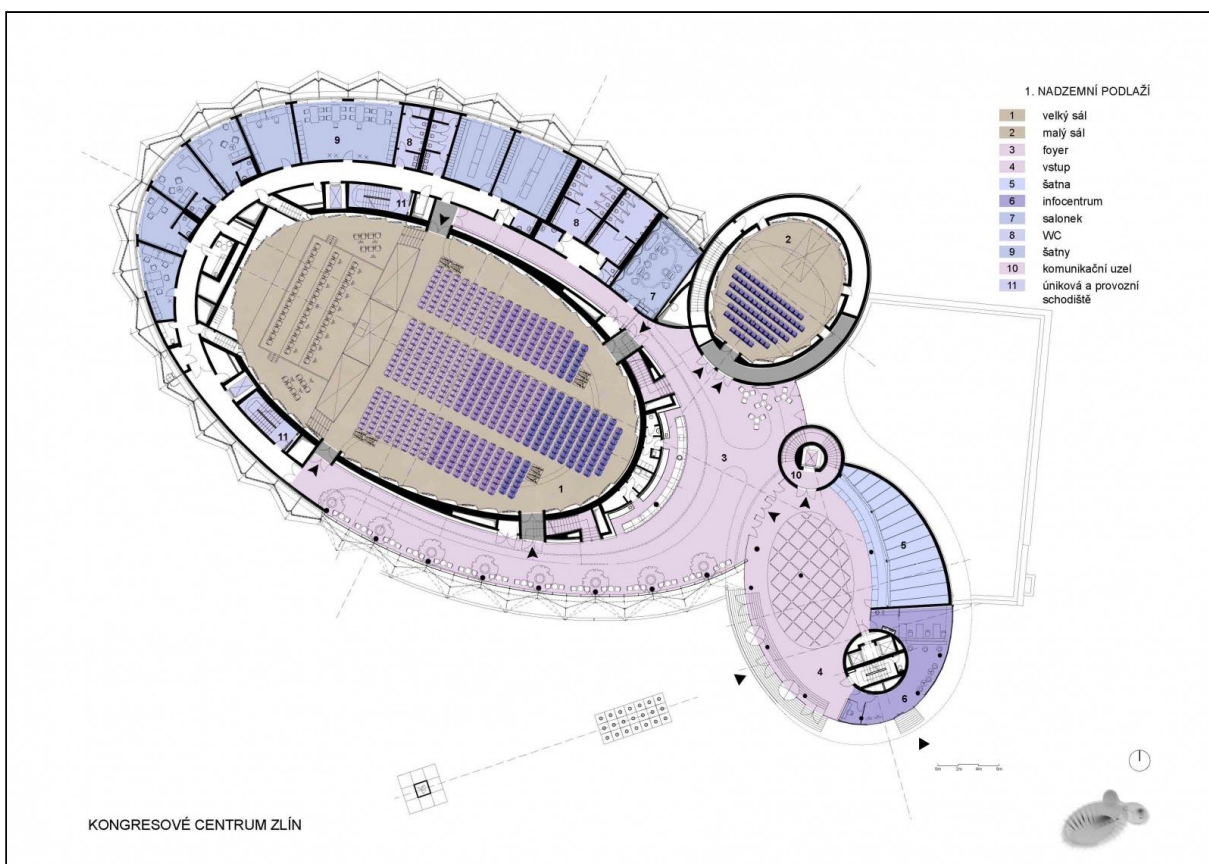
Obrázek č. 50: Kongresové centrum ve Zlíně, exteriér.¹⁴⁷



Obrázek č. 51: Kongresové centrum ve Zlíně, interiér sálu.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Zdroj: Kongresové centrum Zlín, oficiální webové stránky.

¹⁴⁸ Zdroj: Kongresové centrum Zlín, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 52: Kongresové centrum ve Zlíně, plán.¹⁴⁹

¹⁴⁹ Zdroj: Kongresové centrum Zlín, oficiální webové stránky.

4.9 Vidzemes koncertzāle Cēsis, Lotyšsko

Ve dvacetitisícovém městě Cesis byla v roce 2014 dokončena rekonstrukce kulturního domu s přístavbou nového koncertního sálu s kapacitou 800 míst, a to podle návrhu architekta Jurise Pogy z r. 2007. Výstavba probíhala v letech 2011 až 2014. Budova Vidzemes koncertzale (v překladu Vidzemský koncertní sál) slouží především místní hudební škole a pravidelným festivalům se symfonickou hudbou.

Z celkového rozpočtu v přepočtu cca 600 mil. Kč (přibližně € 21,9 mil. EUR) poskytla Evropská Unie přibližně 79 %, přičemž zbytek doplatilo z větší části město a z menší stát.¹⁵⁰

Koncertní sál má podle referencí výbornou akustiku, a to i přes jednoduché řešení struktury.¹⁵¹



Obrázek č. 53: Vidzemes koncertzāle, exteriér.¹⁵²

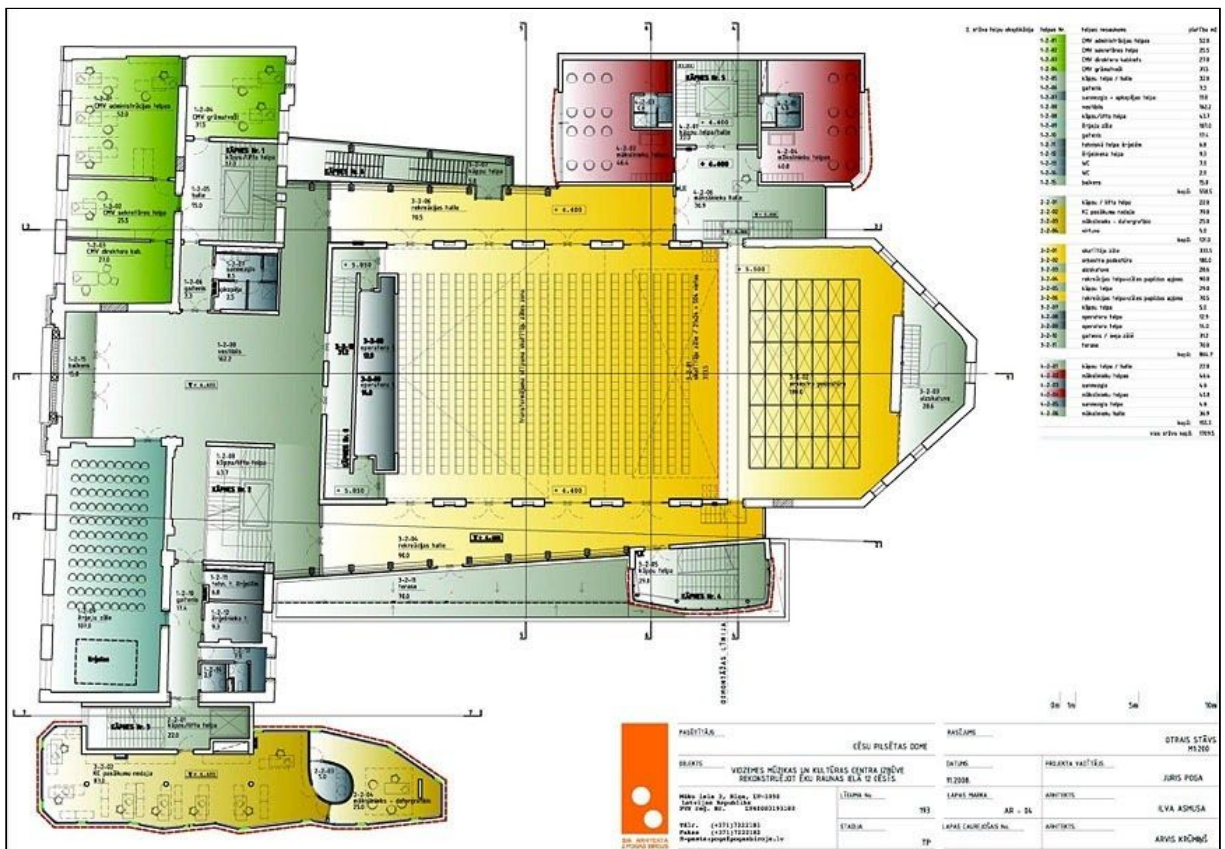
¹⁵⁰ Bukbarde, 2017; podrobná čísla se mi bohužel nepodařilo dohledat.

¹⁵¹ Především Peteris Vasks, lotyšský skladatel.

¹⁵² Zdroj: Vidzemes koncertzāle, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 54: Vidzemes koncertzāle, interiér koncertního sálu.¹⁵³



Obrázek č. 55: Vidzemes koncertzāle, plān.¹⁵⁴

¹⁵³ Zdroj: Vidzemes koncertzāle, oficiální webové stránky.

¹⁵⁴ Zdroj: Vidzemes koncertzāle, oficiální webové stránky.

4.10 Europejskie Centrum Muzyki, Luslawice, Polsko

Naprosto mimořádným fenoménem je Evropské hudební centrum Krzysztofa Pendereckého v Luslawicích, vesnici s 920 stálými obyvateli zhruba hodinu jízdy na východ od Krakova. Projekt kulturně-vzdělávacího kampusu s ubytovacími kapacitami pro více než 100 lidí, s vlastní jídelnou, komorním sálem a koncertním sálem pro 650 posluchačů vytvořilo krakovské studio DDJM Architects v letech 2001 až 2010 podle ideové myšlenky skladatele Krzysztofa Pendereckého. Akustiku měla na starosti německá firma Müller-BBM.

Délka procesu příprav je adekvátní nutnosti zajistit financování: po vstupu Polska do Evropské unie se podařilo čerpat prostředky z evropských a státních rozpočtů; v roce 2009 se přidal Region Malopolsko. V roce 2011 byla zahájena stavba, kterou se podařilo dokončit za rekordních 16 měsíců (v prosinci 2012).¹⁵⁵

Celkové náklady na realizaci činily asi 400 mil. Kč (65 081 275,56 PLN), z čehož téměř 84 % (54 583 877,89 PLN) se podařilo zajistit z rozpočtu Evropské unie. Zbylé prostředky poskytlo Ministerstvo kultury a národního dědictví (4 900 000 PLN), Region Malopolsko (5 000 000 PLN) a Asociace Krzysztofa Pendereckého (600 000 PLN).¹⁵⁶

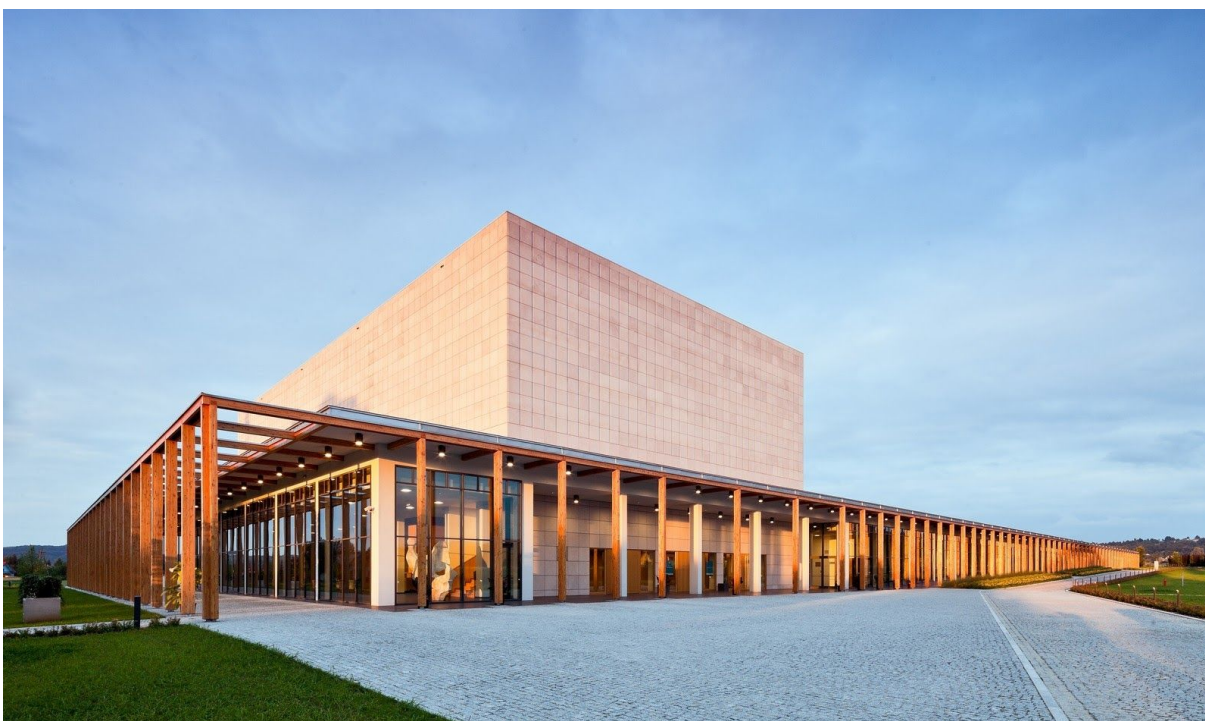
Koncertní sál je ideální ukázkou tradičního shoe-boxu¹⁵⁷ s naprosto mimořádnou akustikou a pódiem dostatečně velkým pro více než stočlenný orchestr. Elevace jsou instalovány ručně rovnoběžně s přední hranou pódia. Zázemí je více než adekvátní, obzvláště přihlédneme-li k celkovým možnostem kampusu, který se nachází pod jednou střechou. Celý areál zákulisí je v jedné (přízemní) úrovni a manipulace s nástroji je tak naprosto snadná.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Siemdaj et al., 2015.

¹⁵⁶ Krzysztof Penderecki European Centre for Music in Lusławice, oficiální webové stránky.

¹⁵⁷ Typologie tvaru koncertního sálu.

¹⁵⁸ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.



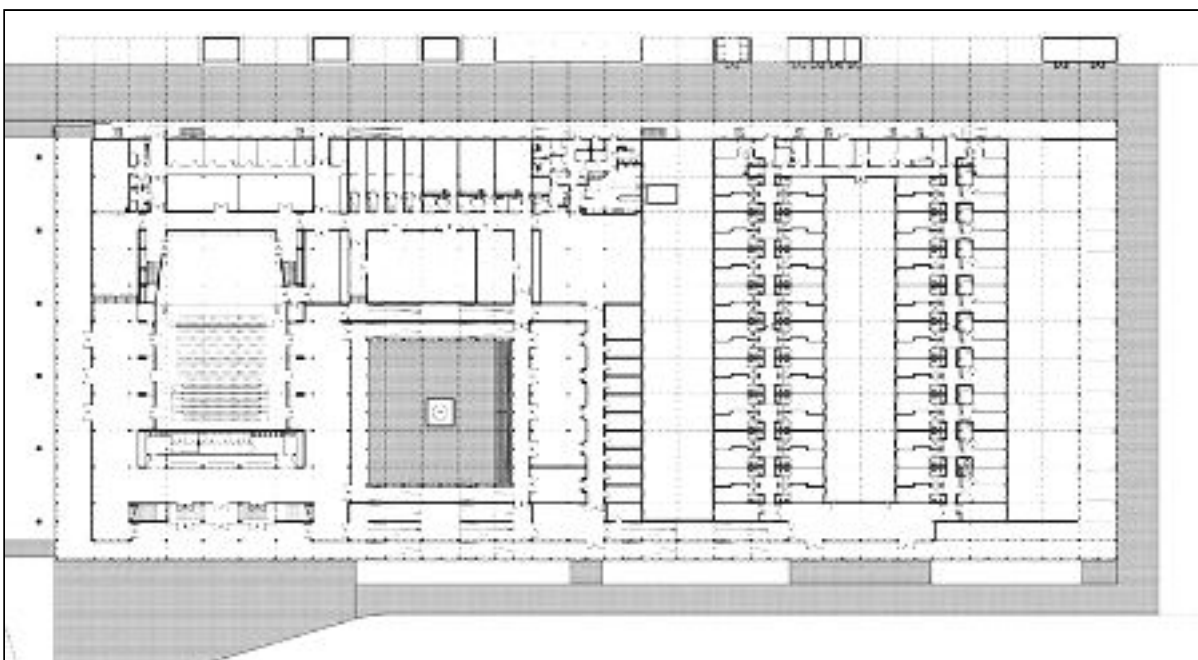
Obrázek č. 56: Exteriér kampusu v Lusławicích.¹⁵⁹



Obrázek č. 57: Interiér koncertního sálu v Lusławicích.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Zdroj: Krzysztof Penderecki European Centre for Music in Lusławice, oficiální webové stránky.

¹⁶⁰ Zdroj: Krzysztof Penderecki European Centre for Music in Lusławice, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 58: Plán kampusu v Lusławicích.¹⁶¹

¹⁶¹ Zdroj: Krzysztof Penderecki European Centre for Music in Lusławice, oficiální webové stránky.

4.11 Latvia, Ventspils, Lotyšsko

Nejnovějším koncertním sálem uvedeným v této práci je sál hudební školy pro 600 posluchačů ve čtyřicetitisícovém přímořském městě Ventspils v Lotyšsku. Navrhl jej architekt David Cook ze studia haascookzemmrich Studio 2050 v letech 2014–2016 (na základě soutěže z r. 2005). Stavba začala v roce 2017 a byla dokončena v létě 2019. Akustiku měla na starost firma Müller-BBM.¹⁶²

Budova stála v přepočtu zhruba 660 mil. Kč (26 mil. EUR) a byla z cca 42 % (10,9 mil. EUR) spolufinancovaná z rozpočtu EU.¹⁶³

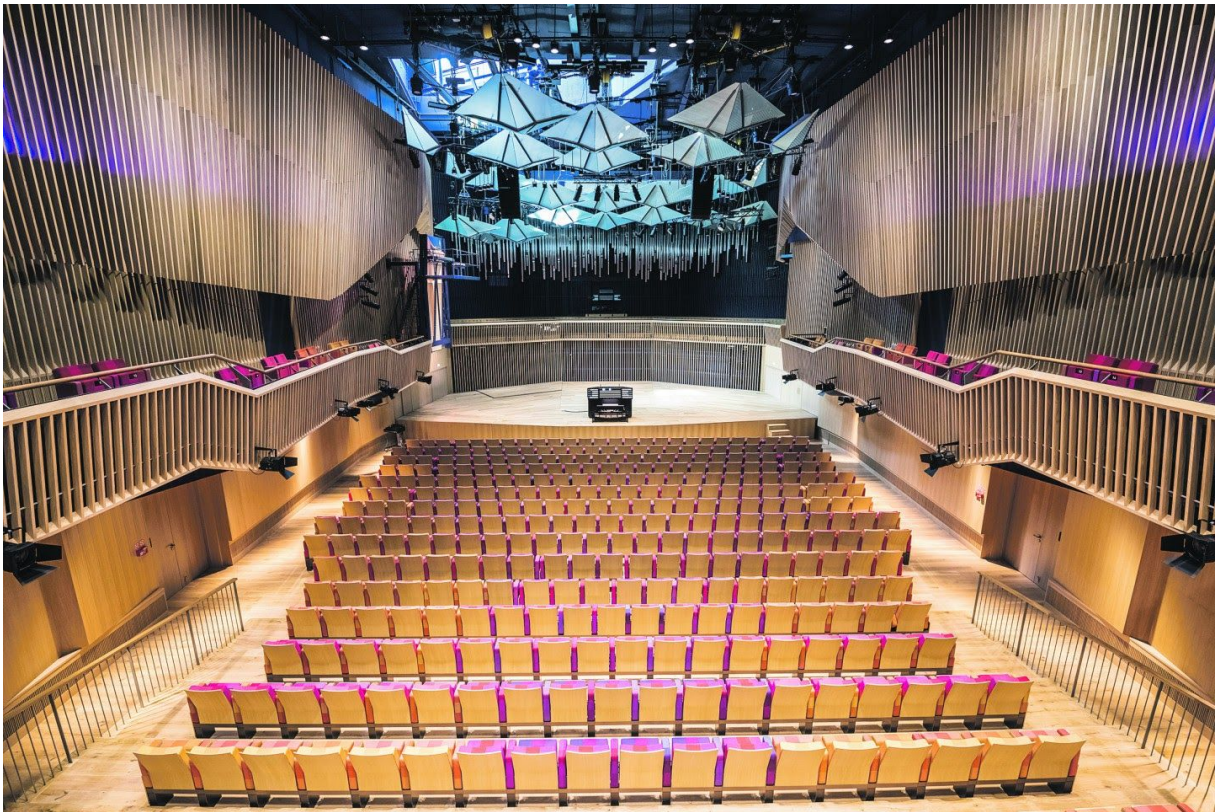


Obrázek č. 59: Koncertní sál Latvia, exteriér.¹⁶⁴

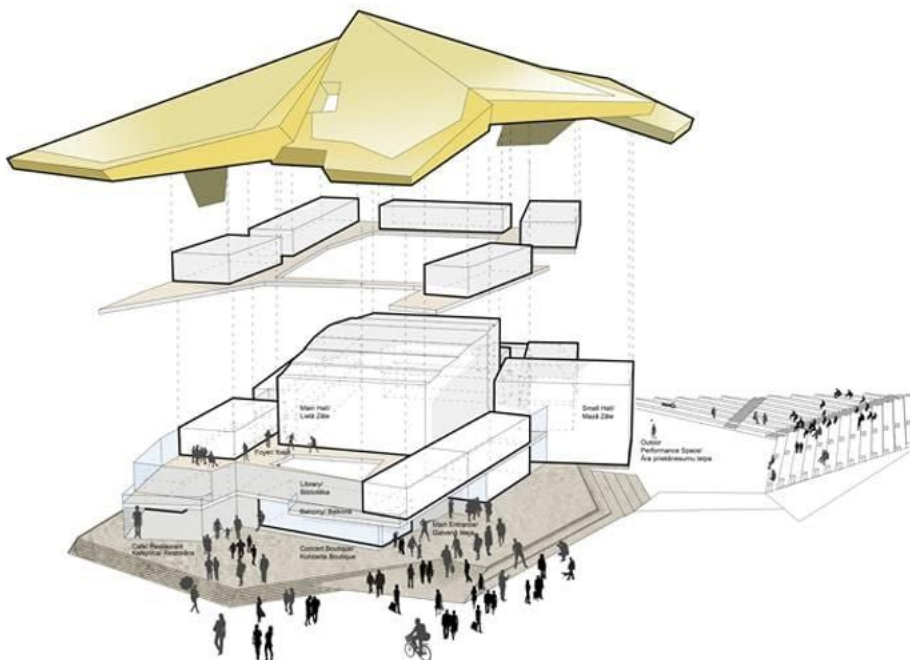
¹⁶² haascookzemmrich Studio 2050, oficiální webové stránky.

¹⁶³ Orientační celkové náklady jsou uvedeny v referencích akustických konzultantů.

¹⁶⁴ Zdroj: haascookzemmrich Studio 2050, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 60: Koncertní sál Latvia, interiér.¹⁶⁵



Obrázek č. 61: Koncertní sál Latvia, schéma návrhu.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Zdroj: haascookzemrlich Studio 2050, oficiální webové stránky.

¹⁶⁶ Zdroj: haascookzemrlich Studio 2050, oficiální webové stránky.

4.12 Filharmonia, Gorzow Wielkopolski, Polsko

Koncertní sál ve Velkopolském Hořově pro 598 posluchačů byl dokončen v roce 2011 a je sídlem místního symfonického orchestru, který u této příležitosti nově vznikl. Projekt navrhl v letech 2006 až 2010 architekt Daniel Frąc ze studia Biuro Projektów Budownictwa Ogólnego ve spolupráci s místním akustikem Tadeuszem Fideckim. V budově sídlí zároveň místní edukační centrum.

Budova stála v přepočtu zhruba 800 mil. Kč (138 mil. PLN), z čehož zhruba 23,5 % (32,7 mil. PLN) bylo čerpáno z prostředků Evropské unie a zbytek byl uhrazen z městského a státního rozpočtu.¹⁶⁷

Sál je koncipovaný velmi prakticky v přízemí, a to včetně velkorysého zázemí. Nákladová trasa je tak bezbariérová a vzdálenost z nákladové rampy na pódium je doslova jen několik metrů. Akusticky sál působí velmi příjemně pro interprety i posluchače.¹⁶⁸



Obrázek č. 62: Filharmonia Gorzowska, exteriér.¹⁶⁹

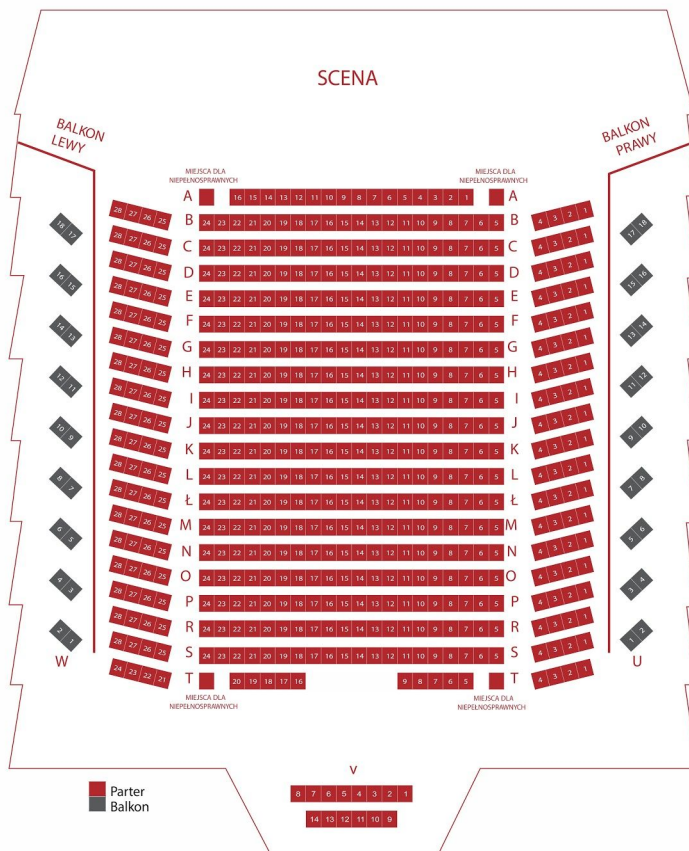
¹⁶⁷ Filharmonia Gorzowska, oficiální webové stránky.

¹⁶⁸ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.

¹⁶⁹ Zdroj: Filharmonia Gorzowska, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 63: Filharmonia Gorzowska, interiér koncertního sálu.¹⁷⁰



Obrázek č. 64: Filharmonia Gorzowska, schematický plánek.¹⁷¹

¹⁷⁰ Zdroj: Filharmonia Gorzowska, oficiální webové stránky.

¹⁷¹ Zdroj: Filharmonia Gorzowska, oficiální webové stránky.

4.13 Filharmonia Koszalińska, Koszalin, Polsko

Nová budova filharmonie v Košalíně se sálem pro 518 posluchačů byla otevřena v roce 2013. Architektonický návrh měla na starosti Autorska Pracownia Architektoniczna Jacka Bułata, výstavba začala v roce 2010. Akustického konzultanta se mi nepodařilo dohledat.

Budova stála v přepočtu zhruba 850 mil. Kč (33 522 588,60 PLN), z čehož 55,5 % (16 419 239,07 PLN) bylo čerpáno z rozpočtu Evropské unie, zbytek hradilo město.¹⁷²

Budova filharmonie je sídlem místního orchestru, který má zhruba 60 členů, a je podle toho i koncipovaná. I pro ně je (dle krátkých ústních hovorů) zázemí situované ve třech patrech značně stísněné. Sjezd mezi nákladovým parkovištěm a výtahem je úzký a jeho povrch znemožňuje snadnou manipulaci s nástroji, výtah (nákladní a osobní v jednom) je navíc malý a chodby úzké.

Rovněž i sál je pro velké symfonické těleso stísněný (na pódium nelze umístit více než 75 hudebníků) a jeho akustika má své limity právě především v dynamice (orchestr je ve velké dynamice příliš hlasitý), a to i přesto že je jinak akustický dojem spíše suchý. Výše uvedená negativa (prostorová i akustická) pro provoz koncertů se 40–60 hudebníky naštěstí pravděpodobně neplatí.

V zadní části pódia jsou tři vyvýšené stupně rovnoběžné s jeho přední hranou – jsou zabudované a nelze je odstranit, přičemž poslední z nich, na kterém se v orchestru většinou nachází tympány, je pro jejich umístění nedostatečně široký. Dle slov ředitele má navíc budova problém s podmáčeným podložím.¹⁷³

¹⁷² Oficiální webové stránky města Koszalin.

¹⁷³ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.



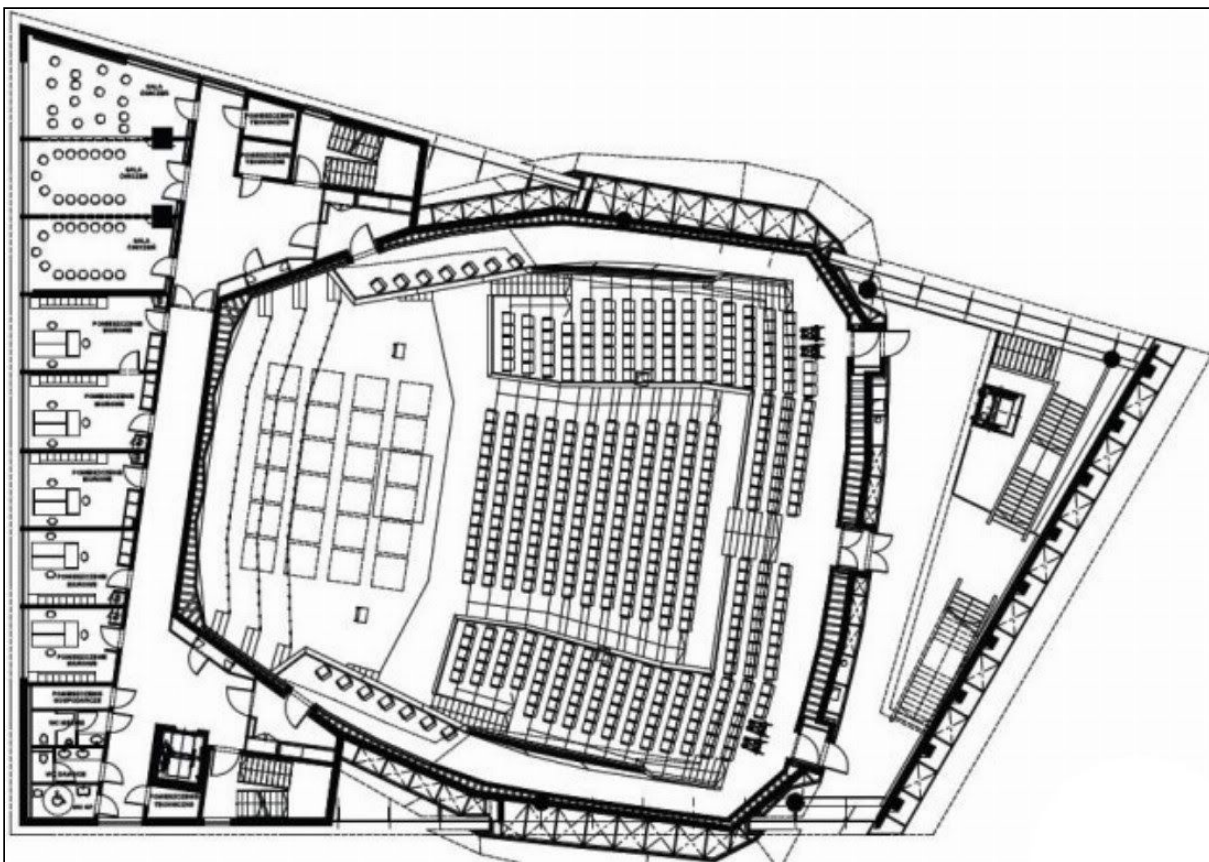
Obrázek č. 65: Filharmonia Koszalinska, exteriér.¹⁷⁴



Obrázek č. 66: Filharmonia Koszalinska, interiér sálu.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Zdroj: Filharmonia Koszalinska, oficiální webové stránky.

¹⁷⁵ Zdroj: Filharmonia Koszalinska, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 67: Filharmonia Koszalinska, plán.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Zdroj: Filharmonia Koszalinska, oficiální webové stránky.

4.14 Filharmonia Świętokrzyska, Kielce, Polsko

Nový koncertní sál pro 515 posluchačů v Kielcích byl postaven v letech 2009 až 2011 podle návrhu architektonického studia PIW-PAW (soutěž proběhla v roce 2006). Akustického konzultanta se mi nepodařilo dohledat. Sál byl vybudován jako nové sídlo místního orchestru.

Celkové náklady na vybudování sálu činily v přepočtu zhruba 180 mil. Kč (31 962 530,54 PLN), z čehož přibližně 53 % bylo uhrazeno z rozpočtu Evropské unie, ostatní prostředky byly dodány z regionálního rozpočtu.¹⁷⁷

Budova filharmonie působí dosti skromně, byť je zázemí vyřešeno prakticky a je adekvátně prostorné. Sál působí dojmem velkého prostoru a jeho akustika je dost nekonkrétní, ve velkých dynamikách je navíc příliš hlučný. Vzhledem k tomu, že je pódium zcela otevřené do sálu, vzájemná komunikace hudebníků není akustikou podpořena (s výjimkou stropních panelů, které ale situaci neřeší dostatečně). Elevace pódia je řešená manuálně instalovanými praktikáblý rovnoběžně s čelní hranou pódia.¹⁷⁸

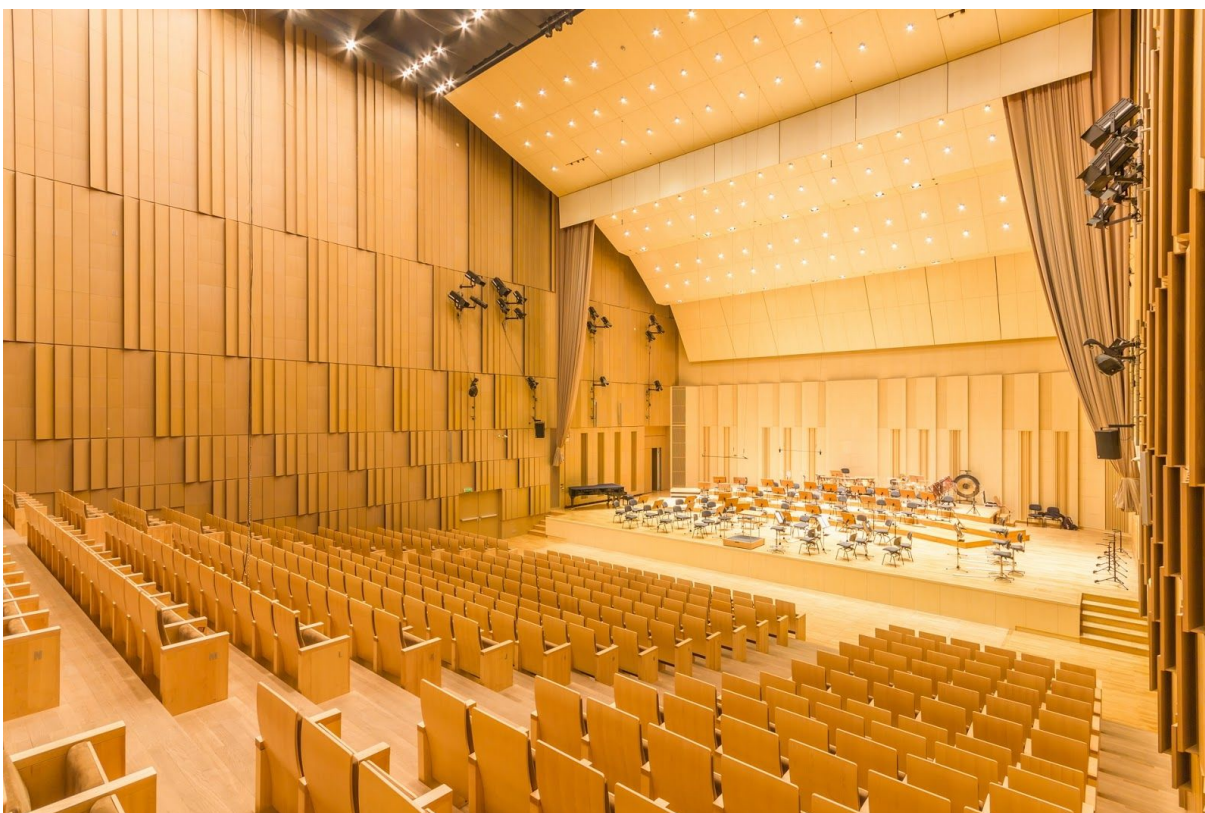


Obrázek č. 68: Filharmonia Świętokrzyska, exteriér.¹⁷⁹

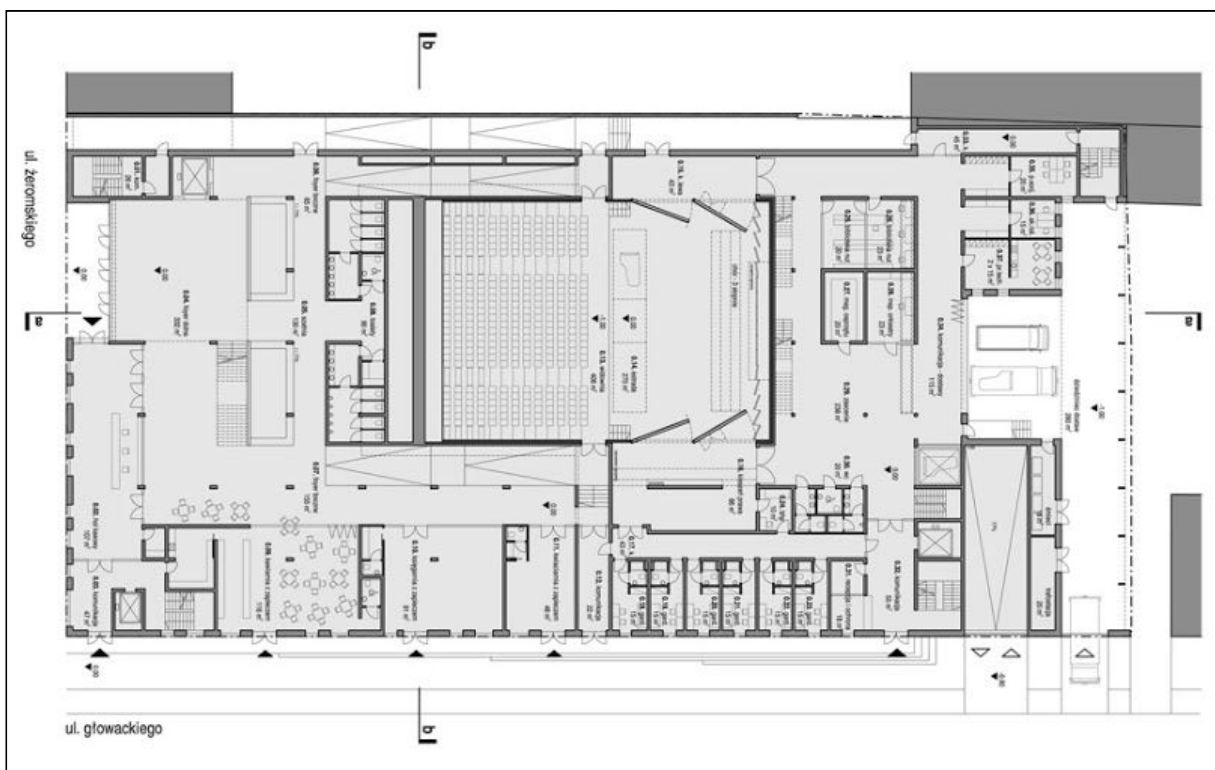
¹⁷⁷ Filharmonia Świętokrzyska, oficiální webové stránky.

¹⁷⁸ Subjektivní hodnocení na základě navštívených a realizovaných koncertů.

¹⁷⁹ Zdroj: Filharmonia Świętokrzyska, oficiální webové stránky.



Obrázek č. 69: Filharmonia Świętokrzyska, interiér sálu.¹⁸⁰



Obrázek č. 70: Filharmonia Świętokrzyska, plán.¹⁸¹

¹⁸⁰ Zdroj: Filharmonia Świętokrzyska, oficiální webové stránky.

¹⁸¹ Zdroj: Filharmonia Świętokrzyska, oficiální webové stránky.

4.15 Filharmonia Warmińsko-Mazurska, Olštýn, Polsko

Koncertní sál v Olštýně pro 505 posluchačů byl vybudován mezi lety 2009 a 2011 podle vítězného návrhu čtveřice architektů (Michał Kapturczak, Joanna Kapturczak, Paweł Ješko, Sylwia Hudowicz-Ješko) ze studia Consultor (soutěž proběhla v r. 2005). Akustického konzultanta se mi nepodařilo vyhledat. Jde o nové sídlo místního orchestru.

Celkové náklady spojené se vznikem budovy dosáhly v přepočtu necelých 400 mil. Kč (63 896 820 PLN), přičemž cca 67 % (42 864 776 PLN) bylo uhrazeno z prostředků Evropské unie a zbytek byl doplacen z regionálního rozpočtu.¹⁸²



Obrázek č. 71: Filharmonia Warmińsko-Mazurska, exteriér.¹⁸³

¹⁸² Evropská komise, oficiální webové stránky.

¹⁸³ Zdroj: Filharmonia Warmińsko-Mazurska, oficiální webové stránky.



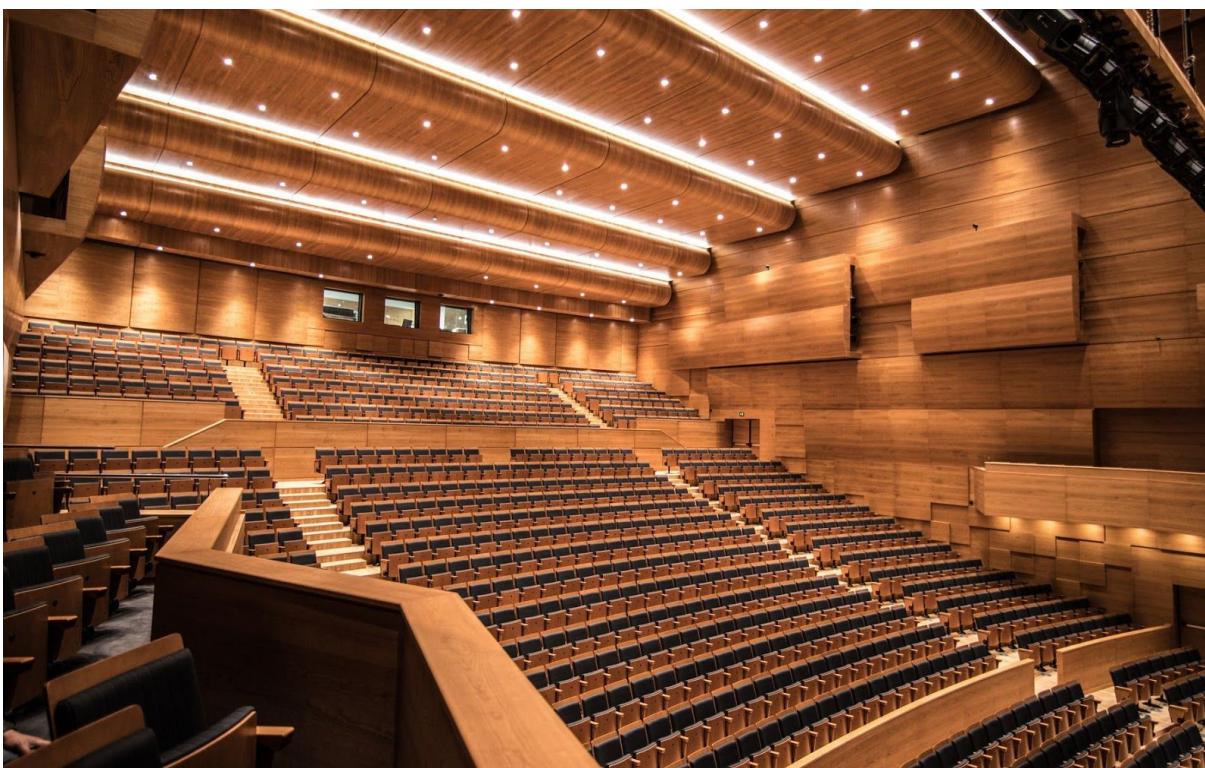
Obrázek č. 72: *Filharmonia Warmińsko-Mazurska, interiér.*¹⁸⁴

¹⁸⁴ Zdroj: Filharmonia Warmińsko-Mazurska, oficiální webové stránky.

5. Nezařazené sály

V následující kapitole zmiňuji několik sálů, které nesplňují výše uvedenou definici, ale přesto jsou důležité pro celistvost obrazu zkoumané oblasti.

Koncertní sál dosahující výše definovaných parametrů s kapacitou 1041 míst byl otevřen v r. 2017 ve Skopje, hlavním městě dnešní Severní Makedonie, kandidátské země do EU. Stavba podle návrhu architekta Viktora Mihajlova a akustického projektu firmy Müller-BBM probíhala od roku 2009, celkové náklady hrazené ze státního rozpočtu se vyšplhaly v přepočtu na cca 1 mld. Kč (2 455 274 163 Makedonských dinárů).¹⁸⁵ Budova z venku nepůsobí nijak nadčasovým dojmem, sál je podle referencí velmi solidní, byť z akustického hlediska nedosahuje světových měřítek.¹⁸⁶



Obrázek č. 73: Interiér koncertního sálu Makedonské filharmonie.¹⁸⁷

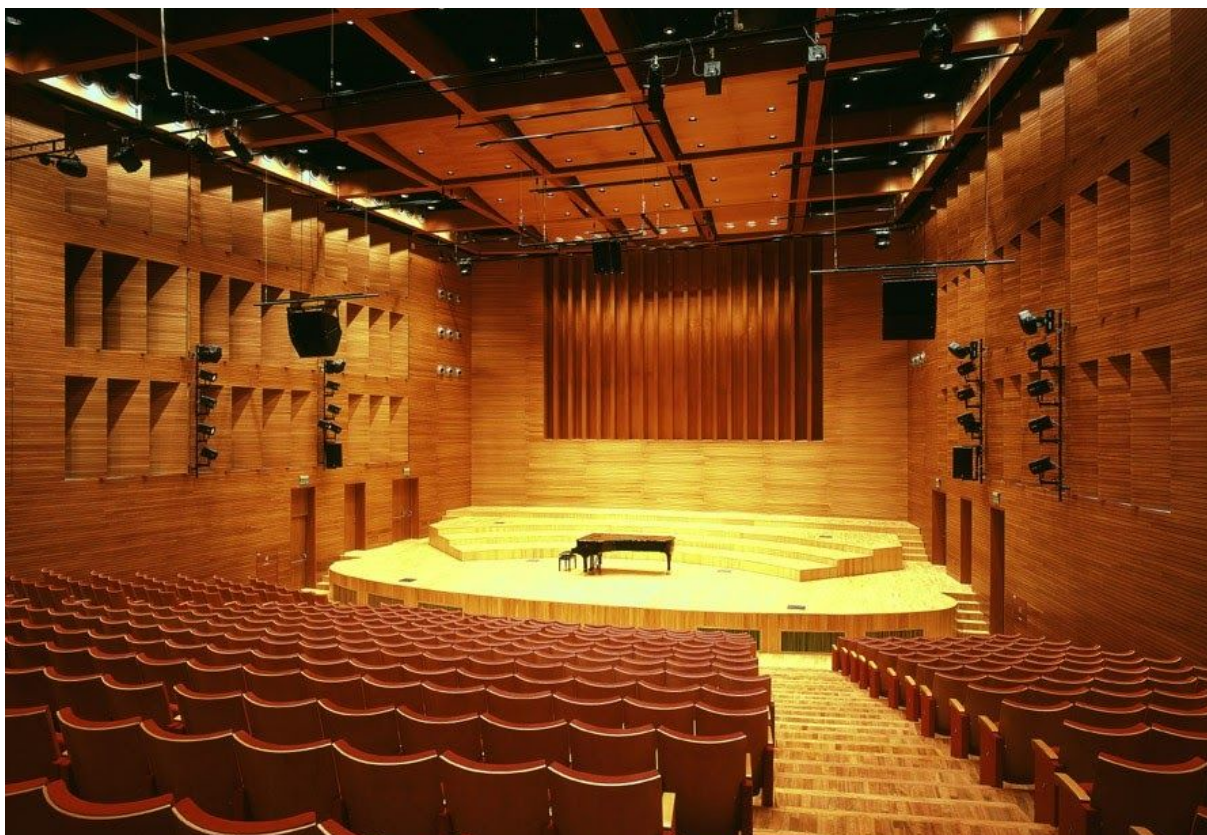
¹⁸⁵ Podle oficiálních zpráv makedonského Ministerstva financí.

¹⁸⁶ Subjektivní hodnocení na základě vnější obhlídky; reference předního makedonského klavíristy Simona Trpčeskiho.

¹⁸⁷ Makedonskaja filharmonija, oficiální webové stránky.

V Estonsku bylo v roce 2018 otevřeno Arvo Pärt Centre jako hudební centrum a badatelský archiv. Byť není určeno primárně pro provozování koncertů, jeho součástí je i sál pro 150 posluchačů.

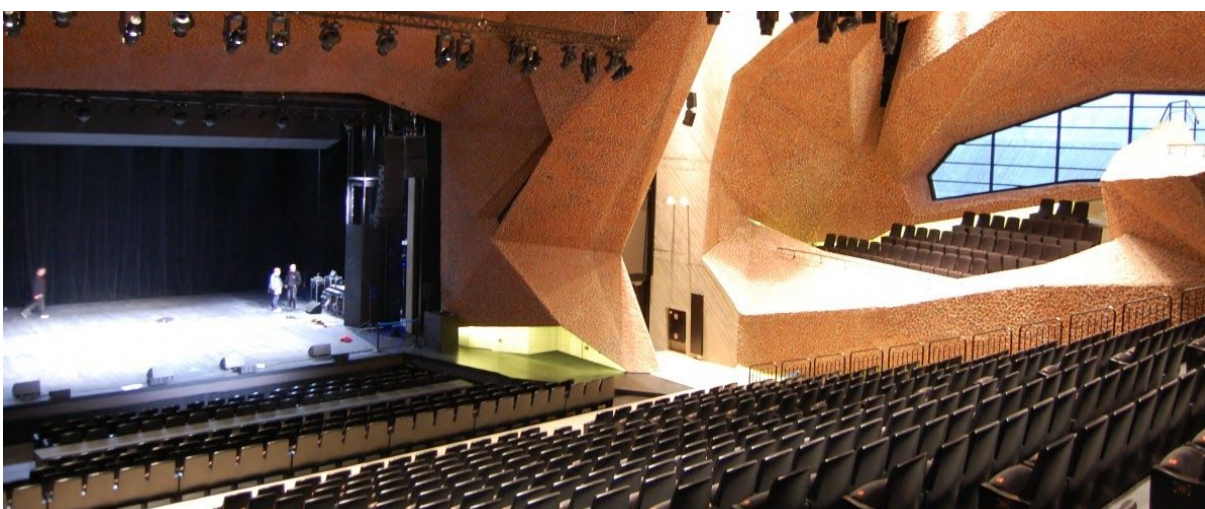
Koncertní sály s kapacitou nižší než 500 míst byly vybudovány především při hudebních školách, jako například koncertní sál hudebních škol v polské Radomi z r. 2010 pro necelých 500 posluchačů, koncertní sál Akademie Karola Szymanowskiego v Katovicích z r. 2007 pro 480 posluchačů, sál akademie v Bialsko-Biale z r. 2010 pro 340 posluchačů, Sala Blagoje Bersa v Záhřebu z r. 2016 pro 300 posluchačů, akademické sály ve Vratislavi, Lodži a Sosnovci – všechny tři z r. 2013 pro zhruba 300 posluchačů, sál Toruňské akademie z r. 2010 o stejné kapacitě a sály v Elblągu (z r. 2015) a Poznani (z r. 2006). Do tohoto výčtu zapadá i výše popsany sál Pražské konzervatoře.



Obrázek č. 74: Interiér koncertního sálu hudební akademie v Katovicích.¹⁸⁸

¹⁸⁸ Zdroj: Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego, oficiální webové stránky.

Mezi multifunkčními sály, určenými pro univerzální využití (s možností pořádání symfonických koncertů) stojí za zmínku Palanga Concert Hall z r. 2015 pro 2 200 posluchačů v Litvě nebo Nordea Concert Hall z r. 2009 pro 1 829 posluchačů v estonském Tallinu, nebo např. Órodek Kultury v polském Suwalki z r. 2012 pro 678 posluchačů. Velmi zdařilou akustikou pro symfonické koncerty se pyšní The Embassy of Latgale v lotyšském Rezekne z r. 2013 se sálem "Gors" pro 1000 posluchačů, stejně jako CKK Jordanki v polské Toruni z roku 2015 pro 882 posluchačů, které se dokonce stalo sídlem místního symfonického orchestru.



Obrázek č. 75: Interiér koncertního sálu CKK Jordanki.¹⁸⁹

Několik koncertních sálů prošlo ve sledovaném období zásadní rekonstrukcí. Patří mezi ně například výše popsaný sál Filharmonie Hradec Králové, Filharmonia Czesłochowa z r. 1965 / 2010 pro 848 posluchačů,¹⁹⁰ Jöhvi Concert Hall v estonském Jöhvi s 800 místy z r. 1978 / 2005, Filharmonia Podkarpacka v polském Řešově pro 800 posluchačů z r. 1974 / 2010,¹⁹¹ sál v polském Opolí s 495 místy rekonstruovaný r. 2012¹⁹², sál Slezské filharmonie v Katovicích s 420 místy nebo výše zmiňovaná probíhající rekonstrukce sálu v Krakově.¹⁹³

¹⁸⁹ Zdroj: CKK Jordanki, oficiální webové stránky.

¹⁹⁰ Rekonstrukce byla spolufinancována EU, výši příspěvku se mi nepodařilo dohledat.

¹⁹¹ Rozpočet cca 250 mil. Kč, cca 70 % z rozpočtu EU; oficiální webové stránky.

¹⁹² Rozpočet cca 125 mil. Kč, cca 60 % z rozpočtu EU; oficiální webové stránky.

¹⁹³ Rozpočet cca 150 mil. Kč, cca 50 % z rozpočtu EU; oficiální webové stránky.

Několik koncertních sálů bylo postaveno na začátku milénia ještě před vstupem do Evropské unie, jako například Filharmonia Bałtycka v Gdaňsku z r. 2003 pro 970 posluchačů¹⁹⁴ nebo Filharmonia im. Artura Rubinsteina v Lodži z roku 2004 se 650 místy. Mędzinarodowe Centrum Muzyki v polské Zelené Hoře získalo r. 2004 přístavbou koncertní sál pro 400 posluchačů, v polské Jelení Hoře byla r. 2002 postavena Sala koncertowa im. Stefana Strahla pro 317 posluchačů. V Estonsku byla r. 2002 dokončena Pärnu Concert Hall pro 856 posluchačů.

Několik koncertních sálů je v různých fázích příprav (i v České republice, jak je popsáno výše). Nejvýznamnějším ze zahraničních projektů je pravděpodobně koncertní sál ve Varšavě, který získal v úvodu roku 2019 stavební povolení. Hudební pavilon v Budapešti (Magyar Zene Háza Klasszikus; nejedná se primárně o koncertní sál) je již ve výstavbě a má být otevřen v roce 2021.

Za zmínku stojí dále plány na výstavbu sálů Tautos Namai Centre ve Vilniusu (2023), Čiurlionis Centre v litevském Kaunasu, Międzynarodowe Centrum Muzyki v polské Żelazowej Woli (2021), nebo soukromým investorem plánovaná Cavatina Hall v polské Bialsko-Biale (2022).



Obrázek č. 76: Interiér varšavského sálu podle vítězného návrhu.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Vznikla přebudováním bývalé elektrárny.

¹⁹⁵ Sinfonia Varsovia, oficiální webové stránky.

Závěr

V rámci provedeného výzkumu se podařilo ve vymezeném regionu identifikovat a popsat celkem 15 koncertních sálů, které byly postaveny po roce 2004 pro provozování symfonické hudby. Jak ukázala analýza i osobní návštěva většiny z nich, výstavba koncertního sálu je komplexní a složitá záležitost vyžadující expertní přístup. Ne všechny uvedené sály jsou totiž příkladem ideálního zázemí pro symfonický orchestr.

Ve všech případech se však jedná o zásadní budovu pro oživení kulturního života ve městě a rovněž pro posílení jeho atraktivity. Mnoho jiných studií vypočítává multiplikační efekt, tedy vratnost těchto investic, které jsou s ohledem na potřebnou specializaci při plánování i výstavbě vždy vysoké. Za nezbytné považuji zmínit, že právě v tomto ohledu byla zásadní součinnost Evropské unie, která všechny výše popsané sály¹⁹⁶ spolufinancovala.

Je zajímavé, že v některých ze zkoumaných států (Polsko, Lotyšsko) se podařilo vybudovat opravdu velké množství nových koncertních sálů, zatímco ve většině ostatních nikoliv. Je zřejmé, že potřeba nových sálů vždy vyplývá ze stávající situace, dle mého názoru se však vždy dá vylepšit a v daném regionu snad nikde není natolik dobrá, aby nebylo nového koncertního sálu zapotřebí. Některé státy jsou již v procesu plánování, u jiných je potřeba cestu teprve začít.

Domnívám se, že Česká republika by v tomto ohledu měla využít rozpracovaných příležitostí (a rozpracovat další) a udělat vše pro jejich realizaci. V tuto chvíli máme možnost zařadit se mezi státy, v nichž je moderní architektura a symfonická hudba vizitkou kulturní vyspělosti. Jde o příležitost po dlouhé době otálení potvrdit, že jsme opravdu hudební národ světového významu.

¹⁹⁶ S výjimkou MÜPA Budapešť z r. 2005, jak je vysvětleno výše.

Seznam příloh

Tabulka č. 1: Symfonické orchestry v České republice.

Tabulka č. 2: Přehled sálů splňujících stanovená kritéria.

Obrázek č. 1: Poměr orchestrů.

Obrázek č. 2: Dvořákova síň Rudolfiny.

Obrázek č. 3: Interiér koncertního sálu Domu kultury Teplice.

Obrázek č. 4: Půdorys budovy Československého rozhlasu v Plzni.

Obrázky č. 5 a 6: Interiér a exteriér návrhu na koncertní sál v Praze.

Obrázky č. 7 a 8: Interiér a exteriér návrhu na koncertní sál v Praze.

Obrázek č. 9: Interiér koncertního sálu návrhu na Dům múzických umění v Brně.

Obrázek č. 10 a 11: Vizualizace a půdorys koncertního sálu v Ostravě.

Obrázek č. 12: Vizualizace návrhu Ivo Klimeše z let 1989-1992.

Obrázek č. 13: Sukova síň Domu hudby v Pardubicích.

Obrázek č. 14: Koncertní síň Otakara Jeremiáše, České Budějovice.

Obrázek č. 15: Koncertní sál Filharmonie Hradec Králové.

Obrázek č. 16: Multifunkční sál Společenského centra Uffo v Trutnově.

Obrázek č. 17: Koncertní sál Pražské konzervatoře

Obrázek č. 18: Exteriér Janáčkova kulturního centra podle návrhu z r. 2004.

Obrázek č. 19: Interiér sálu Janáčkova kulturního centra podle návrhu z r. 2004.

Obrázek č. 20: Lokalita budoucího Janáčkova kulturního centra.

Obrázek č. 21: Exteriér Janáčkova kulturního centra podle návrhu z r. 2016.

Obrázek č. 22: Interiér sálu Janáčkova kulturního centra podle návrhu z r. 2016.

Obrázek č. 23: Exteriér koncertního sálu v Ostravě podle vítězného návrhu.

Obrázek č. 24: Interiér koncertního sálu v Ostravě podle vítězného návrhu.

Obrázek č. 25: Lokace koncertního sálu pro Prahu.

Obrázek č. 26: Návrh sálu, který byl plánován v Českých Budějovicích.

Obrázek č. 27: Počet sálů splňujících stanovená kritéria podle států.

Obrázek č. 28: Procentuální podíl financí z prostředků EU na celkovém rozpočtu.

Obrázek č. 29: ICE Krakow, exteriér.

Obrázek č. 30: ICE Krakow, Auditorium Krzysztofa Pendereckiego.

Obrázek č. 31: ICE Krakow, plán.

Obrázek č. 32: NOSPR v Katovicích, exteriér.

Obrázek č. 33: NOSPR v Katovicích, interiér koncertního sálu.

Obrázek č. 34: NOSPR v Katovicích, plánek.

Obrázek č. 35: NFM ve Vratislavi, exteriér.

Obrázek č. 36: NFM ve Vratislavi, interiér koncertního sálu.

Obrázek č. 37: NFM ve Vratislavi, plánek.

Obrázek č. 38: Müpa Budapest, exteriér.

Obrázek č. 39: Müpa Budapest, interiér sálu Bély Bartóka.

Obrázek č. 40: Müpa Budapest, plánek.

Obrázek č. 41: Lielais dzintars, exteriér.

Obrázek č. 42: Lielais dzintars, interiér sálu.

Obrázek č. 43: Lielais dzintars, plánek.

Obrázek č. 44: Kodály Centre Pécs, exteriér.

Obrázek č. 45: Kodály Centre Pécs, interiér koncertního sálu.

Obrázek č. 46: Kodály Centre Pécs, plánek.

Obrázek č. 47: Koncertní sál ve Štětíně, exteriér.

Obrázek č. 48: Koncertní sál ve Štětíně, interiér.

Obrázek č. 49: Koncertní sál ve Štětíně, plán.

Obrázek č. 50: Kongresové centrum ve Zlíně, exteriér.

Obrázek č. 51: Kongresové centrum ve Zlíně, interiér sálu.

Obrázek č. 52: Kongresové centrum ve Zlíně, plán.

- Obrázek č. 53: Vidzemes koncertzāle, exteriér.
- Obrázek č. 54: Vidzemes koncertzāle, interiér koncertního sálu.
- Obrázek č. 55: Vidzemes koncertzāle, plán.
- Obrázek č. 56: Exteriér kampusu v Luslawicích.
- Obrázek č. 57: Interiér koncertního sálu v Luslawicích.
- Obrázek č. 58: Plán kampusu v Luslawicích.
- Obrázek č. 59: Koncertní sál Latvia, exteriér.
- Obrázek č. 60: Koncertní sál Latvia, interiér.
- Obrázek č. 61: Koncertní sál Latvia, schéma návrhu.
- Obrázek č. 62: Filharmonia Gorzowska, exteriér.
- Obrázek č. 63: Filharmonia Gorzowska, interiér koncertního sálu.
- Obrázek č. 64: Filharmonia Gorzowska, schematický plánek.
- Obrázek č. 65: Filharmonia Koszalinska, exteriér.
- Obrázek č. 66: Filharmonia Koszalinska, interiér sálu.
- Obrázek č. 67: Filharmonia Koszalinska, plán.
- Obrázek č. 68: Filharmonia Świętokrzyska, exteriér.
- Obrázek č. 69: Filharmonia Świętokrzyska, interiér sálu.
- Obrázek č. 70: Filharmonia Świętokrzyska, plán.
- Obrázek č. 71: Filharmonia Warmińsko-Mazurska, exteriér.
- Obrázek č. 72: Filharmonia Warmińsko-Mazurska, interiér.
- Obrázek č. 73: Interiér koncertního sálu Makedonské filharmonie.
- Obrázek č. 74: Interiér koncertního sálu hudební akademie v Katovicích.
- Obrázek č. 75: Interiér koncertního sálu CKK Jordanki.
- Obrázek č. 76: Interiér varšavského sálu podle vítězného návrhu.

Seznam literatury

Akustika hudebních prostorů v České republice / Acoustics Of Music Spaces In The Czech Republic – 1. díl. První vydání. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2008.

Akustika hudebních prostorů v České republice / Acoustics Of Music Spaces In The Czech Republic – 2. díl. První vydání. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2008.

Akustika hudebních prostorů v České republice / Acoustics Of Music Spaces In The Czech Republic – 3. díl. První vydání. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2008.

Akustika hudebních prostorů v České republice / Acoustics Of Music Spaces In The Czech Republic – 4. díl. První vydání. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2008.

Akustika hudebních prostorů v České republice / Acoustics Of Music Spaces In The Czech Republic – 5. díl. První vydání. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2008.

Akustika hudebních prostorů v České republice / Acoustics Of Music Spaces In The Czech Republic – 6. díl. První vydání. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2008.

Michael Barron. Auditorium Acoustics and Architectural Design. Druhé přepracované vydání. Londýn: Routledge, 2009.

Alban A. Bassuet. New design tendencies in modern concert hall design. In: The Journal of the Acoustical Society of America 123(5):3088, 2008.

Jiří Beneš. Filharmonie Brno. In: Český hudební slovník osob a institucí. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2010.

Bohuslav Beneš. Kulturní dům klubového typu, Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost v Praze, 1976.

Leo Beranek. Concert and Opera Halls: How They Sound. Woodbury: American Institute of Physics, 1996.

Leo Beranek. Concert Halls and Opera Houses: Music, Acoustics, and Architecture. Druhé vydání. Berlín: Springer Science & Business Media, 2012.

Judit Bodnar, Judit Veres. The Petty Politics Of A Megaproject In Budapest. In: Urban Megaprojects: A Worldwide View. Research in Urban Sociology, Volume 13. Bingley: Emerald Group Publishing Limited, 2013.

Jan Boroš. Janáčkovo kulturní centrum. Vedoucí diplomové práce Jan Špaček. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2012.

Laura Bukbarde. Do Regional Concert Halls Benefit Local Economies? A comparative economic impact assessment in Latvia. Bakalářská práce (vedoucí práce Ieva Zemīte). Riga: Latvian Academy of Culture, 2017.

Ondřej Císler. Koncertní sály. Disertační práce (školitel Jan Bočan). Praha: FA ČVUT, 2011.

Ondřej Císler, Josef Holeček. Návrhy koncertních sálů v Praze – historická rešerše. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2019.

David Daniels. Daniels' Orchestral Music. 5. vydání. Lanham: Rowman & Littlefield, 2015.

Lenka Dohnalová, Anna Bryson a Don Nixon. Czech orchestras. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2005.

Filharmonie Brno. Janáčkovo kulturní centrum: Všechny strany se dohodly na smírném řešení sporu. In: salprobrno.cz [online]. Brno: Filharmonie Brno, 2019.

Richard Florida. Cities And The Creative Class. Londýn: Routledge, 2005.

Kenneth Frampton. Modern Architecture. Londýn: Thames And Hudson, 1992.

A. C. Gade. Acoustics for Symphony Orchestras, status after three decades of experimental research. Melbourne: Proceedings of the International Symposium on Room Acoustics, 2010.

Paulina Gajewicz. Sale koncertowe i filharmonie w Polsce – wyjątkowa architektura, która zasługuje na uwagę. Online [dostupné z URL: <https://www.morizon.pl/blog/sale-koncertowe-i-filharmonie-w-polsce/>]. Citováno 1. 3. 2020.

Jan Gehl. *Cities for People*. Washington: Island Press, 2010.

Victor A. Ginsburgh, David Throsby. *Handbook of the Economics of Art and Culture*. Amsterdam: Elsevier, 2006.

Jiří Gočár. Soutěž na Dům múzických umění v Brně. In: *Architektura ČSSR, ročník XXII, číslo 1*. Praha: Klub architektů, 1963.

J. Paul Guyer. *An Introduction to Design of Theatres and Concert Halls*. Stanford: Springer Science & Business Media, 2012.

Monika Habrová, Petra Hrubyšová, Michaela Kloudová. *Vltavská: Koncertní sál. Shrnutí projektové přípravy, doporučení pro další postup*. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2018.

Markéta Hallová. *200 let Pražské konzervatoře – nejstarší konzervatoře ve střední Evropě*. Praha: Pražská konzervatoř, 2010.

Takayuki Hidaka, Noriko Nishihara, Leo L. Beranek: Relation of acoustical parameters with and without audiences in concert halls and a simple method for simulating the occupied state. In: *The Journal of the Acoustical Society of America* 109 (3), 2001.

Karel Honzík. Rozhlasová budova. In: Architektura ČSSR, ročník XV, číslo 1-2. Praha: Klub architektů, 1956.

Samuel Hope. Orchestras, Communities, and Musical Culture. In: Harmony: Forum of The Symohony Orchestra Institue, č. 1, 1995.

Milan Hromádka, Antonín Studený. Síť kulturních zařízení v podmínkách vesnického osídlení a její problematika. Praha: Osvětový ústav, 1966.

Milan Hromádka, Antonín Studený. Rozbor využívání vybraných kulturních domů o podmínkách vesnického osídlení. Praha: Osvětový ústav, 1968.

Marek Hrubecký. Filharmonie Hradec Králové. In: Český hudební slovník osob a institucí. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2010.

Jiří Hrůza. Svět měst. Praha: Academia, 2014.

Aneta Janečková. Kongresové centrum Zlín: Analýza fungování v kontextu zlínské kultury. Magisterská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2014.

Eckhard Kahle, Yann Jurkiewicz. Efficacité acoustique précoce: un nouveau critère architectural pour l'acoustique des salles de concert symphoniques. In: Acoustique & Techniques no. 54-55, 2008.

Eva Klvačová a kol. Prohlubování evropské integrace. Průhonice: Profesional publishing, 2014.

Koncertní sál pro Prahu: Rámcový plán projektu. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019.

A. Kotschy, A. B. Nagy, F. Tamás, A. Chr. Gade. Kodály Centre – Pécs New Concert Hall: Objective And Subjective Results. Melbourne: Proceedings of the International Symposium on Room Acoustics, 2011.

Charles Landry. The Creative City. Londýn: Earthscan, 2008.

Erin V. Lehman: Symphony Orchestra Organizations: Development of the Literature Since 1960. In: Harmony: Forum of The Symphony Orchestra Institute, č. 1, 1995.

Lukáš Marek. V Budějovicích představili plány na nové divadlo. In: iDnes.cz [online]. Praha: MAFRA, 2020.

Donald McNeill. The Bilbao Effect. In: The Global Architect. New York: Routledge, 2009.

Memorandum o spolupráci a vzájemné podpoře při vzniku nového koncertního sálu, který by měl být jádrem nového moderního kulturního a společenského centra v hlavním městě Praze mezi Spolkem pro výstavbu nového koncertního sálu v Praze a hlavním městem Prahou, schválené usnesením Rady města dne 27. 4. 2010, podepsané dne 23. 5. 2010.

Péter Merza. Pécs2010, European Capital of Culture. Pécs: Pécsi Városfejlesztési, 2012.

Biljana Mickov, James Doyle (ed.). *Sustaining Cultural Development: Unified Systems and New Governance in Cultural Life*. Surrey: Gower Publishing Limited, 2013.

Ludmila Mlsová. *Sál filharmonie bude mít lepší zvuk i sedadla*. In: *iDnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2019.

Victoria Newhouse. *Site and Sound: The Architecture and Acoustics of New Opera Houses and Concert Halls*. New York: The Monacelli Press, 2012.

Marie Novotná. *Fenomén kulturních domů na Hodonínsku*. Magisterská diplomová práce (vedoucí Lea Vojtová). Brno: Filosofická fakulta Masarykovy university, 2011.

Lenka Popelová, Eva Špačková. *Svět architektury a divadla: Architekt Ivo Klimeš*. Praha: Grada Publishing, 2014.

Jacek Purchla, Janusz Sepiol. *Form Follows Freedom. Architecture for Culture in Poland 2000+*. Krakow: International Cultural Centre, 2015.

Ewa Siemdaj, Marcin Strzelecki, Wojciech Wasowicz. *The Krzysztof Penderecki European Centre for Music: Jubilee celebrating the Centre's 10 years of activity*. Luslawice: The Krzysztof Penderecki European Centre for Music, 2015.

Ondřej Simon, Petr Novák, Jana Faitová, Václav Moulík. *Akustika koncertních sálů: Rešerše kvalitních koncertních sálů a koncept obecných zásad pro jejich*

navrhování. Praha: EKOLA group, spol. s r.o. pro IPR – Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2018.

Statutární město Ostrava. Soutěž o návrh na řešení koncertní hala města Ostravy: soutěžní podmínky. V Ostravě dne 22. 8. 2018.

Statutární město Ostrava. Ostrava bude mít světovou koncertní halu. Tisková zpráva. In: ostrava.cz [online]. Ostrava: Statutární město Ostrava, 2019.

Martin Strakoš (ed.). Bílá loď uprostřed Ostravy 1961–2011: 50 let Domu kultury města Ostravy v proměnách umění a doby. Ostrava: Image studio, 2011.

Martin Strakoš. Hudební kultura a s ní spojené projekty a realizace v architektuře Ostravy. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60 let. Dokumentace k minulosti, současnost a budoucnost Janáčkovy filharmonie Ostrava. Ostrava: Janáčkova filharmonie Ostrava, 2015.

Matej Šišolák. Kongresové centrum Zlín od Evy Jiříčné. In: ASB Speciál. Praha: Jaga Media, 2011.

Eva Šormová a kolektiv. Česká divadla: Enycklopedie divadelních souborů. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2000.

Helena Tomková. ‚Rejnoka‘ potkal stejný osud jako chobotnici: Kaplického futuristická stavba v Českých Budějovicích nevznikne. In: Lidové noviny. Praha: MAFRA, 2020.

Yasuhisa Toyota, Motoo Komoda, Daniel Beckmann, Marc Quiquerez, Erik Bergal. Concert Halls by Nagata Acoustics: Thirty Years of Acoustical Design for Music Venues and Vineyard-Style Auditoria. Heidelberg: Springer International Publishing, 2020.

Renzo Vitale. Perceptual Aspects Of Sound Scattering In Concert Halls. Berlín: Logos Verlag Berlin GmbH, 2015.

Martin Vondrášek. Návrh a realizace akustiky sálu Filharmonie Hradec Králové. Praha: Výzkumné centrum hudební akustiky, 2005.

Martin Vondrášek, Michael Antek ml. Porovnání objektivních kritérií kvality koncertních sálů. In: Akustické listy ČsAS 11 (3), 2005.

Lidmila Ziková. Uffo – divadlo kolemjdoucím otevřené. In: ASB Speciál. Praha: Jaga Media, 2011.